

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2568 เล่มนี้เป็นปีที่ 5 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index - TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูนิติธรรมบัณฑิต

บรรณาธิการวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

บทบรรณาธิการ	(ก)
การศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช	1
A STUDY OF VILLAGE FUND MANAGEMENT GUIDELINES : A CASE STUDY OF BAN THUNG KHAN MAK VILLAGE FUND, VILLAGE NO. 6, KHAO NOI SUB-DISTRICT, SICHON DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
สรวีศ แซ่เต๋ง, ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, อรรครา ธรรมาธิกุล, พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว)	
กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนกรณีศึกษา กลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย บ้านดอนขี้	15
THE PROCESS OF CREATING A LEARNING NETWORK IN THE COMMUNITY CASE STUDY OF BAN DON KHO RATTAN BASKET WEAVING HANDICRAFT GROUP	
พระเกียรติศักดิ์ ขำเกลี้ยง, สุมินตรา หมาดหลู, พันธิตา สุภาพโรจน์, จิตติมา ดำรงวัฒนะ	
แนวทางส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	24
GUIDELINES FOR PROMOTING SELF-DEVELOPMENT ACCORDING TO ISLAMIC PRINCIPLES OF STUDENTS OF THE MUSLIM RELATIONS CLUB NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY	
นิสริน หิมมะ, ชันร่า รักดี, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, เดโซ แชน้ำแก้ว, สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร	
ศึกษาสภาพปัญหาการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม หมู่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	36
STUDY OF PROBLEMS IN HYDROPONIC VEGETABLE CULTIVATION: A CASE STUDY OF BARAKAT FARM COMMUNITY ENTERPRISE GROUP, VILLAGE NO. 5, NA KHIAN SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.	
รอุยา ธานมาศ, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, อุดมศักดิ์ เดโซชัย, สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร	
แนวทางส่งเสริมการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	49
GUIDELINES FOR PROMOTING THE PRODUCTION METHOD OF MON BRICKS FOR BUSINESS DEVELOPMENT IN SALA BANG PU COMMUNITY, PAK PHUN SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
มุกณิ ช้างนิล, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, อุดมศักดิ์ เดโซชัย, เดโซ แชน้ำแก้ว	
สันติในเงาแห่งความขัดแย้ง	59
PEACE IN THE SHADOW OF CONFLICT	
ศักดิ์ดา หารเทศ, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว), พระเมธีวัชรบัณฑิต (หรรษา ธมมหาโส),	

พระปราโมทย์ วาทโกวิโท
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

75

สารบัญ

การศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่ง ชั้นหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช*

A STUDY OF VILLAGE FUND MANAGEMENT GUIDELINES : A CASE STUDY OF BAN THUNG KHAN MAK VILLAGE FUND, VILLAGE NO. 6, KHAO NOI SUB-DISTRICT, SICHON DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

สรวิศ แซ่เต่ง^{1*}, ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์¹, จิตติมา ดำรงวัฒนะ¹, อรรครา ธรรมาธิกุล¹, พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว)²
Sorawit Saedeng^{1*}, Pongprasit Onchan¹, Jittima Kamrongwattana¹, Ankara Thammathikul¹, Phrakhruwinaithon Suriya Suriyo
(Kongkawai)²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

¹Graduate School, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

²หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช
ประเทศไทย

²Master of Laws Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat,
Thailand

*Corresponding author E-mail: saedengsorawit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชั้นหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช และแนวทางการ
บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชั้นหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสีชล
จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกแบบเจาะจง
โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้ง 25 คน 1) เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 13 คน
2) ตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 4 คน 3) ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน 4) เจ้าหน้าที่พนักงานธนาคาร
จำนวน 2 คน 5) องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้
ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อใช้สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้วิจัยจะนำผลการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมมาเรียบเรียงแล้ววิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา
ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน พบว่า 1) ด้านเจ้าหน้าที่
และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า โดยภาพรวมแล้วคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะมีปัญหา
ในเรื่องของการมีความรู้ ความชำนาญ 2) ด้านตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พบว่า การเป็นสมาชิกในการประชุม
ทุกครั้ง 3) ด้านการวางแผนกองทุนหมู่บ้าน พบว่า การเก็บเงินของกองทุนไม่ว่าจะเป็นสมาชิกรายเก่าหรือสมาชิก

* Received 1 June 2025; Revised 25 June 2025; Accepted 27 June 2025

รายใหม่คือ 4) ด้านการจัดเก็บเงินของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า การจัดเก็บเงินแต่ละครั้ง 2) แนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น พบว่า 1) ด้านเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2) ด้านตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3) ด้านการวางแผนงานกองทุนหมู่บ้านที่ 4) ตัวแทนแจ้งข้อมูลการจัดเก็บเงินของกองทุนหมู่บ้าน

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารงาน, กองทุนหมู่บ้าน, ศักยภาพปัญหาการบริหารจัดการ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Abstract

This research aimed to study the problems in the management of the Village Fund: A case study of the Ban Thung Khan Mak Village Fund, Village No. 6, Khao Noi Sub-district, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province, and to study the management guidelines of the Village Fund: A case study of the Ban Thung Khan Mak Village Fund, Village No. 6, Khao Noi Sub-district, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province. A qualitative research design was used. The sample group was selected by purposive sampling and in-depth interviews were conducted with a total of 25 participants: 1) 13 village fund staff and committee members, 2) 4 representatives of village fund members, 3) 4 community leader representatives, 4) 2 bank staff, and 5) 2 staff from the Khao Noi Subdistrict Administrative Organization. The research instruments used for data collection included an interview guide and non-participant observation to explore data for the study. For data analysis, the researcher organized and analyzed the interview and observation data using content analysis. The research findings revealed that: 1) Problems in the management of the village fund can be divided into four aspects: 1) Village fund staff and committee members: Overall, the committee members lacked knowledge and expertise. 2) Village fund member representatives: Problems related to member participation in every meeting. 3) Village fund planning: Problems with fund collection from both old and new members. and 4) Village fund collection: Problems with each collection process. 2) Management guidelines for the village fund can be divided into: 1) Village fund staff and committee members, 2) Village fund member representatives, 3) Village fund planning, and 4) Representatives providing information on the collection of village fund money.

Keywords: Management guidelines, Village Fund, Study of management problems, National Economic and Social Development Plan

สภาพสังคมของหมู่บ้านเป็นลักษณะของหมู่บ้านชนบท ความยากจนของประชาชนในชนบทคือ การไม่มีทุน และขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และจากสภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำต่อเนื่องมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบันเนื่องจากเกิดปัญหาน้ำท่วมใหญ่ ปลายปี 2554 ทำให้ประเทศไทยประสบกับปัญหามากมาย โดยเฉพาะประชาชนที่มีอาชีพเกษตรแทบจะหมดตัวไปตาม ๆ กันหลาย ๆ บริษัทล้มละลายจนต้องปิดกิจการ (Thai PBS, 2554) จึงทำให้ประชาชนว่างงานเป็นจำนวนมากปัญหาต่าง ๆ ก็ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด การขาดแคลนเงินทุนที่จะใช้ประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว จากสภาพโดยรวมของหมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่น และตำบลในจังหวัด อยู่อาศัยแบบครอบครัวใหญ่ มีการพึ่งพาอาศัยและให้ความช่วยเหลือกัน แบบเครือญาติ สภาพเศรษฐกิจประชาชนส่วนใหญ่ มีรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป รวมถึงมีอาชีพอื่นบ้างเป็นส่วนน้อย เช่น อาชีพรับราชการอาชีพค้าขาย หรือประกอบธุรกิจส่วนตัวระดับฐานะทางเศรษฐกิจ มีความแตกต่างกัน โดยที่เงินทุนยังคงเป็นปัญหาสำคัญ มากของกลุ่มผู้มีฐานะปานกลาง และผู้มีรายได้น้อย ตลอดจนการขาดโอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุน ที่มีเงื่อนไขน้อย หรืออัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ต่ำ เป็นเรื่องที่ยากมาก ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดข้อจำกัดของการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ และสร้างรายได้ของประชาชน ซึ่งเป็นปัญหาและเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) มีสถานะเป็นแผนระดับที่ 2 ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ และใช้เป็นกรอบสำหรับการจัดทำแผนระดับที่ 3 เพื่อให้การดำเนินงานของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ตามกรอบระยะเวลาที่คาดหวังไว้ได้โดยพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 บัญญัติให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีผลบังคับใช้ถึงวันที่ 30 กันยายน 2565 ส่งผลให้กรอบระยะเวลา 5 ปีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เริ่มต้น ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ครอบคลุมปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งเป็นระยะ 5 ปีที่สอง ของยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งนี้ การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 อยู่บนความตั้งใจที่จะให้แผนมีจุดเน้นและเป้าหมาย ของการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมสามารถบ่งบอกทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนที่ประเทศควรมุ่งไปในระยะ 5 ปี ถัดไป (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570), 2566) โดยเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้าน ทั้งสถานะของทุนในมิติต่าง ๆ บทเรียน ของการพัฒนาที่ผ่าน มาตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของปัจจัย และเงื่อนไขที่จะมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของประเทศ รวมถึงการสนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวางตั้งแต่ในขั้นตอนการกำหนดกรอบทิศทางของแผนไปจนถึงการยกร่างแผน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

การดำเนินงานของกองทุนโดยทั่วไปส่วนใหญ่จะประสบปัญหาสมาชิกส่งใช้เงินกู้ไม่ครบตามกำหนดสัญญา คณะกรรมการทำงานกันไม่ครบทั้งคณะ และจากผลการจัดมาตรฐานการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (สทบ.) (สุวลักษณ์ วงศ์สุรวัฒน์ และคณะ, 2562) กองทุนหมู่บ้านอำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกองทุนหนึ่งที่มีผลการจัดรายงานผลดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่อยู่ในระดับ ตำบล สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจปัญหาราคาผลผลิต

ตกต่ำ เช่น ผลไม้ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มีราคาตกต่ำทำให้เกษตรกร ประสบปัญหาขาดทุนการผลิต ปัญหาประชาชนขาดการฝึกอบรมทางด้านอาชีพต่าง ๆ ปัญหาขาดการกระจายรายได้ของประชาชนไม่มีความเท่าเทียม และเสมอภาค และปัญหาความยากจนในพื้นที่สีชลจากการสำรวจผู้ตกเกณฑ์ จปฐ. ปี 2556 และจากการดำเนินการจัดประชุมเวทีประชาคมเพื่อถ่วงถ่วงครวเรือนยากจน มีทั้งสิ้น 86 ครวเรือน หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริม ค้าขาย รับจ้าง ดังนั้นการทำนา ทำสวน ทำไร่ ถือเป็นรายได้หลักของชาวบ้านหมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเขาน้อยมีระดับเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่ระดับ พออยู่ พอกิน (อรทัย ก๊กผล, 2552)

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเป็นกลุ่มตัวอย่าง และกรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่ามีความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ที่พบจากการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นการเสริมสร้าง กระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนา ความคิดริเริ่มและการแก้ไขปัญหา โดยรัฐจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองขึ้น การที่รัฐบาลกำหนดนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นนั้นมีการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกองทุนอย่างมาก ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ส่งผลให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านประสบความสำเร็จ ซึ่งในการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างมากที่จะเป็นผู้ประสานงานเตรียมความพร้อมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน (วิจิต แยมยิ้ม, 2560) เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้มาให้เป็นแนวทางให้แก่กองทุนต่าง ๆ ได้ศึกษาเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้าน บ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้าน บ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน :กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย จำนวน 345 คน (ข้อมูลตามทะเบียนราษฎร) ในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2567

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) รวมทั้งหมด 25 คน 1) เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 13 คน 2) ตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 4 คน 3) ตัวแทนผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน 4) เจ้าหน้าที่พนักงานธนาคาร จำนวน 2 คน 5) องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย ได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้เขียนได้ดำเนินการแบบสอบถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างทดสอบ และผู้เขียนได้นำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ช่วยแนะนำเพื่อความน่าเชื่อถือ และทั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัวจึงยุติการเก็บ โดยมีวิธีการ ดังนี้ แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 1) ศึกษาเอกสารสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยอาศัยกรอบแนวคิดการวิจัยและผลการสังเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานแนวทางในการ สัมภาษณ์ตามประเด็นการศึกษา เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept. Interview) ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 4 ด้าน 1) ด้านเจ้าหน้าที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2) ด้านตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3) ด้านการวางแผนกองทุนหมู่บ้าน และ 4) ด้านการจัดเก็บเงินของกองทุนหมู่บ้าน ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราชมี 4 ด้าน 1) ด้านเจ้าหน้าที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2) ด้านตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3) ด้านการวางแผนกองทุนหมู่บ้าน และ 4) ด้านการจัดเก็บเงินของกองทุนหมู่บ้าน ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ 1) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์เพื่อตรวจด้านภาษา เนื้อหา และ 2) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการเห็นชอบจากอาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเตรียมเก็บข้อมูล การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะใช้แบบบันทึกการสังเกตการณ์ในประเด็นด้านการศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านเจ้าหน้าที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2) ด้านตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3) ด้านการวางแผนกองทุนหมู่บ้าน 4) ด้านการจัดเก็บเงินของกองทุนหมู่บ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน:กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช จากบทความงานวิจัย ตำรา หนังสือ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีขั้นตอนดังนี้ เตรียมตัวก่อนเข้าพื้นที่ ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล เพื่อใช้เป็นเพียงแนวคำถาม ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเพื่อใช้แนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ขั้นตอนที่ 2 ประสานไปยังเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนผู้นำชุมชน ตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา

แนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน:กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้ยังมีประชาชนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านด้วย การเข้าสู่สนามพื้นที่วิจัย 1) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ตามประเด็นที่วางไว้ 2) การสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 3) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมคือการสังเกตลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่ศึกษาเพื่อรับข้อมูลในระดับกว้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้าน บ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 ด้านเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า โดยภาพรวมแล้วคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะมีปัญหาในเรื่องของการมีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ที่ไม่เพียงพอในด้านใดด้านหนึ่งโดยตรง บางคนไม่สามารถทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งได้ บางหมู่บ้านมีผู้ชำนาญในเรื่องนี้ 1 - 2 คน กรรมการบางคนขาดความมั่นใจในการที่จะต้องยกมือเสนอความคิดเห็นหรือ เสนอแนวทาง กรรมการมีความรู้ไม่พร้อม และในแต่ละหมู่บ้านจะมีการบริหารที่ไม่เหมือนกัน ถ้าขาดคนที่มีความชำนาญก็ทำให้งานล่าช้าได้ การที่จะทำงานขาดตำแหน่ง จะมีคนที่ทำงานเป็นเพียงคนเดียว จึงทำให้คณะกรรมการคนอื่น ๆ เข้าไปยุ่งไม่ได้ โดยคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ กรรมการบางคนไม่เข้าใจระบบวิธีการทำงาน ไม่มีประสบการณ์ในการทำงาน แต่ก็สามารถแก้ปัญหาในการทำงานได้

ภาพที่ 1 แสดงการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก

1.2 ด้านตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พบว่า การเป็นสมาชิกในการประชุมทุกครั้งสมาชิกมีการเข้าร่วมน้อย โดยสมาชิกบางท่านไม่เคยเข้าร่วมประชุมเลยสักครั้งก็มี แต่คนที่เข้าไปเป็นสมาชิกต้องมีหุ้นในกองทุนอย่างน้อย 1 หุ้น หุ้นละ 10 บาท และมีการออมโดยการฝากเงินสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นรายเดือน และกำหนดวงเงินฝากไว้ว่า ให้ฝากได้ไม่เกิน 500 บาท และมีการรับฝากเงินแบบให้ดอกเบี้ยยกับผู้ฝากเหมือนธนาคาร แถมได้ดอกเบี้ยมากกว่าฝากธนาคาร แต่จะมีระเบียบให้เฉพาะสมาชิกกองทุน เพื่อเป็นการป้องกันการเอาเปรียบสมาชิก สมาชิกบางคนส่งเงินล่าช้า บางคนกู้ไปแล้วไม่มีเงินมาเสียเงินต้นคืน สมาชิกรายเก่าไม่กระตือรือร้นที่จะใช้หนี้เงินกู้กองทุน ทำให้สมาชิกรายใหม่ไม่สามารถกู้เงินได้ การเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เมื่อเข้าไปเป็นสมาชิกแล้ว ไม่ใช่มีเพียงการให้ไปกู้เงิน สมาชิกกองทุนที่กู้ไป จะต้องส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย ภายในวันที่ 14 ธันวาคมของทุกปี แต่ที่ผ่านมตั้งแต่ปี 2544 - 2567 สมาชิกที่กู้เงินส่งครบ 100 % ทุกปี

ภาพที่ 2 แสดงการเข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการ

1.3 ด้านการวางแผนกองทุนหมู่บ้าน พบว่า การเก็บเงินของกองทุนไม่ว่าจะเป็นสมาชิกรายเก่าหรือสมาชิกรายใหม่คือ จะตั้งไว้ว่าจะต้องส่งทุกวันที่ 14 ธันวาคม ก่อนเที่ยงของทุก ๆ ปี ต้องส่งครบหมด เวลามีกการจัดประชุมกรรมการ กรรมการทุกคนต้องเข้าร่วมประชุม แต่ละหน้าที่ของกรรมการต้องทำงานอย่าเต็มที่ เต็มความสามารถเช่น เจริญญกิจจะต้องมีความรู้ด้านด้านเงินเป็นอย่างดี และมีความโปร่งใส มีความซื่อสัตย์ สุจริต ส่วนคนที่ไม่มีให้ก็ทางคณะกรรมการมีการจัดการให้คือ พยายามทำให้ กองทุนไม่เสียประวัติ การวางแผนงานของกรรมการแต่ละครั้งมีบางที่กรรมการจะมีข้อโต้แย้งกันเป็นธรรมดา กรรมการกองทุนทุกคนต้องรู้หน้าที่ของตนเองอย่าเอาเปรียบคณะกรรมการท่านอื่น การทำงานเป็นกลุ่มกรรมการบางคนมีข้อเสนอที่แตกต่างกันบางข้อเสนอทำได้จริงแต่บางข้อเสนอก็ทำไม่ได้เลย

ภาพที่ 3 แสดงการแบ่งหน้าที่การวางแผนรับผิดชอบของคณะกรรมการ
กองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก

1.4 ด้านการจัดเก็บเงินของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า การจัดเก็บเงินแต่ละครั้ง สมาชิกบางท่านไม่สามารถนำเงินที่กู้ไป มาจ่ายได้ตามเวลาที่กำหนดได้ การเก็บเงิน อาจจะมีสักคนสองคนที่ขอให้จัดการไปให้ก่อนแบบผิดส่งไปก่อน แต่ทางกองทุนก็ต้องส่งตามที่ธนาคาร กำหนดให้เสร็จเรียบร้อย ถ้าเกินกำหนดทางธนาคารจะปรับดอกเบี้ย เพราะฉะนั้นทางกองทุนจึงต้องขดไปก่อน และถ้าสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่เสียตาม เวลาที่กำหนดปัญหาที่ตามมาคือ การกู้เงินในครั้งต่อไปจะยากขึ้น จึงทำให้มีปัญหากันพอคณะกรรมการไปทวงเงินก็แสดงสีหน้าไม่พอใจ กรรมการ โดยส่วนใหญ่แล้วบางหมู่บ้านจะมีสัก 1 - 2 คน ที่จะขอผลัดส่งไปก่อนประมาณ 1 - 2 วัน การเก็บเงินในแต่ละครั้งต้องบอกกล่าวให้สมาชิกได้รับรู้ก่อนล่วงหน้าอย่างน้อยต้องประกาศก่อนล่วงหน้า 45 วัน และจะแจ้งให้สมาชิกทราบ ในทางไลน์กลุ่มว่าจะเก็บเงิน ต้องเตรียมเงินมาเท่าไรบ้าง

ภาพที่ 4 แสดงการการเก็บเงินของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก

2. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน :กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 ด้านเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า คณะกรรมการกองทุนมีความสามารถที่มำทำด้านนี้ไม่เพียงพอ มีส่วนน้อยแต่ ทางกองทุนก็พยายามจะแก้ปัญหาคือ ให้คนที่มีความ

ชำนาญด้านนี้ให้มาช่วย ๆ กัน ถ้าด้านไหนที่กรรมการทำเองได้ก็จะทำกันเอง กรรมการจะต้องหาข้อมูลหาความเดือดร้อนของ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นหลัก แต่ละหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในแบบใหม่ ๆ ให้กับคณะกรรมการ มีการแบ่งกลุ่มติดตามทวงหนี้ตามโซน มีการนัดประชุมแบ่งงานกันทำ ได้เรียนรู้วิธีการบริหารงานกองทุนในแบบที่มีความทันสมัย

ภาพที่ 5 แสดงการให้ความรู้แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก

2.2 ด้านตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พบว่า จะเข้าถึงสมาชิกทุกครัวเรือน สมาชิกและคณะกรรมการทุกคนต้องยึดหลักเกณฑ์กฎระเบียบของกองทุน เพื่อไม่ให้เกิด ปัญหาความขัดแย้งกัน มีการติดแจ้งประกาศที่ศาลาหมู่บ้านเพื่อเป็นศูนย์กลางในการแพร่ข่าวสาร ทุกครั้งที่ประชุมต้องมีการถามสมาชิกทุกครั้งว่า คนไหนไม่เข้าใจเรื่องอะไรบ้าง ให้ยกมือสอบถามได้เลย และกรรมการต้องอธิบายให้สมาชิกฟังอย่างละเอียด เพื่อไม่ให้เกิดข้อสงสัย เวลาสมาชิกขาดส่งก็ช่วย ๆ กันเหมือนว่าจะเก็บดอกในทุก ๆ วันที่ 7 คือถ้าใครไม่มีก็ผิดไปส่งเดือนหน้าก็ได้หรือถ้าไม่มีจริง ๆ ส่งเดือนสองเดือนครั้งก็ได้ แต่ก็จะมีการบังคับว่า เดือนธันวาคมจะต้องเก็บเงินหมด เพราะจะทำการปิดงบบัญชี

ภาพที่ 6 แสดงการประชุมของสมาชิกและกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก

2.3 ด้านการวางแผนกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ทุก ๆ เดือน กรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะต้องนัดมาประชุมกัน มาแสดงความคิดเห็น หรือปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่สมาชิกต้องการอยากให้ช่วยเหลือ ประธานกลุ่มต้อง

รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกด้วย ไม่ใช่เอาความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก วางแผนหาวิธีการทำงานแบบใหม่ ๆ การวางแผนงานแต่ละครั้งในที่ประชุมควรมีการจัดให้สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ เวลาแจ้งข่าวสารอะไรก็แจ้งผ่านกลุ่มเฟสบุ๊ค หรือไลน์กลุ่ม ทำหนังสือแจ้งไปให้สมาชิกทุกคนรับรู้ว่าจะมีการเก็บเงินวันไหน ถึงวันไหน แล้วจะมีการแจ้งว่าเงินต้นเท่าไร เงินดอกเท่าไร จะมีการระบุให้เสร็จ เพื่อที่จะให้สมาชิกได้วางแผนว่าวันที่เท่าไร เราต้องหาเงินไปจ่ายให้กับกองทุน เราจะแจ้งไปก่อนล่วงหน้าเพื่อให้สมาชิกได้เตรียมตัว

ภาพที่ 7 แสดงการประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก

2.4 ด้านการจัดเก็บเงินของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า จะต้องแจ้งสมาชิกของกองทุน อย่างน้อย 45 วัน ก่อนวันจัดเก็บเงิน สมาชิกบางคนเดือดร้อน ไม่สามารถจ่ายเงินให้กับกองทุนได้ตามกำหนด สมาชิกไม่มีเงินมาจ่ายถ้าไม่มีจริง ๆ ให้เข้ามาหา มาพูดคุยกับกรรมการอย่าเมินเฉยอย่าทำไม่รู้ไม่ชี้ให้เข้ามาหากรรมการ กรรมการจะหาทางแก้ไข ให้ ประธานกลุ่มจะต้องมีวิธีการต่าง ๆ เช่น การพักหนี้เงินต้นโดยส่งแต่ดอกก่อน การจัดเก็บเงินของกองทุนในแต่ละครั้งต้องแจ้งรายละเอียดให้สมาชิกทราบว่าเงินที่จะต้องส่งของแต่ละคนว่าเงินต้นเท่าไร เงินดอกเท่าไร หรือไม่ก็ทำหนังสือแจ้งให้สมาชิกแต่ละคนทราบว่าตนเองต้องเสียเงินเท่าไร แจ้งรายละเอียดให้ชัดเจนส่วนกรรมการที่เก็บเงินก็ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต และเชื่อถือได้

ภาพที่ 8 แสดงการให้คำปรึกษาแก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการชำระดอกเบี้ยให้กับ

กองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งขันหมาก

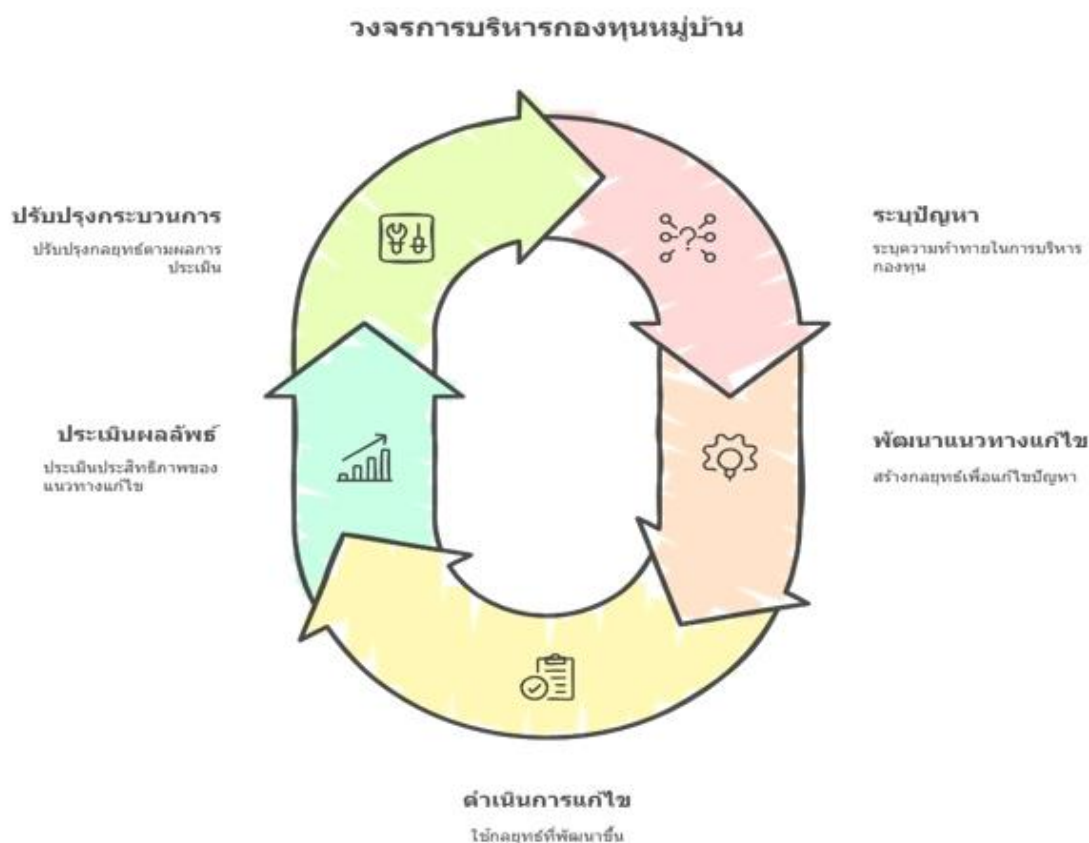
อภิปรายผล

1. ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้าน บ้านทุ่งขันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัด การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาควมมีการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกองทุนพัฒนาบ้านให้ สมาชิกได้รับทราบ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา สมาชิกหรือ ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบ้าน 1) ด้านเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกองทุน พบว่า กรรมการบางคนมีความรู้ ความสามารถที่มาทำงาน ด้านนี้ไม่เพียงพอ มีส่วนน้อยแต่ทางกองทุนก็พยายามจะแก้ปัญหาคือ ให้คนที่มีความชำนาญด้านนี้ให้มาช่วย ๆ กัน ถ้าด้านไหนที่กรรมการทำเองได้ก็จะทำกันเอง มีการแบ่งกลุ่มติดตามทวงหนี้ตามโซน 2) ด้านตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พบว่า สมาชิกกองทุนที่กู้ไป ก็ได้บอกไปว่าต้องส่งก่อนเที่ยงในวันที่ 14 ธันวาคม ของทุกปี แต่ที่ผ่านมาปัญหาจะเกิดน้อยมาก จะมีสักคนสองคนแต่ว่าทางคณะกรรมการจะมีการจัดการให้ถ้าคนไหนไม่มีเงินส่งจริง ๆ แต่ที่ผ่านมามาตั้งแต่ปี 2544 - 2567 เรื่องระบบการส่งเงินของสมาชิกคือส่งครบ 100 % ทุกปี 3) ด้านการวางแผนกองทุนหมู่บ้าน พบว่า เรื่องการวางแผน การเก็บเงินไม่ว่ารายเก่าหรือรายใหม่คือจะตั้งไว้แล้วว่าจะต้อง ส่งทุกวันที่ 14 ธันวาคม วันเดียวก่อนเที่ยงของทุก ๆ ปี ต้องส่งครบหมด ส่วนคนที่ไม่มีให้ก็ทางคณะกรรมการมีการจัดการให้คือ พยายามทำให้กองทุนไม่เสียประวัติ 4) ด้านการจัดเก็บเงินของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า แทบจะไม่มี ปัญหาถ้ามีก็น้อย คืออาจจะจะมีสักคนสองคนที่ขอให้จัดการไปให้ก่อน แบบผิดส่งไปก่อนแต่ทางกองทุนก็ต้องส่ง ตามที่ธนาคารกำหนดให้เสร็จเรียบร้อย ถ้าเกินกำหนดทางธนาคารจะปรับดอกเบี้ยเพราะฉะนั้นทางกองทุนจึงต้องชดไปก่อน (พิเชษฐ์ ตรีกลกาญจน์, 2561) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและกองทุนหมู่บ้าน เช่น สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการ พัฒนาส่งเสริมปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านได้ต่อไป (ศรัญญา ไม่เสื่อมสุข และคณะ, 2560)

2. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้าน บ้านทุ่งขันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ด้านเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า กรรมการของเราบางคนคือเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถประสบการณ์ที่เข้ามาทำด้านนี้ไม่เพียงพอ มีส่วนน้อยแต่ ทางกองทุนก็พยายามจะแก้ปัญหาคือ ให้คนที่มีความชำนาญด้านนี้ให้มาช่วย ๆ (พิเชษฐ์ ตรีกลกาญจน์, 2561) ถ้าด้านไหนที่กรรมการทำเองได้ก็จะทำกันเอง มีการจัดคณะกรรมการออกไปอบรมฝึกประสบการณ์ในการทำงาน 2) ด้านตัวแทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พบว่า เวลาสมาชิกขาดส่งก็ช่วย ๆ กันเหมือนว่าจะเก็บดอกเบี้ยในทุกวัน ๆ วันที่ 7 คือถ้าใครไม่มีก็ผิดไปส่งเดือนหน้าก็ได้ หรือถ้าไม่มีจริง ๆ ส่งเดือนสองเดือนครั้งก็ได้ แต่ก็จะมีงบบักว่าเดือนธันวาคมจะต้องเก็บหมดทุกคนเพราะจะทำการปิดงบบัญชี 3) ด้านการวางแผนกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ทำหนังสือแจ้งไปให้สมาชิกทุกคนรับรู้ว่าจะมีการเก็บเงินวันไหน ถึงวันไหน แล้วจะมีการแจ้งว่าเงินต้นเท่าไร เงินดอกเบี้ยเท่าไร จะมีการระบุให้เสร็จ เพื่อให้สมาชิกได้วางแผนว่าวันที่เท่าไร เราต้องหาเงินไปจ่ายให้กับกองทุน คือ เราจะแจ้งไปก่อนล่วงหน้า เพื่อให้สมาชิก

ได้เตรียมตัว 4) ด้านการจัดเก็บเงินของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ถ้ากองทุนกำหนดเก็บเงินต้น เงินดอกวันไหนหรือถ้าไม่มีจริง ๆ ให้เข้ามาหา มาพูดคุยกับกรรมการอย่าเมินเฉยอย่าทำไม่รู้ไม่ชี้ให้เข้ามาหากรรมการ กรรมการจะหาทางแก้ไขให้ (วิษณุ หยกจินดา, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 9 วงจรการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่ง
ชั้นหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
1) การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านต้องมีการจัดวางนโยบายสำหรับการสืบทอด ตำแหน่งทางการบริหารที่
เหมาะสมและมีความชัดเจน เป็นรูปธรรม ทุก ๆ กองทุนสามารถนำไปปฏิบัติตามได้อย่างสอดคล้อง
และมีประสิทธิภาพ 2) กองทุนหมู่บ้านต้องมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ และการสื่อสาร
ข้อมูลของกองทุนให้มีความชัดเจน เช่น เกี่ยวกับการจัดการประชุมของคณะกรรมการและสมาชิก
โดยคณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นผู้วางแผนกำหนดการออกประชาสัมพันธ์ในแต่ละปี หรือตามวาระและ

สถานการณ์ สำคัญ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะสมาชิก 3) ต้องมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรและสมาชิกกองทุนให้มีความ ชัดเจน เหมาะสม และมีการกำหนดวิธีการวัดผลการดำเนินงานในด้านการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้คณะกรรมการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถที่จะตรวจสอบปรับปรุง และพัฒนาระบบการบริหารจัดการ พัฒนาบุคลากรตามนโยบายที่กองทุนได้วางเอาไว้ได้ โดยจัดให้มีการเสนอแผนพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมกับ บริบทของกองทุนผ่านการประชุมคณะกรรมการ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) คณะกรรมการและบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับรวมไปถึงชุมชน ควรจะต้องมีการ ตระหนักถึงความสำคัญของการวางตำแหน่งผู้สืบทอดการดำเนินงาน ทั้งในส่วนของคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทุนรวมไปถึงบุคลากรที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานของกองทุนมีความต่อเนื่อง 2) สนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของกองทุนในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก และคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็น การสร้างการรับรู้ ความเข้าใจในเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ทิศทาง การดำเนินงานของกองทุน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพของโครงการ รวมไปถึงการสื่อสารในช่องทางต่าง ๆ ที่มีความทันสมัยอย่างต่อเนื่อง 3) กองทุนควรที่จะต้องจัดให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการสมาชิก และผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ให้มีศักยภาพในการรับมือและใช้งานเทคโนโลยีให้มากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาถึงการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการที่ดีในบริบทที่ มีความกว้างมากยิ่งขึ้น เช่น ในระดับของภูมิภาค เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบของข้อมูลที่มีความหลากหลาย ตามบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้าง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่มีความบูรณาการที่มากยิ่งขึ้น และ 2) การพัฒนาและต่อยอดงานวิจัยชิ้นนี้ด้วยการนำแนวทางการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยได้ค้นพบจากการศึกษาไปใช้ในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านอื่นที่มีผลการบริหารจัดการในระดับที่น้อยกว่า ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึง ผลของการพัฒนาและประสิทธิภาพของแนวทางได้อย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งชันหมาก หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราชสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีความกรุณาและความอนุเคราะห์ในการช่วยเหลือ จากอาจารย์พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์ อาจารย์ดร.อรรครา ธรรมาธิกุล อาจารย์ดร.จิตติมา ดำรงค์วัฒนะ คำแนะนำในการทำวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยทำได้ถูกต้องตามระเบียบ และสำเร็จสมบูรณ์ไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณไว้อย่างสูง ณ ที่นี้ด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตัวแทนสมาชิกกองทุนผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่พนักงานธนาคาร และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ที่ 6 ตำบลเขาน้อย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ให้ความรู้และให้ร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลในการเก็บรวบรวมเนื้อหา และแนะนำข้อเสนอแนะอื่น ๆ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และเพื่อน ๆ ทุกคน ที่คอยช่วยเหลือให้กำลังใจ และให้โอกาสทางการศึกษาในครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). (2566). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 2558 ง ราชกิจจานุเบกษา 1 พฤศจิกายน 2565.
- พิเชษฐ์ ตระกูลกาญจน์. (2561). การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเขตดุสิต.
- วิชิต แยมยิ้ม. (2560). แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนยุติธรรมสำหรับประเทศไทย. วารสารวิชาการ อาชญวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 3(1), 63-72.
- วิษณุ หยกจินดา. (2567). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศรัณยา ไม่เสื่อมสุข และคณะ. (2560). ปัจจัยเอื้อต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2568 จาก https://kukr.lib.ku.ac.th/kukr_es/BKN_EDU/search_detail/result/20003138
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). สำนักนายกรัฐมนตรีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_DraftFinal.pdf
- สุวรงค์ วงศ์สุรวัฒน์ และคณะ. (2562). การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับดีมาก: กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(3), 888-898.
- อรรถัย กักผล. (2552). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: จริยสุนิหวงศ์การพิมพ์.
- Thai PBS. (2554). อุทกภัย 2554 ธุรกิจสะดุด วิกฤตเศรษฐกิจไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/40780>

กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน
กรณีศึกษา กลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย บ้านดอนข่อย*
THE PROCESS OF CREATING A LEARNING NETWORK IN THE COMMUNITY
CASE STUDY OF BAN DON KHO RATTAN BASKET WEAVING HANDICRAFT GROUP

พระเกียรติศักดิ์ ขำเกลี้ยง¹, สุมินตรา หมาดหลู², พณนิตา สุภาพโรจน์², จิตติมา ดำรงวัฒนะ^{2*}

Phrakiattisak Khamkliang¹, Sumintra Madlu², Pannita supaproj², Jittima damrongwattana^{2*}

นักวิจัยอิสระ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

independent researcher, Nakhon Si Thammarat, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Graduate School, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author Email: jittima_dam@netru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการเกิดกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย 2) ศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย 3) ศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนของกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย บ้านดอนข่อย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 15 คน ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาจากแหล่งข้อมูลกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการเก็บข้อมูลภาพและเสียงจากกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวายบ้านดอนข่อยเกิดขึ้นจากการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสาน และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่งผลให้กลุ่มมีความยั่งยืนและดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง การก่อตัวของกลุ่มสอดคล้องกับแนวคิด Community of Practice ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มเผชิญปัญหาหลัก ได้แก่ ขาดแคลนวัตถุดิบธรรมชาติ การขาดแรงงานรุ่นใหม่ และการบริหารจัดการภายในกลุ่มที่ยังไม่เป็นระบบ ส่งผลให้การขยายตลาดและความยั่งยืนของกลุ่มถูกจำกัดกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนเกิดจากการทำงานร่วมกันจริง การสื่อสารไม่เป็นทางการ และการพึ่งพาความร่วมมือจากภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งทุนทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งและการขยายผลการเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อเพิ่มความตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคจากผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มได้ร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ จัดทำขึ้น ตามแนวทางและตามยุคสมัยเพื่อเพิ่มความน่าดึงดูดใจในการใช้งานแก่ผู้ใช้งาน

คำสำคัญ: การเรียนรู้ในชุมชน, ตะกร้าหวาย, บ้านดอนข่อย

* Received 3 June 2025; Revised 26 June 2025; Accepted 27 June 2025

Abstract

This study aimed to: 1) examine the development of the rattan basketry handicraft group; 2) investigate the problems faced by the rattan basketry handicraft group; and 3) study the process of building a learning network within the community of the rattan basketry handicraft group in Ban Don Kho. A qualitative research approach was employed. The main informants consisted of 15 people. The researcher collected data from relevant sources and individuals through in-depth interviews, participant observation, and the collection of images and audio recordings from the group's activities. The findings revealed that the Ban Don Kho rattan basketry handicraft group was formed by community members who possessed local weaving wisdom and received support from the government sector, resulting in the group's sustainability and continuous activities. The group's formation aligns with the Community of Practice concept, which emphasizes learning through joint practice. Moreover, the study found that the group faced major problems, including the shortage of natural raw materials, the lack of a younger workforce, and an unstructured internal management system, which limit market expansion and the group's sustainability. The process of building a learning network within the community arose through actual collaborative work, informal communication, and reliance on cooperation both within and outside the community. Social capital played a crucial role in strengthening the group and expanding learning outcomes to better meet consumer demands with products that the group co-created with various agencies, aligning with contemporary trends to enhance the attractiveness and usability of the products for consumers.

Keywords: Community learning, rattan baskets, Ban Don Kho

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และถูกนำมาใช้ในการสร้างอาชีพเสริมให้แก่คนในชุมชน ด้วยความต้องการอนุรักษ์และต่อยอดองค์ความรู้ดั้งเดิม จึงได้มีการรวมตัวจัดตั้ง กลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวายบ้านดอนข้อ เพื่อให้ได้จัดกิจกรรมร่วมกันแต่ในช่วงเริ่มต้น กลุ่มยังขาดความรู้ด้านการจัดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการเชื่อมโยงตลาด ทำให้จำเป็นต้องพัฒนา “กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน” เพื่อให้กลุ่มสามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ในการสร้างกลุ่มมีความท้าทายเนื่องจากต่อผลประโยชน์ไม่ว่าต่อตัวคนหรือกลุ่มเนื่องจากจึงไม่มีความชัดเจน รวมถึงผลิตพันและเครือข่ายหรือช่องทางต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจนและความหน้าเชื่อถือ

กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ แนวคิดของ ชุมชนแห่งการปฏิบัติ (Community of Practice) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการแลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างความเข้าใจร่วมกันในบริบทของตนเอง การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จึงกลายเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของ

กลุ่มหัตถกรรมฯ โดยมีการถ่ายทอดทักษะ องค์ความรู้ และประสบการณ์ทั้งภายในกลุ่ม และจากภาคีภายนอก เช่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ของ UNESCO ที่เน้นการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ในทุกช่วงวัย การพัฒนาความสามารถปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เพิ่มความหลากหลายของรูปแบบตะกร้า รวมทั้งมีการ สร้างแบรนด์ การบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม และการเข้าถึงตลาดออนไลน์ ทั้งนี้ยังมีการจัดเวทีเรียนรู้ เช่น การอบรมเชิง ปฏิบัติการและการศึกษาดูงานกับชุมชนต้นแบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะ “เรียนรู้จากกันและกัน” (Peer Learning) ทำให้เกิดนวัตกรรมท้องถิ่นที่พัฒนาจากฐานทุนเดิม แนวทางนี้สอดคล้องกับ แนวคิด ทุนทางสังคม (Social Capital) ของ Putnam, R. D. ที่เน้นการใช้เครือข่าย ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วม เป็นทรัพยากรสำคัญของการพัฒนา (Putnam, R. D., 2000)

ผลกระทบต่อชุมชนกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชนโดยรวม โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริม ความร่วมมือในครัวเรือน การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนรุ่นใหม่ และการสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ ท้องถิ่น แนวทางนี้ยังสนับสนุนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งเน้นความพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันควบคู่กับความรู้และคุณธรรม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2560) เครือข่ายการเรียนรู้จึงไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนากลุ่มอาชีพ หากแต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่ ความยั่งยืนในระยะยาว

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าในการก่อตั้งกลุ่มจะทำอะไรต่าง ๆ มักเกิดปัญหาตามมามากมายใน การเริ่มต้นไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรสิ่งของ หรือช่องทางต่าง ๆ มักไม่ราบรื่นเพื่อที่จะให้กลุ่มมี ความเข้มแข็งต้องมีการผ่านอุปสรรค ผู้วิจัยจึงศึกษาเพื่อหาทางแก้ไข และหลังจากจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษา งานวิจัยนี้และพัฒนากลุ่มกลุ่มงานของท่านต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย บ้านดอนซ้อ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย บ้านดอนซ้อ
3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนของกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย บ้านดอนซ้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยกรณีศึกษา (Case Study Research) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน ผ่านกรณีศึกษาของกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวายบ้านดอนซ้อ การเลือกใช้ระเบียบวิธีนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเข้าใจบริบทเฉพาะของชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกัน การเรียนรู้ระหว่างบุคคล รวมถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและขัดขวางการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

ด้านประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกของกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวายบ้านดอนซ้อ 12 คน ผู้นำชุมชน 1 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพ 2 คน และบุคคลที่มีบทบาทในการสร้างหรือสนับสนุนเครือข่ายการเรียนรู้ในพื้นที่ 1 คน รวม 15 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนได้โดยตรง

ด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพ การพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ในชุมชน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดชุมชนแห่งการปฏิบัติ (Community of Practice), พุนทางสังคม (Social Capital) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบริบทของกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) เครื่องบันทึกภาพ คือ ใช้สำหรับบันทึกกิจกรรมหรือกระบวนการทำงานภายในกลุ่มหัตถกรรม 2) บันทึกการสังเกตการณ์ คือ ใช้เพื่อบันทึกพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ และกระบวนการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม 3) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) คือ ออกแบบเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง โดยครอบคลุมหัวข้อเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม การเรียนรู้ และการสร้างเครือข่าย 4) เครื่องบันทึกเสียง คือ ใช้สำหรับบันทึกการสัมภาษณ์ เพื่อความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. สำรวจพื้นที่ในชุมชน - เข้าไปสำรวจสภาพพื้นที่และบริบทของชุมชนบ้านดอนซ้อ เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมเบื้องต้น
2. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน - สร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นกับผู้นำและสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการให้ข้อมูล
3. ประสานงานและนัดหมายกลุ่มเป้าหมาย - ติดต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อขอสัมภาษณ์หรือร่วมสังเกตการณ์กิจกรรม
4. รวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูล - ดำเนินการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ และบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจัดเก็บเอกสาร รูปภาพ และเสียง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากภาคสนามจะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการสกัดความหมายจากข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจัดกลุ่มเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ สรุปประเด็น และอธิบายเชิงลึกตามกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง จากนั้นดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธี การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การเปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ศึกษาการจัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย บ้านดอนซ้อ จากการศึกษาพบว่า การจัดกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวายบ้านดอนซ้อ เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยพบปัญหาต่าง ๆ ในการก่อตั้งในด้านทรัพยากรต่าง ๆ และผลิตภัณฑ์ยังไม่ดึงดูดใจผู้บริโภคเท่าที่ควรเนื่องจากกลุ่มทำตามบรรพบุรุษที่เคยได้สอนมา ยังไม่มีรูปแบบใหม่ ๆ และ กลุ่มยังไม่มีต้นทุนในด้านต่าง ๆ และต้องหาช่องทางเพื่อที่ให้กลุ่มมั่นคง โดยมีผู้สูงอายุในชุมชนเป็นผู้เริ่มต้นฝึกหัดให้ลูกหลานเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ต่อมามีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าจำหน่ายในงานเทศกาลท้องถิ่น และพัฒนาจนกลายเป็นกลุ่มอาชีพอย่างเป็นทางการโดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน และ อบต. ในพื้นที่ พัฒนาการที่สำคัญของกลุ่ม ได้แก่ การเปลี่ยนจากการผลิตใช้เองเป็นการผลิตเชิงพาณิชย์ มีการจัดอบรมเสริมทักษะจากวิทยากรภายนอก การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สวยงามทันสมัย และการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่อง (ตัวแทนท่านที่ 1, 2567)

2. สภาพปัญหาของกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย บ้านดอนซ้อ แม้กลุ่มจะมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังประสบปัญหาหลายด้าน ได้แก่

ด้านวัตถุดิบ: หวายแท้เริ่มหายากขึ้น ทำให้ต้องสั่งจากแหล่งไกล ส่งผลต่อต้นทุนการผลิต

ด้านแรงงาน: สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ขาดแรงงานรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอด

ด้านการตลาด: ยังพึ่งพาตลาดท้องถิ่นและการขายในงานแสดงสินค้าชุมชนเป็นหลัก ขาดช่องทางออนไลน์และการทำแบรนด์

ด้านการจัดการภายใน: ยังไม่มีระบบการจัดการแบบมืออาชีพ เช่น บัญชี การวางแผนการผลิต การบริหารความเสี่ยง (ตัวแทนท่านที่ 2, 2567)

ผลจากสภาพปัญหานี้ส่งผลต่อความยั่งยืนของกลุ่มในระยะยาว แม้จะมีความตั้งใจของสมาชิกและการสนับสนุนจากหน่วยงานบางส่วนก็ตาม เพื่อการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องในแต่ละด้านจึงนำสิ่งเหล่านี้มาเป็นแนวทางเพื่อปรับปรุงและหาแนวทางสนับสนุนได้อย่างชัดเจนต่อไป

3. กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มหัตถกรรมบ้านดอนซ้อมีลักษณะเป็นกระบวนการแบบไม่เป็นทางการที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน โดยมีลักษณะเด่นดังนี้:

การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำร่วมกัน (Learning by Doing): สมาชิกในกลุ่มเรียนรู้จากการทำงานจริง มีการช่วยกันสอนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง โดยหาผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มอื่นมาช่วยแนะนำแนวทางกลุ่มบ้างเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจและจะเป็นช่องทางการหาเครือข่ายใหม่ ๆ หรือ กลุ่มเป้าหมายใหม่ด้วย

การมีพื้นที่กลางของชุมชน เช่น ศาลาประชาคม หรือบ้านของผู้นำกลุ่ม ซึ่งใช้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการประชาสัมพันธ์ไปในตัวด้วยเนื่องจากการจัดตั้งกลุ่มในที่สาธารณะจะมีผู้คนสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าที่ส่วนบุคคลและจะมีการสนับสนุนในแต่ละด้านได้ง่าย

การเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก เช่น ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ สำนักงานพัฒนาชุมชน วิทยาลัยอาชีวศึกษา ซึ่งเข้ามาอบรม ส่งเสริมทักษะ และให้ทุนสนับสนุนแก่สมาชิกกลุ่มที่ทำการจัดตั้งขึ้น

การสื่อสารภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มอาชีพอื่น ๆ : มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ เพื่อเรียนรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และการตลาดร่วมกัน

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนบ้านดอนซ้อจึงเกิดจาก “ทุนทางสังคม” (Social Capital) ที่สะสมมานาน เช่น ความไว้วางใจ ความร่วมมือ และผู้นำที่มีบทบาทในการเชื่อมโยงกับภายนอก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มสามารถดำรงอยู่และพัฒนาได้แม้จะมีข้อจำกัดบางประการ

อภิปรายผล

1. ศึกษาการจัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวาย บ้านดอนซ้อ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวายบ้านดอนซ้อเกิดจากการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจักสาน และต่อมาพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพโดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ลักษณะการก่อเกิดกลุ่มในลักษณะนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี ทองงาม ที่ชี้ว่าการรวมกลุ่มของคนในชุมชนบนฐานของภูมิปัญญาเดิมและได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกมีส่วนช่วยให้เกิดความยั่งยืนและความต่อเนื่องของกลุ่มอาชีพ (สุมาลี ทองงาม, 2564) นอกจากนี้ยังตรงกับแนวคิดของ Wenger, E. เรื่อง Community of Practice ซึ่งเสนอว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการปฏิบัติร่วมกันในบริบทของกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน (Wenger, E., 1998) งานวิจัยของ ศิริรัตน์ ทองแจ่ม ที่ศึกษาการเกิดกลุ่มหัตถกรรมผ้าทอในจังหวัดแพร่ ยังพบว่า การรวมกลุ่มบนฐานครอบครัวและประสบการณ์ร่วมมีผลต่อการสร้างตัวตนของกลุ่มอาชีพเชิงวัฒนธรรม (ศิริรัตน์ ทองแจ่ม, 2562) อีกทั้งงานของ จิราภรณ์ โชคชัย ที่ศึกษากลุ่มเครื่องเงินในอำเภอแม่แจ่ม พบว่ากลุ่มที่เติบโตจากรากฐานดั้งเดิมมีแนวโน้มจะยั่งยืนมากกว่ากลุ่มที่เกิดจากนโยบายภายนอกเพียงอย่างเดียว (จิราภรณ์ โชคชัย, 2563)

2. สภาพปัญหาของกลุ่มหัตถกรรม การศึกษาพบว่า กลุ่มประสบปัญหาหลัก เช่น ขาดวัตถุดิบธรรมชาติที่ใช้ในการจักสาน ขาดแรงงานวัยหนุ่มสาว และมีปัญหาการจัดการภายในกลุ่ม ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบ และไม่สามารถขยายตลาดได้อย่างยั่งยืน ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัชชนันท์ อิศรเดช และคณะ ที่พบว่ากลุ่มอาชีพในพื้นที่ชนบทส่วนใหญ่เผชิญปัญหาค้ำยคลึงกันคือการบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบ และการขาดแคลนแรงงานรุ่นใหม่ ที่เข้ามาสานต่อกิจกรรมของกลุ่ม (ธัชชนันท์ อิศรเดช และคณะ, 2565) งานของ ญัฐกานต์ วรรณสุข ที่ศึกษากลุ่มจักสานไม้ไผ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชี้ว่า การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและการย้ายถิ่นฐานของแรงงานส่งผลกระทบโดยตรงต่อกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน (ญัฐกานต์ วรรณสุข, 2563) เช่นเดียวกับ วิภาดา ศรีสวัสดิ์ ที่ศึกษากลุ่มเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงราย พบว่าความเปราะบางของกลุ่มเกิดจากการขาดความรู้ด้านการจัดการธุรกิจ และการพึ่งพาองค์กรรัฐในระยะสั้นโดยไม่มีแผนความยั่งยืน (วิภาดา ศรีสวัสดิ์, 2562)

3. กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายของกลุ่มจักสานในชุมชนเกิดขึ้นผ่านการทำงานจริง การสื่อสารไม่เป็นทางการ และการพึ่งพาความร่วมมือจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยทุนทางสังคมมีบทบาทสูง ผลนี้ตรงกับแนวคิดเรื่อง Social Capital ของ Putnam, R. D.

ที่อธิบายว่าความไว้วางใจ ความร่วมมือ และเครือข่ายทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ในระดับชุมชน (Putnam, R. D., 2000) งานของ อุไร นิ่มนวล ที่ศึกษาเครือข่ายทอผ้าพื้นเมืองในภาคอีสานพบว่า การแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มและการสร้างพื้นที่กลางสำหรับเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาชีพ (อุไร นิ่มนวล, 2564) ขณะเดียวกัน มานิตา กาญจนโกวิท ได้ศึกษาเครือข่ายกลุ่มอาชีพในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในพื้นที่ต่าง ๆ และการใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนรู้ร่วมกันช่วยเพิ่มศักยภาพของกลุ่มอย่างชัดเจน (มานิตา กาญจนโกวิท, 2561) อีกหนึ่งงานของ อานนท์ พรหมเทศ ชี้ว่า การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันทำงานจริง และการมีพี่เลี้ยงจากภาคีเครือข่ายทำให้เกิดการขยายผลการเรียนรู้แบบองค์รวมในชุมชน (อานนท์ พรหมเทศ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

รูปภาพที่ 1 การพัฒนาการกลุ่มหัตถกรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้พบว่า กลุ่มหัตถกรรมจักสานตะกร้าหวายบ้านดอนห่อเกิดขึ้นจากการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสาน และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่งผลให้กลุ่มมีความยั่งยืนและดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง การก่อตัวของกลุ่มสอดคล้องกับแนวคิด Community of Practice ที่เน้นการ

เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มเผชิญปัญหาหลัก ได้แก่ ขาดแคลนวัตถุดิบธรรมชาติ การขาดแรงงานรุ่นใหม่ และการบริหารจัดการภายในกลุ่มที่ยังไม่เป็นระบบ ส่งผลให้การขยายตลาดและความยั่งยืนของกลุ่มถูกจำกัดกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนเกิดจากการทำงานร่วมกันจริง การสื่อสารไม่เป็นทางการ และการพึ่งพาความร่วมมือจากภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งทุนทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งและการขยายผลการเรียนรู้ในกลุ่ม ข้อเสนอแนะ 1) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มหัตถกรรมสามารถบริหารงานได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การจัดอบรมด้านการบริหารธุรกิจ การวางแผนตลาด และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) สร้างกลไกการสนับสนุนแรงงานรุ่นใหม่ ผ่านการให้ความรู้และแรงจูงใจ เพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการพัฒนาแหล่งวัตถุดิบทดแทน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบธรรมชาติ 4) พัฒนาระบบเครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระหว่างกลุ่มในชุมชนและภายนอก เช่น การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารและการเรียนรู้ร่วมกัน 5) ส่งเสริมบทบาทของภาครัฐและองค์กรภายนอก ในการให้การสนับสนุนระยะยาว ที่เน้นการพัฒนาความเข้มแข็งและความยั่งยืนของกลุ่มมากกว่าการช่วยเหลือในระยะสั้น

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ โชคชัย. (2563). การศึกษากลุ่มเครื่องเงินในอำเภอแม่แจ่ม. วารสารวิชาการชุมชน, 15(2), 45-60.
- ณัฐกานต์ วรรณสุข. (2563). ผลกระทบของการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติต่อกลุ่มหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ตัวแทนท่านที่ 1. (19 มิถุนายน 2567). การจัดอบรมเสริมทักษะจากวิทยากรภายนอก. (พระเกียรติศักดิ์ ขำเกลี้ยง, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนท่านที่ 2. (20 มิถุนายน 2567). ช่องทางออนไลน์และการทำแบรนด์. (พระเกียรติศักดิ์ ขำเกลี้ยง, ผู้สัมภาษณ์)
- ธัชชนันท์ อิศรเดช และคณะ. (2565). การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพในพื้นที่ชนบท: ปัญหาและแนวทาง. วารสารการพัฒนาชุมชน, 10(1), 72-85.
- มานิตา กาญจนโกวิท. (2561). การใช้สื่อดิจิทัลในเครือข่ายกลุ่มอาชีพจังหวัดสุรินทร์. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 5(3), 120-135.
- วิภาดา ศรีสวัสดิ์. (2562). ความเปราะบางของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงราย: การจัดการธุรกิจและการพึ่งพาองค์กรรัฐ. วารสารเกษตรและชุมชน, 6(1), 14-28.
- ศิริรัตน์ ทองแจ่ม. (2562). การเกิดกลุ่มหัตถกรรมผ้าทอในจังหวัดแพร่. รายงานวิจัยชุมชน, 7(4), 33-48.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2560). การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุมาลี ทองงาม. (2564). การรวมกลุ่มของชุมชนบนฐานภูมิปัญญาเดิมและการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก. วารสารวิชาการสังคมศาสตร์, 12(1), 20-35.

- อานนท์ พรหมเทศ. (2562). การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมในชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- อุไร นิ่มนวล. (2564). เครือข่ายทอผ้าพื้นเมืองในภาคอีสาน: การแลกเปลี่ยนความรู้และความเข้มแข็งทางวิชาชีพ. วารสารวัฒนธรรมพื้นบ้าน, 8(2), 50-65.
- Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: The collapse and revival of American community. New York: NY: Simon & Schuster.
- Wenger, E. (1998). Communities of practice: Learning, meaning, and identity. Cambridge: Cambridge University Press.

**แนวทางส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลาม
ของนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช***
**GUIDELINES FOR PROMOTING SELF-DEVELOPMENT ACCORDING TO ISLAMIC
PRINCIPLES OF STUDENTS OF THE MUSLIM RELATIONS CLUB
NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY**

นิสรีน หิมมะ,* ซันรา รักดี, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, เดโช แชน้ำแก้ว, สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร

Nisreen Himma, Sanra Rakdee, Jittima Damrongwattana, Daycho Khaenamkhaew, Sutira Chairuksa Ngoenthawon

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Graduate School, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: nisreenhimma@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ และแนวทางส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 3 คน กลุ่มศิษย์เก่าชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 3 คน และอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 2 คน มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยพรรณนา วิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พบว่า 1) ตามหลักการปฏิบัติของพระเจ้าได้ทรงละเว้นในการกระทำต่าง ๆ ในแนวทางศาสนาเพื่อความสุขและความเลื่อมใสทางศาสนา 2) หลักการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ คือ การหักทลายกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความกลมเกลียวในหมู่คณะเพื่อมการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี ทบทวนข้อบกพร่องของตนเอง เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขตัวเองให้ดีขึ้น 3) หลักการในการพัฒนาตนเอง คือ เป็นการรับเอาสิ่งใหม่ ๆ มาพัฒนาชีวิตและรู้เท่าทันข่าวสารต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขตัวเอง 2) แนวทางส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลาม ของนักศึกษาชมรมมุสลิมสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พบว่า 1) การส่งเสริมจัดอบรมศีลธรรมจริยธรรมเพื่อกล่อมเกลাজิตใจ โดยการจัดทำค่ายอบรมศีลธรรมจริยธรรม 2) การจัดกิจกรรมในชมรมเพื่อส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การจัดกิจกรรมกระชับมิตร 3) การสร้างอาชีพเสริมระหว่างเรียน โดยการหารายได้เสริม

* Received 3 June 2025; Revised 26 June 2025; Accepted 27 June 2025

คำสำคัญ : แนวทางส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลาม, ชุมรมุสลิมสายสัมพันธ์, แนวทางหนึ่งในการส่งเสริมเยาวชน

Abstract

This study aims to examine the self-development according to Islamic principles among members of the Muslim Friendship Club at Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, as well as to explore ways to promote such development. The key informants consist of eight individuals: six student members of the Muslim Friendship Club and two faculty advisors. The research tool used is an interview form, and the data were analyzed using descriptive analysis. The research findings reveal the following: 1) Self-development according to Islamic principles among the students includes: 1) Practices towards God: Students follow the five pillars of Islam—declaration of faith (Shahada), performing prayer (Salat), fasting during Ramadan (Sawm), giving alms (Zakat), and pilgrimage to Mecca (Hajj). 2) Human relations: Positive interactions begin with a smile and greeting during first encounters, as well as maintaining good manners in actions, speech, and thoughts. 3) Personal development: Students engage in learning new things and reflect on their weaknesses in order to improve themselves. 2) Guidelines for promoting self-development based on Islamic principles include: 1) Moral and ethical training: Organizing moral and ethical training camps to cultivate inner values. 2) Club activities: Promoting beneficial use of free time through friendship-building activities. 3) Creating supplementary careers: Encouraging students to earn additional income through various means available during their studies.

Keywords: Guidelines for Promoting Self-Development According to Islamic Principles, Muslim Friendship Club, A Youth Development Approach

บทนำ

ในด้านคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ในยุคปัจจุบันเป็นยุคของการแข่งขันต่าง ๆ รวมทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรมเนื่องจากในยุคนี้สังคมเกิดการเสื่อมถอยลงทำให้คนไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็มีการเสื่อมถอยลงเพื่อหาทางแก้ไขปัญหานี้จึงอยากมีการพัฒนาตนเองเป็นกระบวนการในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองของบุคคล โดยปรับพฤติกรรมใหม่ของคุณคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์แบบ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาตนเองด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดจนสภาพแวดล้อมของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา บุคคลที่สามารถพัฒนาตนเองตลอดเวลาพร้อมปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ (นะดา แสงวิมาน และคณะ, 2560) การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความพยายามในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของไปในทางที่ดีขึ้น และส่งเสริมให้บุคคลได้เข้าใจความรู้สึกในคุณค่าในการพัฒนาตนเองประสบความสำเร็จ

ชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ก่อตั้งครั้งแรกประมาณปี พ.ศ. 2520 เกิดจากการรวมตัวของนักศึกษามุสลิมโดยขณะนั้นเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูในช่วงแรกมีสมาชิกชมรมประมาณ 30 คนโดยมีชื่อเรียกว่า “ชมรมมุสลิม” มีกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในขณะนั้นเป็นการออกค่ายอาสาและการสร้างความสัมพันธ์ในชมรม ปีพ.ศ. 2522 โรงเรียนฝึกหัดครูได้ยกฐานะเป็นวิทยาลัยครูซึ่งทำให้ชมรมมีการพัฒนามากขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2533 ซึ่งชมรมมุสลิมเกิดปัญหาแตกแยกในมหาวิทยาลัยระหว่างมุสลิมกับพุทธศาสนิกชน (ประสงค์ ถึงแสง, 2559) ซึ่งมีความเข้าใจว่านักศึกษามุสลิมแบ่งแยกในสถาบันทำให้มีการเปลี่ยนชื่อ ชมรมเป็น “ชมรมสายสัมพันธ์” ในขณะนั้นสมาชิกมีประมาณ 100 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 วิทยาลัยครูทั่วประเทศรวมทั้งวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชได้เปลี่ยนเป็นสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราชทำให้ชมรมสายสัมพันธ์เข้าสู่ยุคพัฒนาและได้ยกฐานะชมรมเป็นที่รู้จักแก่ชมรมมุสลิมในสถาบัน อื่น ๆ มากยิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. 2549 ชมรมได้เพิ่มคำว่า “มุสลิม” เพื่อเป็นที่รู้จักแก่นักศึกษาใหม่และบุคลากรโดยทั่วไปเป็น “ชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์” ซึ่งในปีนั้นชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์มีสมาชิกประมาณ 1,500 คน และในปัจจุบันชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ที่เป็นสมาชิกชมรมประมาณ 3,500 กว่าคน ชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์สร้างสรรค์อิสลามให้สดใส เพื่อนักศึกษามุสลิมที่จิตใจ เชื่อมมั่นในอัลลอฮ์องค์เดียว กว่าจะตั้งขึ้นมาเป็นชมรมวันนี้ก็ได้มีอะไรที่มากมายอาจจะเหนื่อยจะล้าแต่เราก็ไม่ย่อท้อเพื่อชมรมของเรา ก็เพื่อนนักศึกษามุสลิมแห่งนี้ราชภัฏนครศรีธรรมราชได้มีอิหม่ามและตามศาสนาของเราทุกคนเพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจให้พ้นภัยที่มันล้นพ้น และเพื่อนักศึกษามุสลิมทุกคนเชื่อมั่นใน “อัลลอฮ์ตาอาลา” ชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ มีแนวทางส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลาม สถานศึกษาและโรงเรียนก็มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลกันเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็ง สถานศึกษาและโรงเรียนที่ปลูกฝังเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถและจริยธรรมที่งดงามในด้านศาสนา สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้

แนวทางหนึ่งในการส่งเสริมเยาวชนให้มีพฤติกรรมตามวิถีอิสลามคือ การจัดตั้ง “ชมรมเยาวชนประจำหมู่บ้าน” โดยใช้มัชยิดเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของชมรม มีการกำหนดโครงสร้างการบริหาร กำหนดบทบาทหน้าที่ และกำหนดกิจกรรมในการดำเนินให้ชัดเจน แล้วมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของชมรม และมีบทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด และที่สำคัญควรมีการเน้นกิจกรรมหรือโครงการทั้งภาคศาสนาและภาคสังคมควบคู่กัน และมีความสอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน เน้นถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน และไม่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลาม เช่น การให้ความรู้ การจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรม การดัดเตือน การเชิญชวนการให้คำปรึกษา และการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น (อับดุลอาซีซ สุนธารักษ์, 2558)

ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคมของเราโดยยกตัวอย่างคือศาสนาอิสลามเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษามุสลิมสายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เนื่องจากได้เห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่ดีแก่นักศึกษามุสลิมให้ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม เป็นจุดเชื่อมความรักความสัมพันธ์แก่นักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัย และให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 3 คน แกนนำศิษย์เก่าในชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ 3 คน เลือกแบบเจาะจงเนื่องจากเป็นกรรมการและแกนนำหลักในชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ รวม 6 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ กลุ่มผู้ส่งเสริมและสนับสนุนชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 2 คน เลือกเจาะจงเนื่องจากเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ทำงานมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านมาตรวจสอบเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือได้แก่ 1) ผู้นำทางด้านศาสนา 2) ท่าน 2) ผู้นำทางด้านศาสนาและการปกครองในโรงเรียน 1 ท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ ที่ชัดเจน และกลุ่มเป้าหมายมีจำนวน 2 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 8 คน โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกขึ้นเพื่อสัมภาษณ์เฉพาะเกี่ยวกับ 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 การพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 3 แนวทางส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและประธานชมรมมุสลิมสัมพันธ์ก่อนลงพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์ เพื่อติดต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและประธานที่อยู่ในชมรมมุสลิมสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. การเตรียมแบบสัมภาษณ์และข้อมูล คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ตอนที่ 2 การพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และตอนที่ 3 แนวทางส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
3. การลงพื้นที่ภาคสนามในชมรมมุสลิมสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครศรีธรรมราช และเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

4. หลังเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้สัมภาษณ์แล้ว นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง หากข้อมูลยังไม่ครบถ้วนหรือขาดในส่วนไหน ก็ทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้ครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามหรือจากการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง นำมาประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์เชิงคุณภาพเชื่อมโยงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ศึกษาแนวทางส่งเสริมตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1.1 หลักวิธีการในการปฏิบัติตนต่อพระเจ้า พบว่า การปฏิบัติตามคำสั่งของพระเจ้า ด้วยการกระทำสิ่งที่พระองค์ทรงสั่งใช้ ละเว้นในสิ่งที่พระองค์ทรงห้ามเพื่อให้เรามีความสุขเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันที่ได้กล่าวไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน โดยการปฏิบัติตนตามหลักปฏิบัติ 5 ประการ คือ การกล่าวปฏิญาณตน การดำรงละหมาดให้ครบ 5 เวลา การถือศีลอดตลอดเดือนรอมฎอน การบริจาคซะกาต การไปประกอบพิธีฮัจญ์หนึ่งครั้งในชีวิตหากมีความสามารถ และการละเว้นในสิ่งที่ศาสนาห้าม คือ การไม่กราบไหว้บูชาสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮ์ ห้ามเล่นการพนัน

ภาพที่ 1 ละหมาดตะรอเวียะในเดือนรอมฎอน

1.2 หลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ พบว่า เราสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ในครั้งแรกด้วยการยิ้มทักทาย ซึ่งรอยยิ้มเป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกได้ถึงความเป็นมิตรได้ดี ซึ่งศาสนาอิสลามถือว่าการยิ้มด้วยความบริสุทธิ์ใจเป็นการให้ทาน (ซอดาเกาะห์) อีกทั้งการกล่าวทักทาย ยังเป็นการกล่าวทักทายของชาวมุสลิมในการพบเจอเมื่อมีการพบปะพูดคุยกัน

ภาพที่ 2 การทักทายด้วยการสลาม

1.3 หลักการในการพัฒนาตนเอง พบว่า การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การที่เราำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับใช้กับตัวเรามาปรับใช้เพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และปรับปรุงพัฒนาตนเองด้วยการวางแผนการปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตในแต่ละวัน โดยตามแบบแผนที่วางไว้จะต้องสามารถนำพาตนเองและผู้อื่นให้เป็นบุคคลที่ดีมากยิ่งขึ้น การปฏิบัติตนตามท่านศาสนานบีมุฮัมมัด (ช.ล.) เพราะท่านเป็นต้นแบบที่ดีงามที่พวกเราควรปฏิบัติตามในการดำเนินชีวิต

ภาพที่ 3 ประชุมปรึกษาหารือเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรม

2. ศึกษาแนวทางส่งเสริมตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2.1 การส่งเสริมจัดอบรมศีลธรรมจริยธรรมเพื่อกล่อมเกลาจิตใจ พบว่า การขัดเกลาจิตใจโดยการจัดทำค่ายอบรมศีลธรรมจริยธรรม เพื่อกล่อมเกลาจิตใจและเพื่อสร้างความสมัครสมานความสามัคคีและปลูกฝังหลักศาสนาให้กับผู้ที่เข้าร่วมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการยึดมั่นในหลักศาสนา และทำให้มีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตท่ามกลางการอยู่ร่วมกับเพื่อนในมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4 ค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมสู่การเป็นมุสลิมที่ดี

2.2 การจัดกิจกรรมในชมรมเพื่อส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ พบว่า การจัดกิจกรรม กระชับมิตร เป็นการสร้างความสัมพันธ์ทำความรู้จักกับรุ่นพี่รุ่นน้องภายในชมรม โดยได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กิจกรรมเป็นสื่อกลางเพื่อสร้างความสามัคคีกันภายในกลุ่มหมู่คณะ และให้เกิดความรัก ความเห็นอกเห็นใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในชมรมและหาแนวทางเพื่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในชีวิต

ภาพที่ 5 กิจกรรมกีฬาสายสัมพันธ์

2.3 การสร้างอาชีพเสริมระหว่างเรียน พบว่า การหารายได้เสริม ในปัจจุบันเราสามารถสร้างอาชีพเสริมระหว่างเรียนได้หลากหลายช่องทาง โดยเราจะต้องยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์ สุจริต และถูกต้องตามหลักศาสนา ซึ่งอาชีพที่ศาสนาอิสลามไม่อนุญาตให้ทำ เช่น การขายลอตเตอรี่ การขายสุรา การเลี้ยงสุกร ตลอดจนการทำธุรกรรมที่มีดอกเบี้ย ซึ่งมุสลิมไม่สามารถประกอบอาชีพนี้ได้ถึงแม้จะถูกต้องตามหลักกฎหมายของบ้านเมืองก็ตาม

ภาพที่ 6 กิจกรรมออกบูธหารายได้เข้าชมรม

อภิปรายผล

1. ศึกษาแนวทางส่งเสริมตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1.1 หลักวิธีการในการปฏิบัติตนต่อพระเจ้า พบว่า ใช้หลักวิธีการในการปฏิบัติตนต่อพระเจ้าโดยปฏิบัติตามหลัก 5 ประการ ปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ และท่าน นบีมุฮัมมัดเป็น ศาสนทูตของพระองค์ ดำรงละหมาดให้ครบ 5 เวลา ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน บริจาคซะกาต และประกอบพิธีหัจญ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พรหมธิภา เอี่ยมสิริบริดา และคณะ หลักปฏิบัติที่สำคัญทั้งห้าประการในอิสลาม ได้แก่ การกล่าวคำปฏิญาณตน เป็นประโยคที่เป็นกุญแจเพื่อเข้าสู่อิสลาม การละหมาด คือการกล่าวอิริยาบถ และบทขอพรต่าง ๆ ที่ถูกปฏิบัติในรูปแบบเฉพาะห้าครั้งในทุก ๆ วัน การจ่ายซะกาต คือการที่มุสลิมผู้มีทรัพย์สินจ่ายจำนวนหนึ่งจากทรัพย์สินของเขาแก่ผู้ขาดแคลน การถือศีลอด หมายถึง การที่บุคคลละเว้นอาหารและเครื่องดื่ม ในช่วงเวลาเดือนเราะมะฎอน การประกอบพิธีหัจญ์ หมายถึง รูปแบบของการประกอบศาสนกิจต่าง ๆ เป็นการเฉพาะ ณ เมืองมักกะฮ์ ซึ่งเป็นข้อบังคับเพียงครั้งเดียวในชีวิตมุสลิม ผู้ที่มีความสามารถทางด้านทรัพย์สินและสุขภาพร่างกาย ส่วนผู้ที่ไม่สามารถดังกล่าวก็ถือว่าอนุโลมให้ละเว้นได้ (พรหมธิภา เอี่ยมสิริบริดา และคณะ, 2553)

1.2 หลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ พบว่า การยึดมั่นทักทายเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ในครั้งแรกที่พบกัน ซึ่งการกล่าว ไห้سلام เป็นการกล่าวทักทายของชาวมุสลิมในการพบเจอ อีกทั้งการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือแบ่งปันกัน และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีด้วยการมีมารยาทที่ดีทั้งกาย วาจา ใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วชิรวรร งามละม่อม องค์ประกอบในการพัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ มีดังนี้ บุคลิกท่าทาง นับเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง เพราะกิริยาท่าทางคือการสื่อสารที่สำคัญซึ่งจะทำให้ผู้อื่นรู้ถึงจิตใจตลอดจนความนึกคิดของบุคคลผู้นั้น การพัฒนาคุณสมบัติทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นเป็นทางที่จะทำให้ผู้อื่นยอมรับและยกย่องบุคคลที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนอื่น ย่อมจะทำให้ได้รับความสนับสนุนและร่วมมือ พัฒนาคุณสมบัติเฉพาะตัว ทำให้ได้รับการยอมรับจากสมาชิกส่วนใหญ่ ดังนั้นนอกจากความรู้ความสามารถแล้ว เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและประพฤติตนอยู่ภายใต้คุณธรรมความดี ตามบรรทัดฐานของสังคมนั้น ๆ (วชิรวรร งามละม่อม, 2558)

1.3 หลักการในการพัฒนาตนเอง พบว่า การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ คือการหาประสบการณ์หรือค้นคว้าข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองเพื่อให้ตัวเราสามารถไปถึงเป้าหมายที่เราวางไว้ และทบทวนตัวเองในการใช้ชีวิตแต่ละวันว่าเรามีข้อบกพร่องอะไรบ้าง เพื่อที่จะนำสิ่งเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขตัวเองให้ดีขึ้น และพัฒนาตนเองขึ้นไปเรื่อยๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไฟซอน ยิงนิยม และศิวรักษ์ ศิวารมย์ การพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลาม คือ การพัฒนาศักยภาพเพื่อที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุดแก่ตนเองและบุคคลอื่น คือ การช่วยเหลือมนุษย์ให้รู้จักตนเอง เปิดโอกาสเรียนรู้ที่จะเผชิญกับสภาพความเป็นจริง และสภาพสิ่งแวดล้อมโดยให้มนุษย์ใช้สติปัญญาไตร่ตรองในสิ่งที่เกิดขึ้นจากสาเหตุต้นตอของปัญหาและยอมรับในสิ่งที่ถูก ผิด ชั่ว ดี มีการขอร้องและให้อภัยเกิดการยอมรับในความเป็นจริงที่เกิดขึ้นเพื่อให้บุคคลนั้นพัฒนาศักยภาพเพื่อที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขในโลกนี้และโลกหน้า (ไฟซอน ยิงนิยม และศิวรักษ์ ศิวารมย์, 2551)

2. ศึกษาแนวทางส่งเสริมตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2.1 การส่งเสริมจิตอบรมศีลธรรมจริยธรรมเพื่อก่อผลดีใจ พบว่า การจัดทำค่ายอบรมศีลธรรมจริยธรรม เพื่อก่อผลดีใจปลูกฝังหลักศาสนาให้กับผู้ที่เข้าร่วมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการยึดมั่นในหลักศาสนา และทำให้มีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตท่ามกลางการอยู่ร่วมกับเพื่อนในมหาวิทยาลัย อีกทั้งให้คำแนะนำคำตักเตือนเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้งานและกิจกรรมออกมาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อับบาส อับบาส หลับดวง และคณะ พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักการอิสลามจะต้องครอบคลุมในด้านต่าง ๆ การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักการอิสลามเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพิ่มขีดความสามารถของประชาชาติมุสลิมเพื่อให้สามารถปฏิบัติตนในสังคมตามแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามวิถีอิสลาม (อับบาส หลับดวง และคณะ, 2560) เช่น ได้ส่งเสริมให้มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีนี้ภายใต้กรอบของศาสนาอิสลาม ใช้วิธีการปรึกษาหารือในกิจการขององค์กรด้วยหลักคำสอนศาสนาอิสลาม ตักเตือนซึ่งกันและกัน สามัคคีและสามารถป้องกันความแตกแยกที่นำไปสู่ความอ่อนแอ การรักษาหัวใจ ให้เกียรติและปฏิบัติต่อกันด้วยดีกับเพื่อนมนุษย์ (นันทรัตน์ เจริญกุล, 2552)

2.2 การจัดกิจกรรมในชมรมเพื่อส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ พบว่า การจัดกิจกรรมกระชับมิตร เป็นการสร้างความสัมพันธ์ทำความรู้จักกับรุ่นพี่รุ่นน้องภายในชมรม โดยได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมเข้าร่วมฟังอบรมคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมการเล่นกีฬาสายสัมพันธ์ โดยได้ให้กิจกรรมเป็นสื่อกลางเพื่อสร้างความสามัคคีกันภายในกลุ่มหมู่คณะ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กันยารัตน์ เมืองแก้ว พบว่า การส่งเสริมพฤติกรรมพัฒนาตนเอง ดังนี้ ด้านร่างกาย การดูแลสุขภาพร่างกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกาย ด้านจิตใจ ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ การหาวิธีผ่อนคลายอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมสามารถเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ด้านสังคม ได้แก่ การรู้จักสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านสติปัญญา ได้แก่ การคิดอย่างมีเหตุผลสามารถคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบรู้จักหาวิธีการจัดการรับมือกับปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ด้วยปัญญา (กันยารัตน์ เมืองแก้ว, 2561)

2.3 การสร้างอาชีพเสริมระหว่างเรียน พบว่า การหารายได้เสริม โดยในปัจจุบันเราสามารถสร้างอาชีพเสริมระหว่างเรียนได้หลากหลายช่องทาง ซึ่งเป็นการหารายได้เสริมระหว่างเรียนทำให้สามารถช่วยแบ่งเบาภาระในการลดค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัว อีกทั้งยังมีเงินส่วนหนึ่งเก็บไว้เป็นทุนสำรองให้กับตัวเองอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นุสราน นามเดช การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะในการแสวงหาความรู้ แสวงหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และมีความหมาย ซึ่งมีอยู่รอบตัวผู้เรียนอย่างมากมายมหาศาล เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ (นุสราน นามเดช, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

การเดินทางสู่การพัฒนาตนเองในอิสลาม

ภาพที่ 1 การพัฒนามุสลิมตามวิถีอิสลาม

สรุปและข้อเสนอแนะ

ชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ควรเป็นจุดเชื่อมความรักความสัมพันธ์ให้กับนักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และช่วยแก้ไขปัญหาด้านสิทธิของนักศึกษามุสลิมให้สามารถปฏิบัติตนได้ตามหลักการของศาสนาได้อย่างถูกต้อง ควรมีแหล่งเรียนรู้ทางด้านศาสนา และวัฒนธรรมให้กับนักศึกษาต่างศาสนิกชนที่มีความสนใจอยากจะศึกษาความหลากหลายและความแตกต่างของสังคมพหุวัฒนธรรม ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ยีนหยัด และมั่นคงในหลักธรรมอิสลามให้กับสมาชิกในชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะต่อชุมชนและสังคม 1) ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมจริยธรรม ภาคฤดูร้อน โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมในการเข้าค่ายอบรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ 2) การจัดกิจกรรมที่

เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกับสมาชิกชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ โดยการจัดทำโครงการจิตอาสาพัฒนาชุมชน ช่วยกันทำความสะอาดภายในหมู่บ้านร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ตามสถานที่ต่าง ๆ เป็นปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เห็นถึงคุณค่าของการช่วยเหลือผู้อื่น 3) มีการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนภายนอก เพื่อสร้างเครือข่ายทำให้เกิดการทำงานร่วมกันในโครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย อีกทั้งชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ยังมีการจัดกิจกรรมแบ่งปันความรู้หรือสัมมนาเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก ๆ เยาวชนในชุมชน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรสร้างเกณฑ์มาตรฐานในการสร้างตัวชี้วัดเพื่อประเมินคุณภาพของชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ เช่น คุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการในชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ 2) ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ให้กับสมาชิกในชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ และมีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมมุสลิม เช่น งานเทศกาล, การแสดงศิลปะ หรือการจัดนิทรรศการ เพื่อสร้างความเข้าใจและความเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง 3) ควรปรับปรุงพัฒนาสถานที่ให้มีพื้นที่กว้างกว่าเดิม เพื่อรองรับนักศึกษาในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรม ควรปรับปรุงซ่อมบำรุงและช่วยกันดูแลรักษาอุปกรณ์อำนวยความสะดวกภายในห้องชมรมให้มีสภาพที่สมบูรณ์พร้อมจะใช้งานอยู่ตลอดเวลา เพื่อทำให้เกิดความสะดวกสบายต่อการใช้งานข้อเสนอแนะเพื่องานวิจัยในครั้งต่อไป 1) ควรมีการส่งเสริมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันภายในกลุ่มชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความสามัคคี และอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข 2) ควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และทำการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคมเดียวกันได้อย่างสันติ เข้าใจความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม 3) ควรมีการศึกษาถึงแนวทางในการสร้างเครือข่ายชมรมมุสลิม การเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กร เพื่อได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์กับบุคคลหรือชมรมองค์กรที่อยู่ภายนอก โดยได้มีการเชิญเครือข่ายชมรมมุสลิมภายนอกมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์มาเข้าร่วมจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช” เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตาจากอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชนทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ให้ข้อเสนอแนะ ถ่ายทอดวิชาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยที่ถูกต้องให้แก่ผู้วิจัย เสียสละเวลาตรวจสอบความถูกต้องด้วยความเอาใจใส่เต็มความสามารถขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชนที่เอื้อสถานที่ค้นคว้าทางวิชาการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา สำนวนภาษา ตลอดจนให้คำแนะนำในการปรับปรุงเครื่องมือวิจัยให้ข้อคิดเห็นแนะนำแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณที่ปรึกษาที่คอยเติมเต็มความรู้และให้คำปรึกษาในการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่อนุเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะต่าง ๆ และผู้ที่สนับสนุนในการทำวิจัยทุกท่าน ที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจเสมอมาจนสำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณา ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน์ เมืองแก้ว. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการพัฒนาตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11(2), 197-215.
- นะดา แสงวิมาน และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างจิตวิทยาศาสตร์โดยใช้ทฤษฎี
การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสาร AL-NUR บัณฑิต
วิทยาลัย, 12(22), 93-102.
- นันทรัตน์ เจริญกุล. (2552). การจัดการความรู้ (Knowledge Management- KM). วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา, 21(1), 12-26.
- นุสราน นามเดช. (2557). การเรียนรู้โดยผู้เรียนนำตนเอง. วารสารพันตานิบาล, 25(2), 27-38.
- ประสงค์ ถึงแสง. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน (Strategies to Improve
School and Community Relationships). เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2567 จาก
<https://www.truelookpanya.com/dhamma/content/52243>
- พรรณธิภา เอี่ยมสิริปริดา และคณะ. (2553). ผู้นำศาสนาและการสร้างสังคมสันติสุข. วารสารศาสนาและ
วัฒนธรรม, 4(1), 110-154.
- ไพชออน ยิงนิยม และศิริรักษ์ ศิวารมย์. (2551). แนวคิดการแนะแนวตามแนวทางทานสาสดามุฮัมมัด. วารสาร อัล-
นุร บัณฑิตวิทยาลัย, 3(5), 89-100.
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2558). แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2567 จาก
https://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blog-post_11.html
- อับดุลอาซีซ สุนธารักษ์. (2558). หลักปฏิบัติที่สำคัญทั้งห้าประการในอิสลาม. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2567
จาก <https://www.islammore.com/view/3415>
- อับบาส หลับด้วง และคณะ. (2560). รูปแบบและแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามวิถีอิสลาม.
วารสารอิสลามศึกษา, 8(2), 29-40.

ศึกษาสภาพปัญหาการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์ม หมู่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

STUDY OF PROBLEMS IN HYDROPONIC VEGETABLE CULTIVATION: A CASE STUDY OF BARAKAT FARM COMMUNITY ENTERPRISE GROUP, VILLAGE NO. 5, NA KHIAN SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.

รูอายา ธานมาศ*, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, อุดมศักดิ์ เดโชชัย, สุริรา ชัยรักษา เงินถาวร

Ruaya Tanmas, Jittima Damrongwattana, Udomsak Dechochai, Sutira Chairuksa Ngoenthawon

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Graduate School, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: tanmasruaya@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์ม หมู่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์ม 8 คน เครื่องมือรวบรวมข้อมูล 1) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2) แบบบันทึกสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะใช้แบบบันทึกการสังเกตการ การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลหัตถภูมิ 2) ข้อมูลปฐมภูมิ 3) สร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูล 4) ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือส่วนร่วม 5) กำหนด เวลาและสถานที่ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลทั้งจากเอกสารการสัมภาษณ์ มาเรียบเรียงแล้ววิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ขั้นตอนการเลือกเมล็ดพันธุ์ การเลือกเมล็ดพันธุ์ของผักไฮโดรโปนิคส์ได้จัดทำคำสั่งซื้อเมล็ดพันธุ์จากบริษัทตัวแทนจำหน่าย ซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ที่มาจากต่างประเทศ แล้วนำมาทดลองปลูกและสังเกตการเจริญเติบโตของผักไฮโดรโปนิคส์ให้เป็นไปตามมาตรฐานเปอร์เซ็นต์ที่ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มยอมรับได้ 2) ขั้นตอนการปลูกไฮโดรโปนิคส์ ขั้นตอนการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์ม นั้น ใช้ระยะเวลา 45 วัน โดยวันที่ 1 ก็จะทำการเพาะปลูกต้นกล้าโดยปลูกในฟองน้ำแล้วนำไปจัดเก็บไม่ให้โดนแสงแดดประมาณ 3 วัน วันที่ 4 ถึงวันที่ 15 ก็ย้ายถาดเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้ผักไฮโดรโปนิคส์ได้รับแสงแดด ถึงวันที่ 45 ก็ย้ายผักไฮโดรโปนิคส์มาวางโต๊ะเก็บเกี่ยวโดยจะเก็บผักไฮโดรโปนิคส์ในวันที่ 45 3) การเก็บเกี่ยวผลผลิต

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริมการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์, การปลูกผักไฮโดรโปนิคส์, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์ม

Abstract

This research aimed to study the problems in hydroponic vegetable cultivation and to explore guidelines for promoting hydroponic vegetable cultivation: A case study of Barakat Farm Community Enterprise Group, Village No. 5, Na Khian Sub-district, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. A qualitative research methodology was employed. The population consisted of eight members of the Barakat Farm Community Enterprise Group. The data collection tools included: 1) A structured interview guide, and 2) Non-participant observation records. The data collection process involved: 1) Collecting secondary data, 2) Collecting primary data, 3) Developing interviews and observation forms for data collection, 4) Requesting cooperation from participants, and 5) Determining time and place for data collection. For data analysis, the researcher compiled and analyzed data from documents and interviews using content analysis. The research findings revealed that: 1) Seed selection process: Hydroponic vegetable seeds were ordered from distributing companies importing seeds from abroad. The seeds were tested for cultivation, and their growth was observed to ensure they met the acceptable standard percentage set by the Barakat Farm Community Enterprise Group. 2) Hydroponic cultivation process: The cultivation process took 45 days. On day 1, seedlings were propagated by planting them in sponges and storing them away from sunlight for approximately 3 days. From day 4 to day 15, seed trays were moved to receive sunlight. On day 45, the hydroponic vegetables were transferred to the harvesting table, and the vegetables were harvested on day 45. 3) Harvesting process: Harvesting was carried out on day 45 of the cultivation cycle.

Keywords: Guidelines for promoting hydroponic vegetable cultivation, Hydroponic vegetable cultivation, Barakat Farm Community Enterprise Group

บทนำ

คนส่วนใหญ่ได้หันมาสนใจและตัวเองมากขึ้น โดยการบริโภคผักปลอดสารพิษ ในปัจจุบันการผลิตผักปลอดสารพิษมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น การปลูกผักไร้ดินหรือการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์เป็นการปลูกพืชที่ไม่ใช้ดิน และการปลูกพืชไร้ดินนี้เป็นการปลูกพืชที่เลียนแบบธรรมชาติ และเป็นการปลูกลงในวัสดุที่ไม่ใช่ดิน และต้องอาศัยหลักการว่าพืชต้องได้รับธาตุอาหารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง ในการเจริญเติบโตผ่านรากพืชพร้อมกับได้รับออกซิเจน (นฤมล แสงสว่าง และธีระ ฤทธิรอด, 2551) และแสงแดดอย่างเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืช การปลูกแบบไม่ใช้ดินมีการเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ตามศักยภาพพันธุกรรม เพราะสามารถใช้สารละลายธาตุอาหารได้และน้ำที่ได้รับอย่างมีประสิทธิภาพสูงที่สุดมากขึ้น (จิตรภรณ์ สงค์ประเสริฐ, 2551)

การปลูกผักปลอดสารพิษและผักเมืองหนาวโดยมากจะปลูกในบริเวณภาคเหนือของประเทศในกรณีที่ปลูกในพื้นที่อื่นด้วยข้อจำกัดทางด้านดินฟ้าอากาศและอุณหภูมิทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่สม่ำเสมอตลอดทั้งปีส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคจึงต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศซึ่งเป็นสาเหตุให้ผักปลอดสารพิษจะมีราคาค่อนข้างสูงบางชนิดมีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 300 บาท บางชนิดจำหน่ายเป็นต้นในราคาสูงถึงต้นละ 25 บาท เมื่อเทียบกับผักไทยที่ปลูกด้วยวิธีปกติทั่วไปซึ่งมีราคาประมาณกิโลกรัมละ 5 - 30 บาท แต่เนื่องด้วยสภาวะโลกร้อนในปัจจุบันเป็นสาเหตุให้สภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวนเป็นอย่างมากอีกทั้งยังเกิดมาหาอุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 ทำให้เกิดผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรอย่างมากเนื่องจากนี้ครอบครัวคนไทยในปัจจุบันมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวหากปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อใช้รับประทานในครัวเรือนอาจจะไม่ได้ผลผลิตตามต้องการเนื่องจากขาดการดูแลโดยที่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้นำเทคโนโลยีทำให้สามารถปลูกผักเมืองหนาวได้แม้ในพื้นที่ที่มีอากาศร้อนอุณหภูมิสูงก็ตามเอามาใช้โดยใช้เทคนิคที่เรียกว่า Hydroponics (Arbel, A. et al. , 2015) ปัญหาที่พบมากที่สุดได้แก่ปัญหาแมลงศัตรูพืชหนอนใยผัก ปัญหาโรคพืชใบจุด ปัญหาการดื้อยาของแมลงและโรคพืช ปัญหาสารเคมีวัสดูดุปรกรณ์และปุ๋ยมีราคาแพงการปลูกผักโดยใช้สารละลายแทนดิน (ผักไฮโดรโปนิกส์หรือผักไร้ดิน) ในโรงเรือนที่มีมุ้งกันแมลงเป็นการสนับสนุนการปลูกผักแบบลดการใช้สารที่มีแต่การปลูกผักในโรงเรือนลักษณะนี้มักจะมีปัญหาอุณหภูมิภายในโรงเรือนสูงในช่วงที่มีแสงแดดจะทำให้ผลผลิตต่ำและเสียหายอุณหภูมิมีผลกระทบอย่างมากสำหรับการปลูกผักโดยใช้สารละลายแทนดินเนื่องจากอุณหภูมิเป็นปัจจัยมีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตของพืชซึ่งจะมีผลโดยตรงกับการสังเคราะห์แสงการหายใจการคายน้ำและกิจกรรมของเอนไซม์ต่าง ๆ และในด้านปัญหาการเหี่ยวเฉาของพืชที่เกิดจากสภาพอากาศนั้นเป็นผลจากความชื้นสัมพัทธ์ที่ต่ำเกินไปเพื่อดูน้ำไม่ทันกับอัตราการคายน้ำของส่งผลให้เซลล์ของพืชไม่เต่งตึงและทำให้การเจริญเติบโตหยุดชะงักเนื่องจากความชื้นสัมพัทธ์จะแปรผันตรงกันข้ามของอุณหภูมิ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม ตำบลนาเคียน อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช (กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักไฮโดรโปนิกส์) เป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่ออกไปทำงานต่างจังหวัดและได้กลับมาภูมิลำเนาของตน และไม่ได้มีงานรองรับจึงรวมตัวกันสำรวจพื้นที่ของชุมชนที่จะสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นรายได้ของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจ โดยพื้นที่ของชุมชนประกอบด้วยโรงเรียนและบ้านผู้คนเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มองเห็นว่าการปลูกผักเป็นสิ่งที่สามารถทำได้โดยไม่ต้องสร้างความสะดวกอื่น เช่น มีการส่งเสริมส่งเสริม มีมลพิษทางกลิ่น เป็นต้น และชุมชนอยู่ใกล้กับตลาดกลางผักและผลไม้ของจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมไปถึงได้สำรวจความต้องการของตลาดแล้ว จึงสรุปได้ว่าผักไฮโดรโปนิกส์เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด และทำให้เกิดวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มขึ้น ในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีฟาร์มเครือข่ายสมาชิกอยู่ทั่วจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นแหล่งให้ความรู้เกี่ยวกับผู้ที่สนใจศึกษาการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ (แสงจันทร์ เกษากิจ, 2562)

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ในพื้นที่ตำบลนาเคียน อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อพัฒนาการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์เพื่อสุขภาพ เนื่องจากกระแสตลาดที่ให้ความสนใจสุขภาพก็มีมากขึ้น และผักไฮโดรโปนิกส์ยังช่วยประหยัดพื้นที่ในการปลูกโดยไม่ต้องคำนึงถึงสภาพดินทำให้สามารถปลูกที่ไหนก็ได้เป็นการเพิ่มทางเลือกแก่ผู้ที่สนใจในธุรกิจเกษตร โดยในการวิจัยได้ทำการศึกษาตั้งแต่การปลูกผักในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม หมู่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม หมู่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการ

ประชากร

1. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม หมู่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 8 คน ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม จำนวน 1 คน รองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม จำนวน 1 คน ผู้เพาะปลูกผักของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม จำนวน 6 คน เนื่องจากเป็นบุคคลที่ทำการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์และสามารถให้ข้อมูลการปลูกผักได้โดยการเลือกแบบเจาะจง
2. กลุ่มส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม คือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นผู้ตลาดรับซื้อผักไฮโดรโปนิคส์ และยินดีให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย
 - 2.1 ฝ่ายพัฒนาการเติบโตของผัก จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นฝ่ายให้คำแนะนำเกี่ยวกับผักไฮโดรโปนิคส์ และผู้สนับสนุนงบประมาณ และยินดีให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย
 - 2.2 ตัวแทนจำหน่าย จำนวน 2 คน เนื่องจากเป็นผู้จำหน่ายที่ตลาดสดและร้านขายของชำ และยินดีให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

1. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยอาศัยแนวคิดในการวิจัย และนำข้อมูลที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่กรมกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2 ท่าน และ 2) กรมกระทรวงสาธารณสุข 1 ท่าน การสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเป็นแนวทางตามประเด็นการศึกษา
2. แบบบันทึกสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะใช้แบบบันทึกการสังเกตการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้รับจากสารหนังสือบทความสื่อสารสนเทศตลอดจนถึงเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยการศึกษาเอกสาร (Documentary Study)
2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
3. สร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูล
4. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
5. กำหนด เวลาและสถานที่เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลถอดเทป และตรวจสอบความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลทั้งจากเอกสารการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม มาเรียบเรียงแล้ววิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์ม หมู่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 ขั้นตอนการเลือกเมล็ดพันธุ์ พบว่า 1) สั่งซื้อเมล็ดพันธุ์ผักไฮโดรโปนิกส์จากบริษัทตัวแทนจำหน่ายสินค้าจากต่างประเทศ 2) นำเมล็ดพันธุ์มาทดลอง เพื่อสังเกตการณ์ว่ามีการเจริญเติบโตของผักไฮโดรโปนิกส์กี่เปอร์เซ็นต์ 3) หากพบว่าเมล็ดพันธุ์มีเปอร์เซ็นต์การเจริญเติบโตน้อยหรือเกิดปัญหาก็จะส่งเคลมเมล็ดพันธุ์ไปยังบริษัทตัวแทนจำหน่ายสินค้าจากต่างประเทศที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัดฟาร์มได้ทำการสั่งซื้อ 4) หากพบว่าเมล็ดพันธุ์เกิดปัญหาทางการเจริญเติบโต เช่น การเกิดโรคในผักไฮโดรโปนิกส์ และโรคที่พบบ่อยในผักไฮโดรโปนิกส์คือโรคเชื้อราที่เข้าไปทำลายระบบรากและโคนของต้น เพราะถ้าอากาศร้อนจนเกินไป อาจจะทำให้เกิดเชื้อราและรากเน่าได้ ลักษณะของโรคสังเกตได้ง่าย ๆ จากใบของผักไฮโดรโปนิกส์เริ่มเหี่ยว รากดำและขาด ทำให้เมล็ดพันธุ์ของผักไฮโดรโปนิกส์นั้น มีเปอร์เซ็นต์น้อยในการปลูก และไม่มีประสิทธิภาพในการเจริญเติบโต

ภาพที่ 1 เมล็ดพันธุ์ของผักไฮโดรโปนิกส์

1.2 ขั้นตอนการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ พบว่า 1) นำแผ่นฟองน้ำไปจุ่มน้ำให้มีความชุ่มชื้นเพื่อไล่อากาศออกจากแผ่นฟองน้ำ แล้วนำมาวางบนถาดหรือภาชนะที่มีความพอดีกับฟองน้ำเพาะปลูก

ภาพที่ 2 แผ่นฟองน้ำที่ใช้สำหรับเพาะปลูกต้นกล้า

2) นำเมล็ดพันธุ์มาหยอดใส่แผ่นฟองน้ำให้ครบทุกช่อง แล้วนำไปเก็บในพื้นที่ที่ไม่โดนแสงแดด ประมาณ 3 วัน ต้นกล้าก็จะงอกใบจริง 3) ในวันที่ 3 ก็จะนำถาดเพาะปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ออกมารับแสงแดด ที่โต๊ะปลูกอนุบาล 1 ใช้เวลาสำหรับการเจริญเติบโตของผักไฮโดรโปนิคส์ประมาณ 15 วัน นับตั้งแต่การนำถาดเพาะปลูกไว้ที่พื้นแสงแดด ซึ่งจะมีระยะห่าง 2.5 เซนติเมตร คูณ 2.5 เซนติเมตร

ภาพที่ 3 โต๊ะอนุบาล 1 อายุผัก 3 วัน และ 15 วัน ตามลำดับ

4) วันที่ 16 ผักมีการเจริญเติบโตขึ้น จึงจำเป็นต้องย้ายมายังโต๊ะ อนุบาล 2 ซึ่งมีระยะห่างระหว่างต้น 10 เซนติเมตร คูณ 10 เซนติเมตร เนื่องจากผักจะไฮโดรโปนิคส์มีความต้องการทางสารอาหารและแสงแดด จึงต้องมีระยะห่างที่เพียงพอและไม่หนาแน่นจนเกินไป และมีระบบน้ำที่มีสารอาหารที่เตรียมไว้สำหรับการเพาะปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ไหลวนเวียนภายในโต๊ะเพาะปลูก และระบบน้ำก็จะมีสมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มคอยดูแลระบบน้ำ ให้มีสารอาหารอย่างเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของผักไฮโดรโปนิคส์ วันละ 2 รอบ คือตอนเช้าและตอนเย็น

ภาพที่ 4 โต๊ะอนุบาล 2

5) วันที่ 31 ก็ย้ายมายังโต๊ะปลูก ที่มีระยะห่าง 25 เซนติเมตร คูณ 25 เซนติเมตร และมีระบบน้ำที่มีสารอาหารที่เตรียมไว้สำหรับการเพาะปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ไหลวนเวียนภายในโต๊ะเพาะปลูก เช่นกัน จากนั้นก็จะรอเก็บเกี่ยวผักไฮโดรโปนิคส์ ซึ่งมีระยะเวลาในการปลูก 45 วันก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้

ภาพที่ 5 โต๊ะเพาะปลูก อายุผักไฮโดรโปนิคส์ 45 วัน

1.3 การเก็บเกี่ยวผลผลิต พบว่า เมื่อครบเวลาในการเพาะปลูกจำนวน 45 วัน นับตั้งแต่ให้นำเมล็ดหยอดลงในแผ่นฟองน้ำ โดยนำภาชนะมาใส่ผักไฮโดรโปนิคส์ ในระหว่างการเก็บเกี่ยวจะต้องมีการระมัดระวังไม่ให้ผักไฮโดรโปนิคส์เกิดความเสียหายหรือการหัก การซ้ำของผักไฮโดรโปนิคส์ และสังเกตว่าผักไฮโดรโปนิคส์ ต้นไหนมีตำหนิหรือศัตรูพืชกัดกิน จากนั้นนำผักไฮโดรโปนิคส์มาเก็บรายละเอียดเพื่อให้มีความสวยงาม ในส่วนของใบไหนที่มีตำหนิก็จะทำการเด็ดออก แล้วนำมาใส่ถุงตามลูกค้าที่มีการจัดส่งซื้อ ซึ่งจำนวนอัตราการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มสูงสุดอยู่ที่ วันละ 100 กิโลกรัม แต่ความต้องการของท้องตลาดอยู่ที่ 50 - 60 กิโลกรัมต่อวัน มีการจัดส่งผักไฮโดรโปนิคส์ในส่วนของทางไกลก็จะนำส่งโดยรถท้องถิ่น และยังมีการเก็บแล้วส่งถึงมือลูกค้าวันต่อวัน

ภาพที่ 6 การเก็บผักไฮโดรโปนิคส์ และการแพ็คสินค้าตามออเดอร์

2. แนวทางการส่งเสริมการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม หมู่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 แนวทางการส่งเสริมการปลูกตามความเหมาะสมกับภูมิอากาศ พบว่า แนวทางการส่งเสริมการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ตามความเหมาะสมกับภูมิอากาศของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม พบว่า พืชที่มีความเหมาะสมที่จะสามารถปลูกในท้องถิ่นของตนเอง ไม่ส่งผลเสียหรือมลพิษให้กับชุมชน อีกทั้งยังเป็นผักที่เป็นที่นิยมในท้องตลาด และเพื่อที่จะทำให้สมาชิกภายในกลุ่มมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง ดังนี้ 1) มีการศึกษาสภาพภูมิอากาศ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศและความชื้นในพื้นที่ เพื่อประเมินความเหมาะสมในการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ 2) การส่งเสริมหรือสร้างเสริมความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น จัดอบรมและให้ความรู้ให้แก่สมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับเทคนิคการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ การดูแลรักษา และการจัดการระบบน้ำ 3) ทดลองปลูกในพื้นที่จริง เริ่มต้นการทดลองปลูกในพื้นที่ขนาดเล็ก เพื่อสังเกตผลลัพธ์และปรับปรุงเทคนิคตามสภาพแวดล้อม 4) การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เช่น ตำบลท่าเรือ

2.2 แนวทางการส่งเสริมการดูแลระบบน้ำ พบว่า แนวทางการส่งเสริมการดูแลระบบน้ำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม มีดังนี้ 1) มีการจัดอบรมการจัดการน้ำ เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการจัดการน้ำที่เหมาะสม เช่น การคำนวณปริมาณน้ำที่ต้องใช้และการเลือกใช้อุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ 2) การใช้เทคโนโลยีใหม่ในการตรวจสอบคุณภาพน้ำ การใช้เครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพน้ำอย่างสม่ำเสมอ เช่น pH, ความเค็ม และปริมาณสารอาหาร เพื่อให้แน่ใจว่าน้ำที่ใช้มีคุณภาพดีสำหรับการปลูก 3) การศึกษาเทคนิคการเติมน้ำ สอนสมาชิกเกี่ยวกับการเติมน้ำให้เหมาะสมกับช่วงการเจริญเติบโตของพืช เพื่อให้พืชได้รับน้ำและสารอาหารอย่างเพียงพอและไม่เกิดปัญหาการขาดน้ำ เกินน้ำ หรือการขาดสารอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของผักไฮโดรโปนิคส์ 4) การติดตั้งระบบน้ำอัตโนมัติ เพื่อให้เกิดการไหลเวียน เช่น การติดตั้งปั้มน้ำ ซึ่งปั้มน้ำทำหน้าที่สูบสารอาหารที่ละลายน้ำไปยังรากของพืช ช่วยให้พืชได้รับสารอาหารและน้ำอย่างสม่ำเสมอ 3) แนวทางการส่งเสริมการจัดการผลผลิต พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มมีความสามารถในการเพาะปลูกผักไฮโดรโปนิคส์สูงสุดถึง 100 กิโลกรัมต่อวัน แต่ความต้องการของตลาดในพื้นที่อยู่ที่ 50 - 60 กิโลกรัมต่อวัน ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจทำการเก็บเกี่ยวผักไฮโดรโปนิคส์ในปริมาณ 50 - 60 กิโลกรัมต่อวันตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้ยังมีการจัดส่งผัก

ให้กับผู้สั่งซื้อเป็นประจำทุกวัน เพื่อให้แน่ใจว่าผลผลิตสดใหม่และตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างต่อเนื่องแนวทางการส่งเสริมการจัดการผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม มีดังนี้ 1) มีการวางแผนการผลิต สนับสนุนการวางแผนการผลิตตามความต้องการของตลาด โดยพิจารณาจากชนิดพืชที่ได้รับความนิยมและไม่เป็นมลพิษต่อสภาพแวดล้อม 2) การควบคุมคุณภาพ มีการพัฒนาหรือจัดตั้งมาตรการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ เช่น การตรวจสอบคุณภาพก่อนการจำหน่าย การกำจัดใบที่มีความเหี่ยวเฉา หรือไม่มีคุณภาพ 3) ส่งเสริมการสร้างช่องทางการตลาด มีการพัฒนาช่องทางการติดต่อสั่งซื้อ เช่น การติดต่อทางช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ การติดต่อทางเบอร์มือถือ เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มมียอดขายที่มั่นคงและเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก 4) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์หรือสาธิตการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ในชุมชน เพื่อสร้างความสนใจและการรับรู้ 5) การส่งเสริมทางด้านกำจัดผัก เช่น ผักที่มีรูปร่างไม่สวยงาม ปนเปื้อนโรค หรือผักที่เก็บเกี่ยวเกินระยะเวลา ซึ่งไม่สามารถขายได้หรือไม่มีมูลค่าในตลาด โดยนำผักเหล่านี้มาทำการย่อยสลายหรือหมักเพื่อให้กลายเป็นปุ๋ยหมักและแจกจ่ายให้กับสมาชิกภายในกลุ่มและชาวบ้านที่ต้องการ

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม หมู่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 การเลือกเมล็ดพันธุ์ พบว่า การเลือกเมล็ดพันธุ์ของผักไฮโดรโปนิคส์ ทางกลุ่มวิสาหกิจบารอกัตฟาร์ม ได้จัดทำคำสั่งซื้อเมล็ดพันธุ์จากบริษัทตัวแทนจำหน่าย ซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ที่มาจากต่างประเทศ การตรวจสอบและการวิเคราะห์คุณภาพของเมล็ดพันธุ์เป็นงานที่ต้องทำควบคู่ไปกับการดำเนินงาน ด้านเมล็ดพันธุ์ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การผลิต การเก็บรักษา และการขนส่ง เนื่องจากเมล็ดพันธุ์พืชที่ดี เมื่อนำไปปลูกหรือนำไปขยายพันธุ์จะได้พืชที่งอกงาม ดังนั้นเมล็ดพันธุ์จึงเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในลำดับต้น ๆ ที่ส่งผลให้การเพาะปลูกประสบความสำเร็จ ในทางกลับกันหากเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีคุณภาพจะส่งผลเสียเกี่ยวกับการเพาะปลูกอย่างรุนแรง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566)

1.2 การปลูกไฮโดรโปนิคส์ พบว่า ขั้นตอนการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม นั้น ใช้ระยะเวลา 45 วัน โดย วันที่ 1 ก็จะมีการเพาะปลูกต้นกล้าโดยปลูกในฟองน้ำที่มีความชุ่มชื้นเหมาะแก่การหยอดเมล็ดผักไฮโดรโปนิคส์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภฤกษ์ เชาวลิตรระกูล ที่ว่า การปลูกผักด้วยวิธีไฮโดรโปนิคส์ไว้รับประทานเองหรือปลูกไว้ขายเป็นรายได้เสริมนั้นกำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน เพราะใช้พื้นที่ในการปลูกน้อย อย่างไรก็ตามการปลูกผักสลัดในพื้นที่คอนโดหรือห้องเช่ามีข้อจำกัดในเรื่องแสงแดด ผักต้องการความชื้นของแสงแดด (ศุภฤกษ์ เชาวลิตรระกูล, 2560) แล้วนำไปจัดเก็บไม่ให้โดนแสงแดดประมาณ 3 วัน ถึง วันที่ 15 ก็จะย้ายถาดเมล็ดพันธุ์มายังโต๊ะอนุบาล 1 เพื่อให้ผักไฮโดรโปนิคส์ได้รับแสงแดด เมื่อวันที่ 16 ถึงวันที่ 30 ก็จะย้ายผักไฮโดรโปนิคส์มายัง โต๊ะอนุบาล 2 ซึ่งมีระบบน้ำที่มีสารอาหารที่เตรียมไว้สำหรับการเพาะปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ ไหลวนเวียนภายในโต๊ะทุกโต๊ะ ตั้งแต่โต๊ะอนุบาล 2 และโต๊ะเก็บเกี่ยว จากนั้นเมื่อวันที่ 31 ถึงวันที่ 45 ก็ย้ายผักไฮโดรโปนิคส์มายังโต๊ะเก็บเกี่ยว โดยจะเก็บผักไฮโดรโปนิคส์ในวันที่ 45

1.3 การเก็บเกี่ยวผลผลิต พบว่า การเพาะปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม ใช้ระยะเวลา 45 วัน ตั้งแต่เริ่มหยอดเมล็ดลงในแผ่นฟองน้ำ เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวจะต้องระมัดระวังไม่ให้ผักเกิดความเสียหาย เช่น การหักหรือซ้ำ และตรวจสอบผักที่มีตำหนิหรือถูกศัตรูพืชกัดกิน หลังจากนั้นจะทำการตกแต่งผักให้ดูสวยงาม โดยเด็ดใบที่มีตำหนิออก ก่อนนำไปบรรจุถุงตามคำสั่งซื้อของลูกค้า กลุ่มมีศักยภาพในการผลิตสูงสุดวันละ 100 กิโลกรัม แต่ความต้องการของตลาดอยู่ที่ 50 - 60 กิโลกรัมต่อวัน โดยมีการจัดส่งผักถึงมือลูกค้าแบบวันต่อวัน สอดคล้องกับ วัชรภรณ์ จันทบุตร และสุดสงวน เทียมไธสงค. ที่ว่า การเก็บเมล็ดพันธุ์แบบเก็บหมดอายุการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากเมล็ดมีคุณภาพดีที่สุดในด้านเปอร์เซ็นต์ความงอก เปอร์เซ็นต์ความชื้นที่เหมาะสมต่อการเก็บรักษาระยะยาว และยังได้นำเมล็ดสูงที่สุดทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากลดต้นทุนในการเก็บเกี่ยวลง (วัชรภรณ์ จันทบุตร และสุดสงวน เทียมไธสงค., 2554)

2. ศึกษาการส่งเสริมการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม หมู่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอมือ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 การส่งเสริมการปลูกตามความเหมาะสมกับภูมิอากาศ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มมีแนวทางการส่งเสริมการดูแลระบบน้ำที่มีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการจัดอบรมการจัดการน้ำเพื่อให้สมาชิกเรียนรู้เทคนิคการคำนวณปริมาณน้ำที่เหมาะสมและการเลือกใช้อุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการตรวจสอบคุณภาพน้ำ เช่น pH, ความเค็ม และปริมาณสารอาหาร เพื่อให้แน่ใจว่าน้ำที่ใช้มีคุณภาพดีสำหรับการปลูก และได้ศึกษาเทคนิคการเติมน้ำให้เหมาะสมกับช่วงการเจริญเติบโตของพืช สอดคล้องกับ กุลวดี สุทธาวาส ว่า จากการศึกษาทรัพยากร ความเหมาะสมของ และระยะเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูกพบว่า การทำการเกษตรที่ยั่งยืน นอกจากจะมีการจัดการดินและการเลือกชนิดพืชที่ปลูกให้เหมาะสมกับศักยภาพของดินแล้ว ควรจะนำปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศในที่นี่หมายถึงระยะเวลาที่เหมาะสมในการ เพาะปลูก มาพิจารณาด้วย (กุลวดี สุทธาวาส, 2553) จากผลการศึกษาโดยใช้วิธีการซ้อนทับแผนที่แสดงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก กับแผนที่ความเหมาะสมของดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ และจากการจัดชั้นตามหลักเกณฑ์ความต้องการของพืช เพื่อป้องกันปัญหาการขาดน้ำหรือสารอาหารที่จำเป็น อีกทั้งยังมีการติดตั้งระบบน้ำอัตโนมัติโดยใช้ปั๊มน้ำเพื่อสร้างการไหลเวียน ทำให้พืชได้รับสารอาหารและน้ำอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมการเจริญเติบโตของผักไฮโดรโปนิคส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 แนวทางการส่งเสริมการดูแลระบบน้ำ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มมีแนวทางการส่งเสริมการดูแลระบบน้ำที่มีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการจัดอบรมการจัดการน้ำเพื่อให้สมาชิกเรียนรู้เทคนิคการคำนวณปริมาณน้ำที่เหมาะสมและการเลือกใช้อุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการตรวจสอบคุณภาพน้ำ เช่น pH, ความเค็ม และปริมาณสารอาหาร เพื่อให้แน่ใจว่าน้ำที่ใช้มีคุณภาพดีสำหรับการปลูก และได้ศึกษาเทคนิคการเติมน้ำให้เหมาะสมกับช่วงการเจริญเติบโตของพืช เพื่อป้องกันปัญหาการขาดน้ำหรือสารอาหารที่จำเป็น แนวทางการจัดการระบบน้ำประปาภูเขาในภาวะภัยแล้งบนฐานการมีส่วนร่วมเป็นการสะท้อนความต้องการกระบวนการในการแก้ไขปัญหาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ข้อกำหนดด้านงบประมาณ และการขาดแคลนบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง อย่างไรก็ตามชุมชนยังมีคณะกรรมการประปาหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการถึงแม้จะดำเนินการไม่ทันต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน (สามารถ ใจเตี้ย และคณะ ,

2567) อีกทั้งยังมีการติดตั้งระบบน้ำอัตโนมัติ โดยใช้ปั้มน้ำเพื่อสร้างการไหลเวียน ทำให้พืชได้รับสารอาหารและน้ำอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมการเจริญเติบโตของผักไฮโดรโปนิคส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 แนวทางการส่งเสริมในการจัดการผลผลิต พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มมีศักยภาพในการเพาะปลูกผักไฮโดรโปนิคส์สูงสุดที่ 100 กิโลกรัมต่อวัน แต่ปริมาณการสั่งซื้อหรือความต้องการในท้องตลาดอยู่ที่ 50 - 60 กิโลกรัมต่อวัน ทำให้การเก็บเกี่ยวผลผลิตและการจัดส่งตรงกับความต้องการ โดยเก็บเกี่ยวผักวันละ 50 - 60 กิโลกรัมและส่งสินค้าให้กับผู้บริโภควันต่อวัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มมีแนวทางการส่งเสริมการจัดการผลผลิตผักไฮโดรโปนิคส์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการวางแผนการผลิตตามความต้องการของตลาด โดยเลือกชนิดพืชที่ได้รับความนิยมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (จิตราภรณ์ สงค์ประเสริฐ, 2551) จากนั้นมีการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้วยการตรวจสอบคุณภาพก่อนการจำหน่ายและกำจัดใบที่มีความเหี่ยวเฉา นอกจากนี้ยังพัฒนาช่องทางการติดต่อสั่งซื้อผ่านแอปพลิเคชันไลน์และเบอร์มือถือ เพื่อเพิ่มยอดขายและรายได้ให้กับสมาชิก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มยังจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์และสาธิตการปลูกผักในชุมชนเพื่อสร้างความสนใจ และมีการจัดการผักที่ไม่ได้คุณภาพ เช่น ผักที่มีรูปร่างไม่สวยหรือปนเปื้อนโรค แนวทางการจัดการเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดตามความเหมาะสมของเกษตรกรและหน่วยงาน (ศิริกมล ประภาสพงษ์, 2563) โดยนำมาทำปุ๋ยหมักแจกจ่ายให้กับสมาชิกและชาวบ้าน เพื่อสร้างคุณค่าจากผลผลิตที่ไม่สามารถจำหน่ายได้

องค์ความรู้ใหม่

การปลูกผักไฮโดรโปนิคส์: กรณีศึกษาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม

ภาพที่ 7 การปลูกผักไฮโดรโปนิคส์

สรุปและข้อเสนอแนะ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มสามารถจัดการขั้นตอนการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ได้อย่างเป็นระบบ แต่ยังคงประสบปัญหาเรื่องโรคเชื้อราและการควบคุมคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การส่งเสริมองค์ความรู้ การจัดการน้ำ

อย่างมีประสิทธิภาพ และการวางแผนตลาดจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างความยั่งยืนให้กับกลุ่มข้อเสนอแนะเพื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 1) ควรมีการจัดทำสื่อออนไลน์ เพื่อประชาสัมพันธ์แก่ผู้บริโภคให้ขยายทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น 2) ควรมีการเพิ่มช่องทางในการจัดส่งผักไฮโดรโปนิคส์ให้กับจังหวัดต่างๆ ที่มีระยะห่างกับที่ตั้งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์มที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคได้สั่งซื้อสินค้า 3) ควรมีการจัดทำโรงเรือนระบบอัติโนมัติเพื่อให้ได้ผลผลิตตลอดทั้งปีข้อเสนอแนะเพื่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 1) หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาสนับสนุนในด้านของพื้นที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ศึกษาเกี่ยวกับการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ ข้อเสนอแนะเพื่องานวิจัยในครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาเรื่อง การเกิดโรคในผักไฮโดรโปนิคส์ 2) ควรศึกษาเรื่อง ปัญหาของการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์มีอะไรบ้าง

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบารอกัตฟาร์ม หมู่ 5 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ให้ข้อเสนอแนะ ถ่ายทอดวิชาความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยที่ถูกต้องให้แก่ผู้วิจัย เสียสละเวลาตรวจสอบความถูกต้อง ด้วยความเอาใจใส่เต็มความสามารถ

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน พี่เอื้อสถานที่ค้นคว้าทางวิชาการ

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา สำนวน ภาษา ตลอดจนให้คำแนะนำในการปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ให้ข้อคิดเห็นแนะนำแก้ไขเครื่องมือ ให้สมบูรณ์ ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณที่ปรึกษาที่คอยเติมเต็มความรู้และให้คำปรึกษาในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่อนุเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะต่าง ๆ และผู้ที่สนับสนุนในการ ทำวิจัยทุกท่าน ที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจเสมอมา จนสำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยมีความซาบซึ้ง ในความกรุณา ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- แสงจันทร์ เกษากิจ. (2562). การส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ในภาคประชาคมอาเซียน. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2567 จาก คู่มือการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์-กองขยาย: <https://plantprop.doae.go.th/wp-content/uploads/2023/08/คู่มือการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์-กองขยาย.pdf>
- กุลวดี สุทธาวาส. (2553). ความเหมาะสมของดินและภูมิอากาศในการปลูกพืชเศรษฐกิจจังหวัดราชบุรี. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2567 จาก http://www1.udd.go.th/WEB_PSD/pdf/expert%20work/ex18-10/2.pdf

- จิตราภรณ์ สงค์ประเสริฐ. (2551). วิธีการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในตำบล หงส์หิน อำเภोजัน จังหวัดพะเยา. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ พัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- นฤมล แสงสว่าง และธีระ ฤทธิรอด. (2551). การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ในเขต อำเภอเมืองจังหวัดเลย. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 10(33), 11-17.
- วัชรภรณ์ จันทบุตร และสุดสงวน เทียมโรสงค. (2554). การศึกษาระยะเวลาเก็บเกี่ยวที่มีผลต่อผลผลิตและ คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ถั่วพริ้ว. วารสาร แก่นเกษตร, 39(ฉบับพิเศษ 3), 342-347 .
- ศิริกมล ประภาสพงษ์. (2563). แนวทางการจัดการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดของข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิทยาการจัดการ ปรีทัศน์, 22(1), 169-182.
- ศุภฤกษ์ เชาวลิตรตระกูล. (2560). ระบบปลูกผักสลัดไฮโดรโปนิคส์แบบอัตโนมัติ. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศา สตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สามารถ ใจเตี้ย และคณะ . (2567). แนวทางการจัดการระบบน้ำประปาภูเขาในภาวะภัยแล้ง: กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ เลาะ อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์ ฐานการ มหาวิทยาลัยมหิดล, 11(1), 144- 160.
- Arbel, A. et al. . (2015). Prototypes of Soilless Culture Smart Greenhouse for Residence. Eastern Asia University Academic Journal Science and Technology Edition, 9(2), 188-189.

แนวทางส่งเสริมการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

GUIDELINES FOR PROMOTING THE PRODUCTION METHOD OF MON BRICKS FOR BUSINESS DEVELOPMENT IN SALA BANG PU COMMUNITY, PAK PHUN SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

มุกมณี ช้างนิล*, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, อุดมศักดิ์ เดโชชัย, เดโช แขน้ำแก้ว

Mukmanee Changnil*, Jittima Damrongwattana, Udomsak Dechochai, Daycho Khaenamkhaew

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Graduate School, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: mukmaneechangnil@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาวิธีการผลิตอิฐมอญ สภาพปัญหาของวิธีการผลิตอิฐมอญ และแนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ชุมชนศาลาบางปู 12 คน โดยเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือรวบรวมข้อมูล การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการทำวิจัย เครื่องมือรวบรวมข้อมูล ดังนี้ การสัมภาษณ์แบบ โครงสร้าง แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ข้อมูล การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การเก็บ รวบรวมข้อมูล 1) การเตรียมเก็บงานวิจัย 2) การเตรียมความพร้อม และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตอิฐมอญ สภาพปัญหาในการผลิตอิฐมอญ และแนวทางส่งเสริมวิธีการนำข้อมูลที่เป็นจริงมา วิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) วิธีการผลิตอิฐมอญนั้นเริ่มต้นจากการเตรียมวัตถุดิบในการผลิตซึ่ง ประกอบไปด้วยดิน ในการเลือกที่จะนำมาทำอิฐมอญ ควรมีลักษณะตรงตามเกณฑ์มาตรฐานในการผลิต อุปกรณ์ที่ ใช้ในการผลิตอิฐมอญแต่ละอย่างจะมีหน้าที่แตกต่างกัน เมื่อกล่าวถึงกระบวนการผสมดินทางผู้ผลิตจะมีการ ตรวจสอบคุณภาพของดินให้ตรงตามแบบที่ต้องการ ตรงตามมาตรฐานก่อนที่จะนำอิฐมอญออกจำหน่าย 2) สภาพปัญหาวิธีการผลิตอิฐมอญนั้น มีสภาพปัญหาในหลายด้าน เช่น ด้านอุปกรณ์การผลิต ด้านวัตถุดิบในการ ผลิต ด้านกระบวนการผลิต ซึ่งจะเห็นได้ว่าสภาพปัญหาด้านอุปกรณ์การผลิต กระบวนการผลิต และ 3) แนวทาง ส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญนั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านอุปกรณ์การผลิตด้านวัตถุดิบในการผลิต ด้านกระบวนการผลิต และด้านการตลาด

คำสำคัญ: อิฐมอญ, วิธีการผลิตอิฐมอญ, แนวทางส่งเสริม

* Received 3 June 2025; Revised 26 June 2025; Accepted 27 June 2025

Abstract

This research aimed to study the production methods of clay bricks, the problems in clay brick production, and the guidelines to promote clay brick production for business development in the Sala Bang Pu community. A qualitative research design was employed. The sample consisted of 12 people from the Sala Bang Pu community, specifically targeted for this study. The data collection instruments included: 1) Structured interviews, 2) Interview guides for key informants and general informants, and 3) Participant observation. The data collection process involved: 1) Preparing for the research, 2) Preparing the participants, and 3) Conducting in-depth interviews. For data analysis, the researcher analyzed factual data descriptively regarding clay brick production methods, production problems, and promotion guidelines. The research findings revealed that: 1) Clay brick production methods begin with the preparation of raw materials, particularly clay, which must meet the production standards. Each tool and piece of equipment used in production serves a specific purpose. In the mixing process, producers check the clay quality to ensure it meets the desired standards before distributing the clay bricks to the market. 2) Problems in clay brick production involve several aspects, including production equipment, raw materials, and production processes. It was found that problems often occur with the equipment and production process. 3) Guidelines to promote clay brick production include improvements in production equipment, raw material selection, production processes, and marketing aspects.

Keywords: Clay bricks, Clay brick production methods, Promotion guidelines

บทนำ

ในการก่อสร้างในยุคสมัยใหม่มีการนำเอาการก่อสร้างใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการก่อสร้างเพื่อให้สิ่งต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและสะดวกมากยิ่งขึ้น โดยอิฐมอญเป็นอีกชนิดหนึ่งที่ทุกคนรู้จักกันทั่วไปนับตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยา จนเข้าสู่รัตนโกสินทร์ ชวรามอญ หรือมอญได้อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย ชนชาวมอญเมื่อเข้ามาได้นำวิชาความรู้เกี่ยวกับงานปั้นดินเผา และการทำอิฐติดตัวมา การทำอิฐที่ชาวมอญทำขึ้นมีลักษณะเป็นก้อนสี่เหลี่ยม ผิวไม่เรียบ (อกชัย แผ่นทอง, 2561) เนื่องจากเป็นงานที่ทำด้วยมือได้รับความนิยมอย่างมากเพราะมีราคาถูก น้ำหนักเบา และคงทนแข็งแรง นิยมนำไปก่อสร้างกำแพง อาคาร สถานที่ต่าง ๆ แล้วฉาบทับด้วยปูนอีกชั้น เรียกแบบเหมารวมว่า อิฐมอญ จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาอาชีพในชุมชนศาลาบางปู ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับมาเป็นความรู้ และแนวทางในการพัฒนาต่อไป (ณัฐพงศ์ จันทรเพ็ชร, 2562)

ในการสนับสนุนการผลิตอิฐมอญในได้มาตรฐานตามความต้องการของผู้บริโภคและตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ ทำการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาอิฐมอญขึ้น โดยเทศบาลเมืองปากพูน เป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในเขต อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช มีฐานะเป็น นิติบุคคล เดิมเทศบาลเมืองปากพูนมีฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ปากพูน ได้มีการจัดตั้งกลุ่มในการทำอิฐมอญเพื่อไปใช้ในงานก่อสร้างต่าง ๆ เนื่องจากบุคลากรในการทำมีน้อย และความรู้ในการทำยังไม่ทันสมัยและยังมีบางสิ่งที่จะต้องพัฒนาขึ้นและเพื่อจะได้ให้ความรู้แก่คนที่สนใจในการทำอิฐมอญเพื่อให้มีการสืบทอดกันต่อไปในอนาคต (รณิดา สัมฤทธิ์โพธิ์ทอง, 2555)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเล็งเห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาความรู้ความต้องการของผู้บริโภคหรือกับเจ้าของกิจการทำอิฐมอญเพื่อให้ได้มาตรฐานที่กำหนดเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคที่จะนำไปใช้ในการก่อสร้างต่าง ๆ และหวังว่างานวิจัยนี้จะมีประโยชน์แก่ผู้ที่นำไปศึกษาและพัฒนาการทำอิฐมอญต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชน
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

การศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจในชุมชนศาลาบางปู มีขอบเขตด้านจำนวนประชากร จำนวน 12 คน ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการเตาเผา จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ 1) นางประจิม แสงมณี (ร้านเตาอิฐบางปู 1) 2) นายพีรวัส จัษฎบุตร (เตาอิฐบางปู 2) 3) นายจีระศักดิ์ คงฉิม (เตาอิฐบางปู 3) 4) นางวิรัตน์ ชัยวัฒนากุล (นครการอิฐ (โกลี)) และ 5) นายอำนาจ คุ่มสุข (โชคอำนาจการอิฐ) และ 6) นางสาวลิ แสงมณี (เตาอิฐพินดา แสงมณี)
2. ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้สนับสนุน และส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญในชุมชนศาลาบางปู จำนวน 6 คน ได้แก่ 1) นายธนวุฒิ ถาวรพราหมณ์ (นายกเทศมนตรีตำบลปากพูน) 2) นางสาวปัทมา สมศักดิ์ (นักพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ) 3) นายเดชา รักแสน (ผู้ใหญ่บ้าน ม.10) 4) นายอนัส เสมอสา (ร้านปากพูนยี่คำวัสดุก่อสร้าง) 5) นางณัฐชยานันท์ ศรีพิลาป (ตัวแทนผู้ประกอบการร้านอาหาร) และ 6) นางกุศล จันทรสิทธิ์ (ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม)

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการทำวิจัย โดยเจาะจงกลุ่มเป้าหมายชุมชนศาลาบางปู มีเครื่องมือรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตอิฐมอญ สภาพปัญหาในการผลิตอิฐมอญ และแนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจในชุมชน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ 2 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก ส่วนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชน สภาพปัญหาในการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชน และแนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชน ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่าง ๆ 2) แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ข้อมูลรอง ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชน ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่าง ๆ

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ทำวิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของการทำอิฐมอญ โดยมีจุดมุ่งหมายการสังเกต คือ การผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชน สภาพปัญหาในการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชน และแนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชน ศาลาบางปู

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ทำวิจัยได้ศึกษา และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การเตรียมเก็บงานวิจัย ผู้วิจัยมีการเตรียมเนื้อหาที่จะลงพื้นที่ศึกษาหาข้อมูลของประชาชนในชุมชนศาลาบางปู เรียนรู้ในสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อสร้างความพร้อมในการลงพื้นที่จริง

2. การเตรียมความพร้อม การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการผลิตอิฐมอญ สภาพปัญหาในการผลิตอิฐมอญ และแนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู ศึกษาสภาพพื้นที่ และได้มีการลงพื้นที่ด้วยการแต่งกายที่เหมาะสม ในการสัมภาษณ์มีการพูดจาสุภาพต่อผู้ให้ข้อมูล

3. สัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล ใช้การถามแบบเจาะลึกเพื่อให้ได้คำตอบอย่างละเอียด ผู้ทำวิจัยจะถามถึงเหตุผล ความต้องการ ปัญหา และการแก้ไขปัญหาในรูปแบบไม่เป็นทางการ โดยการใช้ประเด็นคำถามกว้าง ๆ เพื่อเป็นการสนทนาเล่าเรื่องราวอย่างมีเป้าหมาย แล้วจึงเน้นการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตอิฐมอญ สภาพปัญหาในการผลิตอิฐมอญ และแนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อเท็จจริงกับข้อมูลที่ได้มา และนำข้อมูลที่เป็นจริงมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาแบบเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. วิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู

1.1 การเตรียมวัตถุดิบในวิธีการผลิตอิฐมอญ ประกอบด้วยดิน ลักษณะดินที่ใช้ทำอิฐมอญจะเป็นดินเหนียวปนดินร่วน และมีทรายปนเล็กน้อย แต่ห้ามปนทรายเยอะ ไม้ฟืน เป็นไม้ยางพารา เพราะทำให้ไฟติดได้

ง่าย น้ำ เป็นส่วนผสมเพื่อปรับสภาพของดินเหนียว และน้ำมันจักร เป็นส่วนหนึ่งในการใช้วัตถุดิบ เพื่อให้การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในการทำงานของเครื่องจักร

1.2 การเตรียมอุปกรณ์ในวิธีการผลิตอิฐมอญ จะมีจอบ เครื่องรีดอิฐ คราด รถเข็น ไซควง คีม ล้อค บันไดไม้ รถแม่โคร รถโฟล์คลิฟ เต้าเผาอิฐมอญ และเลื่อยคั่นธนู ซึ่งอุปกรณ์แต่ละอย่างจะมีหน้าที่แตกต่างกันไป

1.3 การผสมดิน ในขั้นตอนการผสมดินนั้นทางผู้ผลิตจะมีการตรวจสอบคุณภาพของดินเหนียว ทำได้โดยการนำดินเหนียวมาปั้นเป็นก้อน แล้วนำไปตากแดดทิ้งไว้ หากดินเหนียวมีการหดตัวแตกหักหรือเปลี่ยนรูปทรงไปจากเดิมแสดงว่าดินเหนียวไม่มีคุณภาพ

1.4 การรีดขึ้นรูป เป็นขั้นตอนที่นำดินที่ได้คุณภาพใส่ลงเครื่องรีดอิฐ เพื่อให้ดินมีรูปทรงสี่เหลี่ยมตามขนาดที่ต้องการ และใช้เลื่อยธนูปาดหน้าเก็บเหลี่ยมมุมให้เรียบร้อยสมบูรณ์ เพื่อเตรียมนำดินตากแห้ง ขั้นตอนนี้สำคัญมาก

1.5 การตากอิฐ คือการนำอิฐที่รีดแล้วเข้าไปตากที่ร่ม ให้ดินพอแห้งตัวอย่างช้า ๆ เพราะหากนำไปตากแดดทันทีจะทำให้อิฐเกิดการแตกหักได้ง่าย เพราะไอน้ำที่ระเหยออกมาอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้นนำอิฐดิบไปตากแดด เมื่ออิฐแห้งแล้วก็จะเก็บอิฐเข้าเต้าเผาอิฐ

1.6 การเผาอิฐ เป็นขั้นตอนการนำก้อนอิฐมอญที่แห้งแล้วมาจัดเรียงเข้าสู่เต้าอิฐ เพื่อเตรียมเผา มีการจัดเรียงอิฐสลับไปมาเพื่อให้เต็มเต้าอิฐ จากนั้นจุดไฟไล่ความชื้น หลังจากนั้นเร่งไฟแรงขึ้นเรื่อย ๆ แล้วสังเกตความร้อนออกจากเต้าสุภายนอก และตรวจสอบอุณหภูมิความร้อนของเต้าก่อนที่จะนำอิฐไปสู่การจำหน่าย

2. สภาพปัญหาการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู

2.1 สภาพปัญหาด้านอุปกรณ์ในการผลิต จะเห็นได้ว่า อุปกรณ์ในการผลิตอิฐมอญ ขาดการพัฒนาปรับปรุงในเรื่องของเครื่องจักร เครื่องปั้นอัดดินสกปรก เครื่องมือต่าง ๆ ทำให้อิฐที่ได้โค้งงอ ไม่ตรง เสียรูป อิฐไม่ได้ตามมาตรฐาน

2.2 สภาพปัญหาด้านวัตถุดิบในการผลิต จะเห็นได้ว่า วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่มีคุณภาพ เช่น ดินเหนียวที่ใช้นำมามีส่วนผสมของดินทราย หรือก้อนหิน แหล่งดินเหนียวอยู่ไกลจากโรงงานและราคาเพิ่มสูงขึ้น ไม่อย่างพารามีราคาเพิ่มสูงขึ้น มีต้นทุนในการทำอิฐมอญสูงขึ้น

2.3 สภาพปัญหาด้านกระบวนการผลิต จะเห็นได้ว่า การอัดขึ้นรูปอิฐมอญ โดยผ่านเครื่องปั้นอัดดิน พบว่า เนื้อดินผสมไม่เข้ากัน ส่งผลให้เกิดของเสียในกระบวนการเผาอิฐหลังจากการเผาแล้วทำให้เกิดปัญหา คือ เกิดรอยแตกร้าวในการเผา อิฐระเบิด มีรอยดำไหม้ และอิฐไม่สุก การเผาอิฐ พบปัญหา คือ เต้าเผาอิฐ จะไม่สามารถควบคุมอุณหภูมิได้ และไม่มีการควบคุมปริมาณเชื้อเพลิง

3. แนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู

3.1 แนวทางส่งเสริมด้านอุปกรณ์ในวิธีการผลิตอิฐมอญ พบว่า ควรเพิ่มอุปกรณ์ในกระบวนการผลิต และมีการติดตั้งอุปกรณ์ควบคุมอุณหภูมิในบริเวณเต้าเผาอิฐ มีการตรวจสอบเครื่องจักรว่า เครื่องจักรมีคุณภาพพร้อมจะใช้งาน และมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 แนวทางส่งเสริมด้านวัตถุดิบ พบว่า อิฐมอญผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติ คือ ดินเหนียว จึงต้องทำให้มีการคัดเลือกดินที่มีคุณสมบัติเหมาะสมถึงจะสามารถนำไปผลิตอิฐมอญคุณภาพดี คุณภาพไม่ย่ำพารา หรือไม่ฟิ่น ต้องมีการคัดเลือกคุณภาพของไม้ย่ำพารา

3.3 แนวทางในการส่งเสริมด้านวิธีการผลิต พบว่า ควรปรับปรุงกระบวนการผลิตอิฐให้มีความเหมาะสม และไม่ส่งผลทำให้เกิดอิฐเสียหาย เช่น การผึ่งตากอิฐ อาจมีการใช้ชั้นวางอิฐมอญ ที่สามารถเคลื่อนที่ ทำให้ประหยัดเวลาในการเคลื่อนย้าย มีความสะดวก

3.4 แนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตด้านการตลาด ควรพัฒนาการผลิตอิฐมอญให้ ตรงตามความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเพื่อให้เหมาะสมกับกลยุทธ์การตลาดอื่น ๆ รวมไปถึงการโฆษณา และการบริการที่ดีของผู้ให้บริการ

อภิปรายผล

1. วิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ในการเตรียมวัตถุดิบในการผลิตอิฐมอญ ในขั้นตอนต่าง ๆ มีความสำคัญในทุกขั้นตอนเพื่อจะได้ผลผลิต ตามที่คาดหวังไม่ว่าจะเป็นการเตรียมอุปกรณ์ในการผลิตอิฐมอญนี้จะดูไม่ซับซ้อน เช่น การเตรียมดิน การผสมดิน การรีดขึ้นรูป การตากดิน และการเผาดิน ในขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้ก็เป็นวิธีการที่ต้องการควบคุมกรรมวิธีการผลิต ให้ดีเหมือนกับขั้นตอนในการผลิตในอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีความชัดเจนและต้องมีกระบวนการที่ถูกต้องและชัดเจนตาม ความต้องการ โดยธรรมดาแล้วในทางปฏิบัติเรารู้กันว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง การเตรียมดิน การขึ้นรูป การ เเผาดินและเผาเคลือบ ตลอดจนการตกแต่งด้วยสีตามลำดับ ผู้ผลิตจะต้องวางหลักการอันแน่นอนว่าจะทำ ผลิตรักรัณฑ์ประเภทใด ชนิดใด และปรับปรุงคุณสมบัติอย่างไร จึงจะเหมาะสม วัตถุประสงค์ในการเตรียมเนื้อดินมี วัตถุประสงค์ในการผลิตอิฐมอญ ได้แก่ ดินเหนียว ขี้เถ้าแกลบ น้ำ เป็นวัตถุดิบที่สำคัญหลักในการผลิตอิฐมอญ เพื่อปรับ สภาพดินให้อ่อนตัวลง และมีความเหนียวที่เหมาะสมต่อการผลิตอิฐมอญ (ณัฐพงศ์ จันทร์เพ็ชร, 2562) ส่วนภายนอกจะไม่มีเคลือบ ส่วน เนื้อดินแบบสโตนแวร์นิยมไม่ถึงจุดสุกตัว แต่ถ้าเผาไฟเกินเนื้อดินจะแข็งมาก และจะแตกง่ายเมื่อถูกความร้อน เนื้อ ระกอบด้วย หินแก้ว ค่อนข้างสูง เพราะตัวซิลิกาจะขยายตัวในอุณหภูมิ 573 องศาเซลเซียส ซึ่งเป็นเหตุผลอันหนึ่งที่ทำให้ผลิตรักรัณฑ์ไม่แตก แต่ถ้าเนื้อดินมีซิลิกาน้อยจะทำให้ผลิตรักรัณฑ์ แตกง่าย ได้การเคลือบผลิตรักรัณฑ์ชนิดนี้มักนิยมเคลือบค่อนข้างหนา และเคลือบเฉพาะภายในจะช่วยป้องกันการ แตกร้าว (ปราชญ์ กล้วยไม้, 2564)

2. สภาพปัญหาวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู

จากสภาพปัญหาด้านอุปกรณ์การผลิต อุปกรณ์ในการผลิตอิฐมอญ ขาดการพัฒนาปรับปรุงเครื่องจักร เครื่องปั้นอัดดินสกรก เครื่องมือ อุปกรณ์ขาดการปรับปรุงพัฒนา ไม่รองตากวางบนชั้นอิฐโดยแนวราบ ทำให้อิฐ โกงงอ ไม่ตรงเสียรูป และอุปกรณ์ที่ใช้เรียงอิฐไม่มีช่องไฟ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร เช่น ดินเหนียวที่ใช้นามามีส่วนผสมของดินทราย หรือก้อนหิน แหล่งดินเหนียวไม่ตรงตามความต้องการของการ

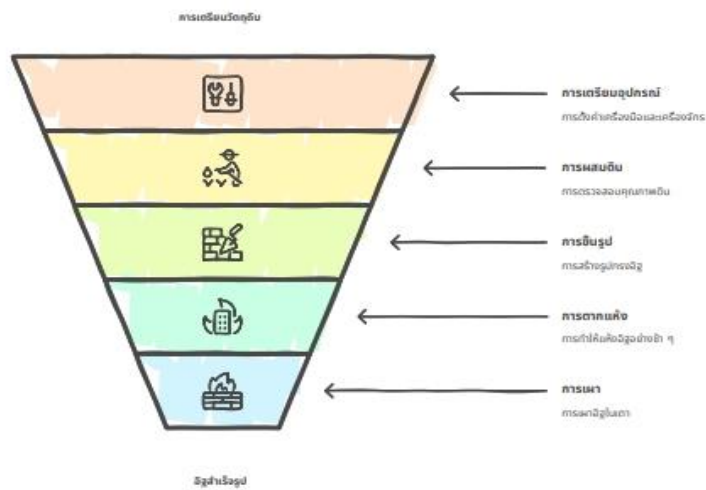
ผลิตอิฐการทำอิฐมอญสูงขึ้น ทำให้บางช่วงขาดไม้ฟืนในการเผาอิฐ ในสภาพปัญหาในกระบวนการผลิตอิฐมอญ การอัดปั้นขึ้นรูปอิฐมอญ (วัชรียา ชุมอินทอง และนพปฎล สุวรรณทรัพย์, 2560) โดยผ่านเครื่องปั้นอัดดิน พบว่า เนื้อดินผสมไม่เข้ากัน ส่งผลให้เกิดของเสียในกระบวนการเผาอิฐหลังจากการเผาแล้วทำให้เกิดปัญหา คือ เกิดรอยแตกร้าว มีรอยดำไหม้ และอิฐไม่สุก การเผิงตากอิฐ จะใช้การตากบนไม้รอง อิฐมอญจะโก่งงอ คดงอ ไม่ตรง และเสียรูป และแห้งช้า การเผาอิฐ พบปัญหา คือ เตาเผาอิฐจะไม่สามารถควบคุมอุณหภูมิได้ และไม่มีการควบคุมปริมาณเชื้อเพลิง ในส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีผลกระทบในการผลิตเป็นจำนวนมากและต้องมีการควบคุมกรรมวิธีให้ชัดเจนคล้ายคลึงกับการผลิตสิ่งต่าง ๆ (วิวัฒน์ เชาว์เรศ, 2562) ตามกระบวนการผลิตในปัจจุบันราคายางพาราในประเทศไทยประสบกับปัญหาราคายางตกต่ำเนื่องจากผลผลิตมีมากกว่าความต้องการของตลาด ทำให้รัฐบาลต้องหาแนวทางในการนำผลผลิตจากยางพาราไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น เช่นการนำยางพาราไปใช้แทนแอสฟัลท์ในการสร้างถนนลาดยาง เป็นต้น ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับยางพารา อิฐมอญซีเมนต์ผสมซี แก้วเกลบซึ่งเป็นวัสดุก่อสร้างประเภทสำหรับก่อผนังอาคารมีราคาต่อข้างสูงดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาส่วนผสมใหม่เพื่อลดต้นทุนในขั้นตอนการผลิตให้ต้นทุนต่ำมากที่สุด มีความประหยัด ความแข็งแรงและทนทาน แก้วเกลบที่ก่อสร้างที่อยู่อาศัยได้ดีกว่าแบบเดิม (วิพล ไชยชนะ, 2562)

3. แนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู

แนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตด้านอุปกรณ์ในการผลิตอิฐมอญ การส่งเสริมวิธีการผลิตด้านอุปกรณ์ในการผลิต การพัฒนาปรับปรุง ซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตอยู่เสมอ ให้มีสภาพพร้อมในการใช้งาน เพื่อให้การทำงานไม่สะดุด ไร้ปัญหา และผลิตได้อย่างต่อเนื่องการส่งเสริมวิธีการผลิตด้านวัตถุดิบในการผลิต ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพ และตรวจเช็ควัตถุดิบทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจัดซื้อวัตถุดิบจนกระทั่งการผสมวัตถุดิบ ทำให้อิฐมอญมีความหนาแน่น แข็งแรง และเป็นทรงสวยงามการปั้นอัดขึ้นรูปอิฐ โดยพนักงานในแผนกปั้นอัดขึ้นรูปอิฐ จะต้องทำการสำรวจอุปกรณ์ และทำความสะอาดก่อนทำการปั้นอัดขึ้นรูปอิฐ และเพิ่มขั้นตอนในการรีดดินก่อนการปั้นอัดก้อนอิฐทุกครั้ง ปรับปรุงกระบวนการเผิงตากอิฐโดยพนักงานจะทำการเผิงตากอิฐมอญโดยการกลับด้านอิฐมอญ (Lemon 8 · Nob Samran 2567, 2567) ปรับปรุงกระบวนการเผาอิฐ คัดเลือกอิฐมอญที่แห้งสนิทเข้าเตา แนวทางในการส่งเสริมวิธีการผลิตด้านการตลาด วิธีการจูงใจเพื่อขายสินค้าและบริการ การส่งเสริมการตลาดเป็นหน้าที่หนึ่งของการตลาด ข่าวนั้นจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ราคา คนกลางในช่องทางการจัดจำหน่าย ส่วนประสมในการส่งเสริมการตลาดประกอบด้วยโปรโมชั่น คือ ผู้ให้ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้กระจายข่าวสารไปยังกลุ่มบริโภค อย่างกว้างขวางโดยผ่านสื่อต่าง ๆ รวมไปถึงการให้บริการที่ดีต่อผู้บริโภค (แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 - 2565, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการผลิตอิฐมอญ

ภาพที่ 1 กระบวนการผลิตอิฐมอญ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในการทำอิฐมอญเพื่อให้ได้มีคุณภาพตามที่กำหนดต้องมาจากการนำเอาเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วยในการผลิตเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อความเป็นมาตรฐานและเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคข้อเสนอแนะต่อผู้ผลิตอิฐมอญ 1) ควรมีการพัฒนาใช้วัตถุดิบทดแทนดินเหนียว หรือใช้ร่วมกับดินเหนียวซึ่งเป็นวัตถุดิบหลัก เพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้อิฐมอญ 2) ควรมีการพัฒนาแบบลวดลายของอิฐมอญให้มีความหลากหลาย สวยงาม เพื่อประโยชน์ในการทำงานมากยิ่งขึ้น และ 3) ควรมีการพัฒนาอุปกรณ์การผลิตอิฐให้มีความทันสมัย สามารถผลิตอิฐมอญได้ปริมาณมากขึ้นในแต่ละครั้ง ข้อเสนอแนะต่อชุมชน 1) ควรมีการส่งเสริมวิธีการผลิตการรวมกลุ่มของผู้ผลิตอิฐมอญ เพื่อเป็นเครือข่ายในการทำธุรกิจร่วมกัน 2) ชุมชนร่วมกันพัฒนาการผลิตอิฐมอญ เพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่สามารถส่งไปขายได้ทั่วประเทศ และ 3) ชุมชนร่วมกันสร้างเอกลักษณ์ของอิฐมอญบางปูให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวชมการผลิตอิฐมอญ รวมถึงผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของชุมชน ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 1) ภาครัฐส่งเสริมวิธีการผลิตเกี่ยวกับการจัดอุปกรณ์การผลิตที่ทันสมัยให้กับกลุ่มผู้ผลิตอิฐมอญ และ 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาเงินทุนแก่กลุ่มผู้ผลิตอิฐมอญ ในการจัดหาเครื่องจักรในการผลิตอิฐมอญที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษา การพัฒนาอิฐมอญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของในชุมชนศาลาบางปู 2) ควรมีการศึกษา การพัฒนาการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู และ 3) ควรมีการศึกษา การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ชุมชนศาลาบางปู

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมวิธีการผลิตอิฐมอญสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนศาลาบางปู ตำบลปาก
พูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ความกรุณา และอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดี
จาก ผศ.ดร.จิตติมา ดำรงวัฒนะ ผศ.ดร.เดช แชน้ำแก้ว ดร.อุดมศักดิ์ เดโชชัย อาจารย์ผู้ให้ความกรุณารับเป็นที่
ปรึกษา ให้คำแนะนำ ข้อคิดและให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล ตลอดจนแนวทางการทำวิจัยที่ถูกต้องตามระเบียบ
วิธี จึงทำให้งานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ นอกจากนี้
ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้กรุณากรอกแบบ สัมภาษณ์ ตอบแบบสัมภาษณ์และแนะนำ
ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จ สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ให้กำลังใจและให้
โอกาสการศึกษาอันมีค่าอย่างต่อเนื่องตลอดจนขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและเป็นกำลังใจ
เสมอมาจนการศึกษาในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 - 2565. (2561). เทศบาลตำบลแพรกษาอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัด
สมุทรปราการ. เรียกใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2567 จาก [https://praksa.go.th/public/list_](https://praksa.go.th/public/list_upload/backend/list_3446/files_6893_1.pdf)
[upload/backend/list_3446/files_6893_1.pdf](https://praksa.go.th/public/list_upload/backend/list_3446/files_6893_1.pdf)
- ณัฐพงศ์ จันทรเพ็ชร. (2562). การปรับปรุงคุณภาพอิฐมอญแบบไม่ต้องเผาด้วยเส้นใยฟางข้าวเหลือทิ้งในพื้นที่ภาค
กลางเพื่อเชิงพาณิชย์อย่างยั่งยืน. ใน วิทยานพนธ์หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรและสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ปราเมศวร์ กลางหมื่นไวย. (2564). การจัดการองค์ความรู้การปรับปรุงคุณภาพดินพื้นบ้านสำหรับใช้ในงาน
เครื่องปั้นดินเผาสำหรับนักอาจารย์และนักศึกษาทางด้านทัศนศิลป์และการออกแบบผลิตภัณฑ์. เรียกใช้
เมื่อ 23 มีนาคม 2567 จาก [https://bkkthon.ac.th/home/user_files/post/post-](https://bkkthon.ac.th/home/user_files/post/post-1814/files/170565.pdf)
[1814/files/170565.pdf](https://bkkthon.ac.th/home/user_files/post/post-1814/files/170565.pdf)
- รณิดา สัมฤทธิ์โพธิ์ทอง. (2555). องค์ความรู้ การทำอิฐมอญ. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา.
- วัชรียา ชุมอินทอง และนพปฎล สุวรรณทรัพย์. (2560). การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตอิฐบล็อกคอนกรีต
กรณีศึกษา ร้านรวมทรัพย์พัฒนา. ใน การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 12 ปี
การศึกษา 2560. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วิพล ไชยชนะ. (2562). การผลิตอิฐมอญซีเมนต์ผสมซีเถ้าแกลบโดยใช้น้ำยางพาราเป็นตัวประสาน. เรียกใช้เมื่อ 24
มีนาคม 2567 จาก [https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2562/](https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2562/M127658/Chaichana%20Wipol.pdf)
[M127658/Chaichana%20Wipol.pdf](https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2562/M127658/Chaichana%20Wipol.pdf)
- วิวัฒน์ เชาว์เรศ. (2562). การพัฒนาการก่อสร้างที่อยู่อาศัยด้วยระบบชิ้นส่วนสำเร็จรูปของการวิเคหะแห่งชาติ.
ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาเคหศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเคหการ. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

อกชัย แผ่นทอง. (2561). แบบจำลองกำหนดการเชิงเส้นจำนวนเต็มผสมสำหรับการวางแผนการผลิตอิฐมอญ : กรณีศึกษากลุ่มผู้ประกอบการโรงงานอิฐทุ้มอก จังหวัดพะเยา. ใน การประชุมวิชาการข่ายงานวิศวกรรมอุตสาหกรรม ประจำปี 2561. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

Lemon 8 · Nob Samran 2567. (2567). เทคนิคการก่ออิฐที่คุณต้องรู้. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2567 จาก [https://www.lemon8-app.com/@nobsamran/7430074791194853906?](https://www.lemon8-app.com/@nobsamran/7430074791194853906?region=th)
region=th

สันติในเงาแห่งความขัดแย้ง*

PEACE IN THE SHADOW OF CONFLICT

ศักดิ์ดา หารเทศ^{1*}, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว)¹, พระเมธีวัชรบัณฑิต (हरषा धम्महाโส)²,
พระปราโมทย์ วาทโกวิโท²

Sakda Hanthet^{1*}, Phrakru Nitithambundit (Suriya Kongkawai)¹, Phra Methiwatcharabandit (Hansa Dhammahaso)², Phra Pramote Vatagovito²

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: sakda.han@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งที่ปรากฏในซีรีส์ "สงคราม สงคราม" (Mad Unicorn) ผ่านกรอบทฤษฎีสามมติ ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีพื้นที่ทางสังคม "สนามประลอง" ของบูร์ดิเยอ และหลักพุทธสันติวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์ เรื่องราวของสันติ แซ่ลี ชายหนุ่มจากครอบครัวยากจนที่สร้างธุรกิจขนส่งเพื่อแก้แค้นเจ้าสัวคณิน สะท้อนความซับซ้อนของความขัดแย้ง ผลการวิเคราะห์พบว่า ความขัดแย้งในซีรีส์มีหลากหลายมิติ ทั้งด้านข้อมูล ผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ โครงสร้าง และค่านิยม แรงขับเคลื่อนหลักมาจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ตามทฤษฎีมาสโลว์ ตั้งแต่ความต้องการทางสรีรวิทยาไปจนถึงการบรรลุศักยภาพสูงสุด ในขณะที่การแข่งขันใน "สนามประลอง" ทางธุรกิจเกิดจากการช่วงชิงทุนสี่ประเภท คือ ทุนเศรษฐกิจ ทุนวัฒนธรรม ทุนสังคม และทุนสัญลักษณ์ การวิเคราะห์ผ่านมุมมองพุทธสันติวิธีเผยให้เห็นว่า ความขัดแย้งเกิดจากการขาดการพัฒนาตามหลักภาวะ 4 ประกอบด้วย กายภาวนา (การพัฒนาทางกาย) ศีลภาวนา (การพัฒนาทางศีลธรรม) จิตตภาวนา (การพัฒนาทางจิตใจ) และปัญญาภาวนา (การพัฒนาทางปัญญา) สันติในฐานะตัวละครหลักแสดงให้เห็นถึงการขาดการควบคุมอารมณ์ การใช้กลยุทธ์ที่ขาดจริยธรรม และการมองปัญหาแบบ "แพ้-ชนะ" แทนที่จะแสวงหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย บทความนี้จึงเสนอหลักพุทธสันติวิธีเป็นแนวทางแก้ไขความขัดแย้งที่ต้นเหตุ ผ่านการพัฒนาตนเองภายในเพื่อสร้างสันติภาพที่แท้จริง ซึ่งจะป้องกันความขัดแย้งใหม่และสนับสนุนการสร้างสังคมที่สันติอย่างยั่งยืน การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการแก้ไขความขัดแย้งอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงภายในบุคคลควบคู่กับการปรับปรุงโครงสร้างทางสังคม

คำสำคัญ: ความขัดแย้ง, ลำดับขั้นความต้องการ, สนามประลอง, สงคราม สงคราม, หลักพุทธสันติวิธี

* Received 3 June 2025; Revised 26 June 2025; Accepted 27 June 2025

Abstract

This article aims to analyze the conflict[†]s portrayed in the series "Mad Unicorn" through a three-dimensional theoretical framework, encompassing Maslow's hierarchy of needs, Bourdieu's concept of the social space as a "field," and the Buddhist peace approach. It employs a qualitative, descriptive-analytical methodology. The narrative follows Santi Saelee, a young man from an impoverished family who establishes a transportation business to seek revenge on the wealthy tycoon Khanin, illustrating the multifaceted nature of conflict. The analysis reveals that the conflicts in the series manifest across multiple dimensions, including data, interests, relationships, structural factors, and values. The primary driving forces arise from fundamental human needs, as outlined in Maslow's theory, ranging from physiological necessities to self-actualization. Simultaneously, competition within the business "field" reflects struggles over four types of capital: economic, cultural, social, and symbolic. From the perspective of the Buddhist peace approach, these conflicts stem from a lack of development in the four Bhāvanās (ภาวนา 4): Kāyabhāvanā (physical development), Sīlabhāvanā (moral development), Cittabhāvanā (mental development), and Paññābhāvanā (intellectual development). As the protagonist, Santi exemplifies emotional instability, unethical conduct, and a win-lose mindset, rather than a pursuit of mutually beneficial solutions. Therefore, this article proposes the Buddhist peace approach as a means of addressing conflicts at their root through internal self-development, fostering genuine peace. This approach not only aims to prevent future conflict but also contributes to the creation of a sustainable, peaceful society. The study underscores that sustainable conflict resolution requires both individual inner transformation and systemic social reform.

Keywords: Conflict, Hierarchy of Needs, Field, Mad Unicorn, Buddhist Peaceful Means

บทนำ

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ในทุกสังคมมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคล กลุ่มคน หรือแม้กระทั่งระหว่างประเทศ รากเหง้าของความขัดแย้งเหล่านี้มักเกิดจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดของทรัพยากร ส่งผลให้เกิดการแข่งขันและการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด การเจริญเติบโต และการยืนหยัดในสังคม (สุนทรี พรหมเมศ, 2564) ตั้งแต่อารยธรรมมนุษย์เริ่มต้นขึ้น

[†] Received 3 June 2025; Revised 26 June 2025; Accepted 27 June 2025

ความขัดแย้งได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคม ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติเต็มไปด้วยเรื่องราวของสงคราม การปฏิวัติ การต่อสู้เพื่อสิทธิ และความขัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความต้องการหลากหลายและซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทางกายภาพ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และความปลอดภัย หรือความต้องการทางจิตใจ เช่น การยอมรับ เกียรติยศ และการเป็นที่รัก (บุครินทร์ เลิศขลิทสกุล, 2565)

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ซับซ้อน ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในหลากหลายระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับโครงสร้าง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553) ความขัดแย้งในระดับบุคคลมักเกิดขึ้นจากความแตกต่างในความคิดเห็น ค่านิยม ความต้องการ หรือผลประโยชน์ระหว่างบุคคล ในขณะที่ความขัดแย้งในระดับโครงสร้างมีต้นกำเนิดมาจากระบบหรือโครงสร้างทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรม (Deutsch, M., 1973) โดยทั้งสองระดับมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก ความขัดแย้งในระดับโครงสร้างสามารถส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในระดับบุคคลได้ เนื่องจากโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมอาจสร้างแรงกดดันและความไม่พอใจในหมู่ปัจเจกบุคคล ในทางกลับกัน ความขัดแย้งในระดับบุคคลจำนวนมากที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและแพร่หลายก็อาจสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่ดำรงอยู่ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมในที่สุด การทำความเข้าใจความสัมพันธ์แบบสองทางนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างยั่งยืน (Galtung, J., 1969)

นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก ก็เป็นแหล่งที่มาของความขัดแย้งที่สำคัญ ความแตกต่างระหว่างผู้ที่มีและผู้ที่ไม่ มีระหว่างผู้ที่มีอำนาจและผู้ที่ไม่อำนาจ ระหว่างผู้ที่ได้รับการศึกษาและผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา (ฐานิดา บุญวรรณ, 2565) ล้วนเป็นปัจจัยที่สร้างความตึงเครียดและความขัดแย้งในสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศและการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติก็เป็นอีกปัจจัยใหม่ที่เพิ่มความซับซ้อนให้กับความขัดแย้งในศตวรรษนี้ ในบริบทของประเทศไทย ความขัดแย้งในสังคมก็มีลักษณะที่หลากหลายและซับซ้อนเช่นกัน ตั้งแต่ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทางสังคม ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน ความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่า ในเรื่องค่านิยมและวิถีชีวิต ความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ความขัดแย้งในครอบครัว ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคม และความขัดแย้งในที่ทำงานที่เกิดจากการแข่งขันและความกดดันในการทำงาน

ความสำคัญของการศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องความขัดแย้ง จึงไม่ได้อยู่ที่การหลีกเลี่ยงหรือขจัดความขัดแย้งให้หมดไป เพราะความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติของมนุษย์และสังคม แต่อยู่ที่การเข้าใจสาเหตุ กลไก และผลกระทบของความขัดแย้ง เพื่อที่จะสามารถจัดการและแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน การจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่จะช่วยลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากความขัดแย้ง แต่ยังสามารถเปลี่ยนความขัดแย้งให้กลายเป็นโอกาสในการเรียนรู้ การพัฒนา และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่ดีกว่าเดิม การศึกษาความขัดแย้งในมิติทางวิชาการได้รับความสนใจมากขึ้นในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา นักวิชาการจากสาขาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจิตวิทยา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยา และสันติศึกษา ได้พัฒนาทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ เพื่ออธิบายและหาทางแก้ไขความขัดแย้ง ทฤษฎีเหล่านี้ช่วยให้เราเข้าใจความขัดแย้งในมิติที่หลากหลาย ตั้งแต่ระดับจิตใจของบุคคล ระดับกลุ่มและองค์กร ไปจนถึงระดับสังคมและระหว่างประเทศ ที่ผ่านมามีในประเทศ

ไทยยังไม่ได้มีการศึกษาเรื่องราวความขัดแย้งที่ปรากฏในซีรีส์ ผ่านมุมมองพุทธสันติวิธี บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งที่ปรากฏในซีรีส์ดังอย่าง "สงคราม ส่งด่วน" โดยใช้ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีเกี่ยวกับพื้นที่ทางสังคมและตำแหน่งของบุรุษิโย และหลักพุทธสันติวิธีเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา

ซีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" (Mad Unicorn) ผลงานการประพันธ์และกำกับโดยคุณณัฐพล บุญประกอบ ที่เข้าฉายเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2568 บนช่องทาง Netflix นำเสนอภาพสะท้อนความขัดแย้งในโลกธุรกิจอย่างสมจริงผ่านเรื่องราวของ สันติ แซ่ลี ชายหนุ่มจากครอบครัวยากจนที่มีความทะเยอทะยานสร้างธุรกิจขนส่งเพื่อแก้แค้นเจ้าสัวคณิน การเดินทางของสันติจากเด็กแว้นบนดอยสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งด่วนกลายเป็นกระแสวิพากษ์ที่สะท้อนความซับซ้อนของความขัดแย้งในศตวรรษที่ 21 เนื้อเรื่องของซีรีส์นำเสนอความขัดแย้งหลายมิติ ทั้งความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่างสันติกับเจ้าสัวคณิน/เคน ที่เริ่มต้นจากการที่สันติถูกโกงกิจการและพัฒนาไปสู่สงครามราคาในธุรกิจขนส่ง ความขัดแย้งด้านข้อมูลจากการแข่งขันเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาด และความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ทั้งภายในองค์กรและในครอบครัว การที่สันติใช้กลยุทธ์ลดราคาค่าขนส่งจาก 25 บาท เหลือ 19 บาท เพื่อต่อสู้กับ Easy Express (MGRONLINE, 2568) สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงของการแข่งขันทางธุรกิจที่ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ แต่ยังกระทบถึงพนักงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ความสำคัญของการศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องความขัดแย้งผ่านกรณีศึกษาจากซีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" จึงไม่ได้อยู่ที่การหลีกเลี่ยงหรือจัดความขัดแย้งให้หมดไป เพราะความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติของมนุษย์และสังคม แต่อยู่ที่การเข้าใจสาเหตุ กลไก และผลกระทบของความขัดแย้ง เพื่อที่จะสามารถจัดการและแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

แรงขับเคลื่อนจากความต้องการ (มิตที่มองไม่เห็น)

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Maslow, A. H., 1970) ซึ่งแบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 5 ระดับ โดยเรียงจากความต้องการพื้นฐาน ไปยังความต้องการระดับสูงสุด ดังนี้

ระดับที่ 1 ความต้องการทางสรีรวิทยา (Physiological Needs) ความต้องการทางสรีรวิทยาเป็นความต้องการพื้นฐานที่สุดของมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ประกอบด้วย อาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย การนอนหลับ และความต้องการทางเพศ ความต้องการเหล่านี้มีความสำคัญสูงสุดเพราะหากไม่ได้รับการตอบสนอง มนุษย์จะไม่สามารถอยู่รอดได้ ตัวอย่างเช่น คนที่หิวโหยจะมุ่งเน้นไปที่การหาอาหารเป็นหลัก โดยไม่สนใจเรื่องอื่น ๆ หรือคนไร้บ้านจะให้ความสำคัญกับการหาที่พักพิงมากกว่าการแสวงหาความสำเร็จในอาชีพ

ระดับที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เมื่อความต้องการทางสรีรวิทยาได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะมุ่งสู่ความต้องการความปลอดภัย ซึ่งรวมถึงความปลอดภัยทางร่างกาย ความมั่นคงทางการเงิน ความปลอดภัยในสุขภาพ และความมั่นคงในชีวิต ตัวอย่างเช่น การมีงานทำที่มั่นคง การมีประกันสุขภาพ การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอาชญากรรม หรือการมีเงินออมไว้สำหรับยามฉุกเฉิน

ระดับที่ 3 ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs) ความต้องการนี้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคม การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การได้รับความรักและการยอมรับจากผู้อื่น รวมถึงมิตรภาพ ความรัก และความเป็นสมาชิกของครอบครัวหรือชุมชน ตัวอย่างเช่น การมีเพื่อนสนิท การมีคู่ครอง การเป็นสมาชิกของชมรมหรือองค์กร การได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน

ระดับที่ 4 ความต้องการการยกย่องและเคารพ (Esteem Needs) ความต้องการนี้แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ การเคารพตนเอง (self-esteem) และการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น (recognition from others) ซึ่งรวมถึงความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ ความสำเร็จ การได้รับการยอมรับ และสถานะทางสังคม ตัวอย่างเช่น การได้รับการเลื่อนตำแหน่ง การได้รับรางวัลหรือการยกย่อง การมีชื่อเสียงในสาขาอาชีพ การเป็นผู้นำในชุมชน

ระดับที่ 5 ความต้องการความสำเร็จของตนเอง (Self-Actualization Needs) ความต้องการระดับสูงสุดนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เต็มที่ การแสวงหาความหมายในชีวิต การสร้างสรรค์ และการทำให้ความฝันเป็นจริง ตัวอย่างเช่น ศิลปินที่แสวงหาการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความหมาย นักวิทยาศาสตร์ที่มุ่งค้นพบสิ่งใหม่เพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ หรือผู้ที่อุทิศตนเพื่อการกุศล

พื้นที่ทางสังคม (การแข่งขันในสนามประลอง)

ปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสได้เสนอแนวคิดพื้นที่ทางสังคมเรื่อง "สนามประลอง" (Field) ซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมที่บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ แข่งขันกันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรและอำนาจ บูร์ดิเยอเปรียบเทียบสนามประลองเหมือนกับเกมที่มีกฎเกณฑ์ ผู้เล่น และรางวัลที่ต้องแข่งขันกัน (ภาณุมาศ อิศริยศไกร, 2565) องค์ประกอบของสนามประลอง ประกอบด้วย

1. ทุน (Capital) บูร์ดิเยอแบ่งทุนออกเป็น 4 ประเภท

ทุนเศรษฐกิจ (Economic Capital) เงิน ทรัพย์สิน ความมั่งคั่ง

ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) การศึกษา ความรู้ ทักษะ รสนิยม

ทุนสังคม (Social Capital) เครือข่ายความสัมพันธ์ การรู้จักคนสำคัญ

ทุนสัญลักษณ์ (Symbolic Capital) ชื่อเสียง เกียรติยศ การยอมรับ

2. ผู้เล่น (Agents) คือบุคคลหรือกลุ่มที่เข้าร่วมการแข่งขันในสนามประลอง

3. กฎเกณฑ์ (Rules) คือกติกาที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่ทุกคนในสนามเข้าใจและปฏิบัติตาม

ตัวอย่างในสังคมไทย

สนามการศึกษา การแข่งขันเข้าสถาบันการศึกษาชั้นนำ ผู้ที่มีทุนเศรษฐกิจสามารถเรียนพิเศษ มีทุนวัฒนธรรมจากครอบครัวที่มีการศึกษาสูง

สนามการทำงาน การแข่งขันเพื่อตำแหน่งงานที่ดี ผู้ที่มีทุนสังคมจากการรู้จักคนในวงการจะได้เปรียบ

สนามการเมือง การแข่งขันเพื่ออำนาจทางการเมือง ผู้ที่มีทุนเศรษฐกิจและทุนสังคมจะมีโอกาสชนะมากกว่า

ความต้องการตามทฤษฎีมาสโลว์และการแข่งขันในสนามประลองของบูร์ดิเยอมีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน เมื่อมนุษย์มีความต้องการหลากหลายระดับ แต่ทรัพยากรมีจำกัด จึงเกิดการแข่งขันเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ในระดับความต้องการทางสรีรวิทยาและความปลอดภัย การแข่งขันมักเป็นเรื่องของการอยู่รอดและความมั่นคง ส่วนในระดับที่สูงขึ้น การแข่งขันจะเป็นเรื่องของสถานะ เกียรติยศ และการยอมรับทางสังคม

ความขัดแย้ง (Conflict)

1. นิยามของความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง (Conflict) หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรสองฝ่าย หรือมากกว่า มีความต้องการ เป้าหมาย ความเชื่อ หรือผลประโยชน์ที่แตกต่างกันและไม่สามารถประนีประนอมกันได้ (ขจรจิต บุณนา, 2554) ความขัดแย้งเป็นผลโดยตรงจากการที่ทรัพยากรมีจำกัด แต่ความต้องการของมนุษย์ไม่มีขีดจำกัด

2. สาเหตุของความขัดแย้ง (ลิจิต ชีรเวคิน, 2553)

2.1 การแข่งขันเพื่อทรัพยากรที่จำกัด ทรัพยากรที่จำกัดทั้งทางด้านวัตถุ (เงิน ที่ดิน อาหาร) และไม่ใช่วัตถุ (เวลา ความสนใจ การยอมรับ) ทำให้เกิดการแข่งขันและความขัดแย้ง

2.2. ความแตกต่างทางค่านิยมและความเชื่อ ความแตกต่างในด้านศาสนา วัฒนธรรม อุดมการณ์ทางการเมือง หรือวิถีชีวิต สามารถนำไปสู่ความขัดแย้งได้

2.3. การรับรู้ที่ต่างกัน การตีความสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือข้อมูลที่แตกต่างกันอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและความขัดแย้ง

2.4. ความไม่เท่าเทียมทางสังคม ความแตกต่างในด้านสถานะทางสังคม อำนาจ หรือโอกาสในชีวิต สามารถสร้างความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

3. ประเภทของความขัดแย้ง (วันชัย วัฒนศัพท์, 2537)

3.1 ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) ได้แก่ ข้อมูล ขัดกัน ขาดข้อมูล เข้าใจผิด ขาดการสื่อสาร หรือสื่อสารไม่ถูกต้อง สับสนเรื่องหน้าที่ มุมมองต่างกันในเรื่องของข้อมูล

3.2 ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) ได้แก่ ขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพยากรทางด้านธรรมชาติ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ปรารถนาและ ต้องการ เช่น อำนาจ และตำแหน่งหน้าที่

3.3 ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) ได้แก่ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่ต่างกัน พฤติกรรมทางลบที่เกิดขึ้น ข้ำชาก และวิธีการในการทำสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน เช่น วิธีการทำงานต่างกัน การตัดสินใจต่างกัน

3.4 ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) ได้แก่ การแก่งแย่ง โดยเปลี่ยนแปลงระเบียบกฎเกณฑ์เดิม ขัดแย้งเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ขัดแย้งเนื่องจากขาดความยุติธรรม

3.5 ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม (Value Conflict) ได้แก่ ศาสนา โลกทัศน์หรือความเชื่อต่างกัน การให้ความสำคัญที่ต่างกัน เกณฑ์ ประเมินต่างกัน ภูมิหลังทางวัฒนธรรมต่างกัน ภูมิหลังส่วนบุคคลต่างกันและพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ต่างกัน

4. ระดับความรุนแรงของความขัดแย้ง (Roy J. L. et al., 2012)

4.1 ความขัดแย้งระดับต่ำ (Low-Level Conflict) ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงน้อย สามารถจัดการได้ด้วยการสื่อสารและการเจรจา

4.2 ความขัดแย้งระดับกลาง (Moderate Conflict) ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงปานกลาง ต้องใช้วิธีการแก้ไขที่เป็นระบบมากขึ้น

4.3 ความขัดแย้งระดับสูง (High-Level Conflict) ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงสูง อาจนำไปสู่ความรุนแรงหรือการทำลายล้าง

5. ผลกระทบของความขัดแย้ง

5.1 ผลกระทบเชิงลบ การสูญเสียทรัพยากรและเวลา ความเครียดและปัญหาสุขภาพจิต การทำลายความสัมพันธ์ การลดลงของประสิทธิภาพการทำงาน ความไม่มั่นคงทางสังคม

5.2 ผลกระทบเชิงบวก การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม การเพิ่มความเข้าใจในมุมมองที่แตกต่าง การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การสร้างความสามัคคีภายในกลุ่ม การปรับปรุงระบบและกระบวนการ

หลักพุทธสันติวิธี (การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยหลักอริยสัจ 4)

หลักพุทธสันติวิธีนำเสนอแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติ โดยมีรากฐานมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา หนึ่งในหลักการสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้คือ อริยสัจ 4 ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจเพื่อเข้าถึงปัญญาและคุณธรรม อันจะนำไปสู่การยุติความขัดแย้งอย่างยั่งยืน อริยสัจ 4 ประกอบด้วย

1. กายอริยสัจ คือ การพัฒนาพฤติกรรมทางกายให้มีความสงบเรียบร้อย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รวมถึงการดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรง เพื่อให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติธรรมและเผชิญสถานการณ์ความขัดแย้งด้วยสติ
2. เวทอริยสัจ คือ การพัฒนาพฤติกรรมทางวาจาและการกระทำให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม ไม่พูดโกหก หลอกลวง ส่อเสียด หรือเพ้อเจ้อ รวมถึงการไม่กระทำการที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การมีศีลเป็นพื้นฐานจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในการสื่อสารแก้ไขความขัดแย้ง
3. จิตตอริยสัจ คือ การพัฒนาจิตใจให้มีความสงบ มั่นคง และบริสุทธิ์ ด้วยการฝึกสมาธิและเจริญเมตตา เพื่อลดละอคติ ความโกรธ ความเกลียดชัง และความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง การมีจิตที่มั่นคงจะช่วยให้สามารถพิจารณาปัญหาได้อย่างรอบด้านและมีเหตุผล
4. ปัญญาอริยสัจ คือ การพัฒนาปัญญาให้เข้าใจความเป็นจริงของสรรพสิ่ง ทั้งความไม่เที่ยง ความทุกข์ และอนัตตา รวมถึงการเห็นสาเหตุและผลของความขัดแย้งอย่างถ่องแท้ การมีปัญญาย่จะช่วยหาทางออกที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยปราศจากอคติและกิเลส

การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ไขความขัดแย้งจึงเป็นการมุ่งเน้นที่การเปลี่ยนแปลงภายในบุคคลเป็นสำคัญ เมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาทั้งกาย เวท จิต และปัญญา ย่อมสามารถเผชิญหน้ากับความขัดแย้งด้วยสติปัญญา ความเมตตา และความเข้าใจ ซึ่งจะนำไปสู่การหาทางออกที่สร้างสรรค์และเป็นสันติอย่างแท้จริง

วิเคราะห์ความขัดแย้งผ่านมุมมองซีรีส์ เรื่อง “สงคราม สงัดวัน” (Mad Unicorn)

1. เรื่องราวโดยย่อ

เรื่องราวซีรีส์ "สงคราม สงัดวัน" (Mad Unicorn) ผลงานการประพันธ์และกำกับโดยคุณณัฐพล บุญประกอบ เข้าฉายเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2568 บนช่องทาง Netflix มีจำนวนทั้งหมด 7 ตอน ตอนละ 60 นาที บอกเล่าเรื่องราวของตัวละครหลักอย่าง สันติ แซ่ลี ได้รับความนิยมและเป็นกระแสอย่างมากในสังคมไทย

“คุณรู้ไหม ทำไมผมเลือกมาทำธุรกิจเอ็กซ์เพรส ทั้ง ๆ ที่มีแต่คนบอกว่า มันเป็นสนามของยักษ์
ที่ผมโดดเข้ามาทำทั้งหมดนี้ เพราะเหตุผลเดียว “ผมแค้น....”

คำพูดของ “สันติ แซ่ลี” (รับบทโดย ไอซ์ซี - ณฐรัตน์ นพรัตน์) อดีตเด็กแว้นจากตอย ผู้มีความทะเยอทะยานและไฟฝันที่จะพาครอบครัวให้หลุดพ้นจากความยากจน สันติพูดภาษาจีนกลางได้อย่างคล่องแคล่ว

เพราะแม่ที่เป็นครูสอนภาษาจีนในโบสถ์เล็ก ๆ บนดอยเคยสอนไว้ และเป็นสิ่งเดียวที่แม่จน ๆ มีให้ลูกชายอย่างเขาได้

หลังจากพลิกฟื้นเหมืองทรายรายใหญ่ของลำปางที่ใกล้ตายจนมีกำไร สันติขอยืมเงินจากเจ้านาย เจ้าแห่งเจ้าของเหมืองทราย ด้วยจำนวนเงินน้ำหนัก 1 กิโลกรัม และเดินทางมุ่งหน้าสู่กรุงเทพฯ โดยเริ่มต้นใช้ภาษาจีนและความฉลาดรอบรู้ทำงานเป็นไกด์บริษัททัวร์นักท่องเที่ยวจีน แต่ดันถูก “จิมมี่” รุ่นพี่ในบริษัททัวร์หลอกเอาค่านายหน้า ปลอมให้เขาขายคอนโดให้เขาเลย สันติเดินทางไปเชียงใหม่ตามคำแนะนำของ “เสี่ยวจาง” ลูกค้าบริษัททัวร์เพื่อไปเสนอขายคอนโด ที่นั่นเขาได้เจอกับ “เจ้าสัวคณิน” (รับบทโดย เอก - ธเนศ วรากุลนุเคราะห์) แห่งคณินกรุ๊ป บริษัทยักษ์ใหญ่เจ้าของธุรกิจมากมาย อีกครั้ง เจ้าสัวคณินเห็นลูกบ้าของสันติในการทำทุกทางเพื่อปิดจ๊อบขายคอนโดก็ยิ่งฟัง

การไปส่งของกลับไปให้แม่ที่อยู่บนดอย ทำให้สันติมองเห็นโอกาสที่จะพลิกชีวิตตัวเองในธุรกิจส่งพัสดุด่วน จึงเสนอโอเคเดียวกับ “เจ้าสัวคณิน” จนได้เปิดบริษัทส่งพัสดุด่วนราคาประหยัด “อีซี่ เอ็กซ์เพรส” ขึ้นมา แต่แล้วในวันที่ฝันของสันติใกล้จะกลายเป็นจริง เจ้าสัวใจหินกลับทรยศตลบทหลังเปลี่ยนให้ “เคน” (รับบทโดย พีช - พชร จิราธิวัฒน์) ลูกชายของตนมารับหน้าที่ซีอีโอของบริษัทแทน

ด้วยแรงกดดัน สันติ จึงตัดสินใจเปิดตัวก่อตั้งสตาร์ทอัพบริษัทส่งพัสดุด่วน “อันเดอร์ เอ็กซ์เพรส” ขึ้นมาโดยร่วมมือกับ “เสี่ยวหยู” (รับบทโดย เจนเย่ - เมธิกา จิรนรภัทร) นักการเงินสาวสวยผู้มีไหวพริบเฉียบแหลมเรื่องการทำให้เงินออกงาม ซึ่งเขาได้รู้จักเธอโดยบังเอิญตอนเป็นไกด์ทัวร์ท่องเที่ยวจีน และ “รุ่มเจีย” (ดร.พลัง โลกศิลป์) อัจฉริยะด้านการเขียนโค้ดผู้มีบุคลิกต่อต้านสังคม เพื่อหวังจะแก้แค้น “เจ้าสัวคณิน” ที่หักหลังเขาดังคำที่พูดเอาไว้ว่า “เฮีย.. มึงจำคำกูไว้เลยนะ กูจะเปิดของกูเอง กูจะเปิดให้ใหญ่กว่ามึง 10 เท่า แล้วกูจะกลับมาเหยียบหน้ามึง” (MGRONLINE, 2568)

2. วิเคราะห์ความขัดแย้งที่พบ จากซีรีส์เรื่อง "สงคราม ส่งด่วน"

เรื่อง "สงคราม ส่งด่วน" นำเสนอภาพความขัดแย้งที่เข้มข้นในโลกธุรกิจการขนส่ง โดยมี สันติ ชายหนุ่มผู้ยากจนเป็นตัวละครหลัก ซึ่งเขาพยายามสร้างฐานะและความร่ำรวยด้วยการเปิดกิจการขนส่งของตนเองอย่างไรก็ตาม จุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้งครั้งใหญ่คือการที่สันติถูก เจ้าสัวคณิน อุปถัมภ์กิจการของเขาไป ทำให้สันติเกิดความแค้นและตั้งใจจะเปิดธุรกิจขนส่งเพื่อเอาชนะเจ้าสัวคณินให้ได้ ความขัดแย้งหลัก ๆ ที่ปรากฏในเรื่อง ได้แก่

2.1 การวิเคราะห์ความขัดแย้งของสันติ แซ่ลี

2.1.1 ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) ความขัดแย้งด้านข้อมูลเกิดขึ้นเมื่อมีข้อมูลขัดกัน ขาดข้อมูล เข้าใจผิด หรือมีการสื่อสารที่ไม่ถูกต้อง สำหรับสันติ ความขัดแย้งด้านข้อมูลปรากฏชัดเจนใน "สงครามราคา" ที่เขากำหนดกลยุทธ์ลดราคาค่าขนส่งจาก 25 บาทเหลือเพียง 19 บาท เพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดจาก Easy Express แม้ว่านี่จะเป็นกลยุทธ์ที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน แต่ก็สร้างความกังวลอย่างมากให้กับ เสี่ยวหยู ซึ่งเป็นหุ้นส่วนทางการเงินของเขา เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นจะทำให้เงินทุนไม่พอ การตัดสินใจของสันติในการลดราคาอย่างรุนแรงนี้ ไม่ได้มาจากการประเมินข้อมูลทางการเงินอย่างรอบคอบร่วมกับ เสี่ยวหยูในตอนแรก แต่มาจากการเชื่อมั่นของเขาว่าจะเป็นการดึงดูดลูกค้าและทำให้ธุรกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีกรณีที่ สันติใช้กลยุทธ์ให้ข้อมูลเท็จเรื่องเที่ยวบินเพื่อรอดพ้นจากการทำลายของคณินกรุ๊ป ซึ่งถือเป็นการจัดการกับความขัดแย้งด้านข้อมูลเช่นกัน.

2.1.2 ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์มักเกี่ยวข้องกับการแย่งชิงทรัพยากร อำนาจ หรือตำแหน่งหน้าที่ ความขัดแย้งหลักของสันติใน ซีรีส์นี้คือความแค้นส่วนตัวของสันติที่ถูกเจ้าสัวคณินหักหลังและอุปกิจการ Easy Express ไป จุดเริ่มต้นจากรู้สึกถูกโกงนี้ พัฒนาไปสู่การแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรง สันติก่อตั้งบริษัท Thunder Express ขึ้นเพื่อเอาชนะเจ้าสัวคณินให้ได้ ฝ่ายเจ้าสัวคณินและเคน (ลูกชาย) ก็พยายามทุกวิถีทางในการขัดขวางและทำลายกิจการของสันติ ไม่ว่าจะเป็นการส่งพัสดุปลอมมาท่วมคลัง การเล่นแฉกับเจ้าของตลาดเพื่อไม่ให้สันติเช่าพื้นที่ หรือการพยายามตัดทางขนส่งที่สนามบิน การที่สันติต้องหาเงินทุนมหาศาลเพื่อแข่งขันกับ Easy Express ที่มีทุนเศรษฐกิจเหนือกว่าก็เป็นผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง.

2.1.3 ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์เกิดจากบุคลิกภาพ พฤติกรรม หรือวิธีการที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจ สันติเผชิญกับความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์หลายมิติ ดังนี้

กับพนักงานใน Thunder Express การลดเงินเดือนเพื่อรับมือสงครามราคาทำให้พนักงานไม่พอใจและประท้วง นอกจากนี้ยังมีปัญหาการโกงค่าใช้จ่ายของพนักงาน และการที่ ลินุก ซึ่งเป็นสายลับ แอบส่งข้อมูลให้เคนเพื่อนำเงินไปรักษาแม่ สันติในฐานะ CEO ต้องเผชิญกับการต่อต้านและความไม่ไว้วางใจจากลูกน้อง.

กับพ่อ สันติมีความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดีกับพ่อ เนื่องจากช่วงวัยรุ่นเขา มักสร้างปัญหา และพ่อของเขามักใช้วาจารุนแรงหรือทำร้ายร่างกาย แม้ต่อมาสันติจะพยายามแก้ไขความสัมพันธ์ด้วยการนำเงินไปให้พ่อ แต่รอยร้าวในอดีตยังคงอยู่

กับธง (น้องชาย) ธงมักก่อเรื่องและทำให้สันติผิดหวัง มีความไม่เข้าใจกันในครอบครัว สะท้อนจากเหตุการณ์ที่ธงพยายามเตือนสติสันติด้วยการวางกระสุนปืน ธงยังแสดงความไม่พอใจที่สันติไล่เพื่อนของพวกเขาออก

กับเสี่ยวหยู (หุ้นส่วน) เกิดความเข้าใจผิดเมื่อ สันติเข้าใจผิดว่าเสี่ยวหยูต้องการขายหุ้นและบริษัทเพื่อกลับไปแต่งงาน ในขณะที่แท้จริงแล้วเสี่ยวหยูเสียสละขายหุ้นของตนเองเพื่อนำเงินมาช่วยพยุงบริษัท ความสัมพันธ์ของทั้งคู่เต็มไปด้วยความตึงเครียดและไม่เข้าใจกันในเรื่องส่วนตัวและเรื่องธุรกิจ

2.1.4 ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) ความขัดแย้งด้านโครงสร้างมีต้นกำเนิดมาจากระบบหรือโครงสร้างทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรม สันติเป็นตัวละครที่มาจากครอบครัวยากจน ซึ่งเป็นโครงสร้างทางสังคมที่จำกัดโอกาส เขาต้องเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและอำนาจ เมื่อต้องแข่งขันใน "สนามประลอง" ของอุตสาหกรรมขนส่งด่วนเจ้าสัวคณินและ Easy Express มี "ทุนเศรษฐกิจ" และ "ทุนสังคม" มหาศาล ซึ่งทำให้พวกเขามีอำนาจในการควบคุมตลาดและใช้กลยุทธ์ที่รุนแรงเพื่อขัดขวางธุรกิจของสันติ การที่คณินกรุปสามารถ "อุปกิจการ" ของสันติไปได้ตั้งแต่แรก และต่อมาก็ใช้กลไกของตลาดและเครือข่ายสัมพันธ์ (เช่น เจ้าของตลาด, เจ้าของสนามบิน) เพื่อบีบให้ Thunder Express ไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ ล้วนเป็นตัวอย่างของความขัดแย้งเชิงโครงสร้างที่สันติ ในฐานะผู้ประกอบการรายใหม่และมาจากชนชั้นที่ด้อยกว่า ต้องเผชิญ

2.1.5 ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Value Conflict) ความขัดแย้งด้านค่านิยมเกิดจาก

ความแตกต่างในด้านศาสนา วัฒนธรรม อุดมการณ์ หรือการให้ความสำคัญที่แตกต่างกัน วิเคราะห์ผ่านมุมมองพุทธสันติวิธี ความขัดแย้งที่ปรากฏในชีรีส์ ที่เกิดจากการขาดการพัฒนาตามหลักภาวะ 4 สันติ แม้จะมีความทะเยอทะยานและต้องการประสบความสำเร็จ แต่การกระทำของเขาส่วนหนึ่งยังคงอยู่ภายใต้แรงขับเคลื่อนจากความแค้นและความโกรธ การขาดศีลภาวะ (Moral Development) แม้จะพยายามสร้างธุรกิจ สันติที่เคยใช้กลยุทธ์ที่ขาดจริยธรรม เช่น การจ้างคนมาต่อแถวเพื่อสร้างภาพ ซึ่งขัดกับหลักความซื่อสัตย์การขาดจิตภาวะ (Mental Development) สันติเริ่มต้นด้วยความแค้นและความโกรธเจ้าสัวคณีนอย่างมาก และบางครั้งตัดสินใจด้วยอารมณ์โมโห เช่น การเผาพิศดูลอมกลางแจ้ง หรือการปนาฬิกาของคณินทิ้ง สิ่งเหล่านี้แสดงถึงการขาดการควบคุมอารมณ์และสติ การขาดปัญญาภาวะ (Wisdom Development) การแข่งขันในชีรีส์ส่วนใหญ่เป็นแบบ "แพ้-ชนะ" (Zero-sum game) แม้สันติจะมีความฉลาดในการวางแผน แต่ปัญญาที่ใช้ส่วนใหญ่ยังคงเป็นปัญหามุ่งใช้ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะ ไม่ใช่เพื่อสร้างสันติภาพร่วมกันหรือหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

สรุปความขัดแย้งที่สันติ แซลิ เผชิญในชีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" เป็นภาพสะท้อนที่ซับซ้อนของความขัดแย้งในยุคปัจจุบัน แรงขับเคลื่อนจากความต้องการทางกายภาพ ความปลอดภัย การยอมรับ และการบรรลุศักยภาพส่วนบุคคล ได้ผลักดันให้เขาก้าวเข้าสู่ "สนามประลอง" ทางธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งของสันติไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของการแข่งขันทางธุรกิจ (ผลประโยชน์, ข้อมูล) หรือความสัมพันธ์ส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังหยั่งรากลึกในปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม และสะท้อนถึงการขาดการพัฒนาภายในตามหลักพุทธสันติวิธี (ภาวะ 4) ทั้งด้านกาย ศีล จิต และปัญญา การวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า การแก้ไขความขัดแย้งที่ยั่งยืนนั้น ไม่ใช่เพียงแค่การจัดการอาการ แต่ต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาตนเองภายในด้วย

3. การวิเคราะห์เรื่องราวที่ปรากฏในชีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" (Mad Unicorn) ตามกรอบทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs)

รากเหง้าของความขัดแย้งเกิดจาก ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดของทรัพยากร ส่งผลให้เกิดการแข่งขันและการต่อสู้ในทุกระดับของสังคม ความขัดแย้งในยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น ไม่ใช่แค่การต่อสู้เพื่อทรัพยากรทางกายภาพ แต่ยังรวมถึงการแข่งขันเพื่อข้อมูล เทคโนโลยี และความสนใจของสาธารณชน

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ทฤษฎีนี้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์เป็น 5 ระดับจากพื้นฐานที่สุดไปสู่ระดับสูงสุด ประกอบด้วย

3.1.1 ความต้องการทางสรีรวิทยา (Physiological Needs) สันติมาจากครอบครัวที่ยากจน ทำให้ความต้องการพื้นฐานด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย และความมั่นคงเป็นแรงผลักดันหลักของเขา ชีรีส์แสดงให้เห็นถึงวัยเด็กที่ยากลำบากของสันติ ซึ่งบางครั้งถึงกับต้อง ออกไล่สัตว์ด้วยหนังสติ๊กเพื่อประทังชีวิต และเคยต้อง อดมื้อกินมื้อ เขาจำฝังใจว่าคนจนอย่างเขาต้องซื้อของแพงกว่าคนในเมืองเพราะต้นทุนค่าขนส่ง เขาถึงขั้นต้อง แบ่งคุกกี้ที่ซื้อมาเพื่อประทังชีวิต เพราะค่าส่งแพงเกินกว่าเงินที่เขา มี ประสบการณ์เหล่านี้หล่อหลอมให้เขาต้องการมีฐานะที่ร่ำรวย เพื่อให้พ้นจากความยากจน

3.1.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการความปลอดภัยของสันติ สะท้อนผ่านความปรารถนาที่จะมีกิจการเป็นของตัวเอง เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินและหลุดพ้นจากวงจร

ความยากจน การที่เขาถูก เจ้าสัวคณินหักหลังและอุปการ "อีซี่ เอ็กซ์เพรส" ไป เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้สันติเกิดความแค้นและตัดสินใจสร้างธุรกิจ "อันเดอร์ เอ็กซ์เพรส" ขึ้นมาด้วยตัวเอง เพื่อความมั่นคงในอาชีพและชีวิตของเขาเอง เขาสัญญากับแม่ว่าจะส่งเงินให้ทุกเดือน และให้ธน้องชายดูแลแม่ เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว

3.1.3 ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs) แม้ว่าแรงขับเคลื่อนหลักจะเป็นความแค้นและการอยากรวย แต่สันติก็แสดงให้เห็นถึงความต้องการนี้ผ่านความสัมพันธ์กับครอบครัว

ครอบครัว เขารักแม่และน้องชาย (ธง) และต้องการให้พวกเขาหลุดพ้นจากความยากจน เขากลับไปหาพ่อเพื่อซื้อบ้านให้แม่ แม่จะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับพ่อในอดีต เขาก็ยังพยายามทำหน้าที่ของลูกชายที่ดี เขาบอกแม่ว่าความฝันของเขาคือซื้อบ้านและพาแม่กับน้องชายมาอยู่ด้วยกัน และในท้ายที่สุดเขาก็สามารถพาแม่มาเห็นโรงงานที่เขาสร้างขึ้นมาได้

เพื่อนร่วมงาน/ทีม การสร้าง "อันเดอร์ เอ็กซ์เพรส" ไม่ใช่แค่การทำธุรกิจ แต่เป็นการสร้างทีมที่เขาต้องพึ่งพา ความสัมพันธ์กับเสี่ยวหยูและรู่เจีย แสดงให้เห็นถึงการทำงานร่วมกัน การสนับสนุน และความไว้วางใจ เขายังได้เพื่อนเก่าอย่างบอมและน้องชายมาช่วยงาน แสดงถึงความเป็นพวกพ้อง

ความสัมพันธ์ส่วนตัว แม้จะมีความเข้าใจผิดกับเสี่ยวหยู แต่การที่เสี่ยวหยูเสียสละเงินส่วนตัวเพื่อช่วยบริษัทก็เป็นการแสดงออกถึงความผูกพันต่อบริษัทและพนักงาน

3.1.4 ความต้องการการยกย่องและเคารพ (Esteem Needs) ความต้องการนี้เป็นแรงผลักดันสำคัญของสันติ

ความแค้นและการพิสูจน์ตนเอง จุดเริ่มต้นของธุรกิจขนส่งของสันติ คือ ความแค้นที่ถูกเจ้าสัวคณินโกง เขาต้องการ สร้างธุรกิจของตนเองให้ใหญ่กว่าเจ้าสัวคณิน 10 เท่า และกลับมาเหยียบหน้าอีกฝ่าย การที่เจ้าสัวคณินดูถูกเขาว่าเป็นแค่ "แมลงวัน" ยิ่งทำให้สันติต้องการพิสูจน์ตัวเองและได้รับความเคารพ

ความสำเร็จและชื่อเสียง การสร้าง "อันเดอร์ เอ็กซ์เพรส" ให้ประสบความสำเร็จและเป็นหนึ่งในตลาด ตอบสนองความภาคภูมิใจและความมั่นใจของเขา การแข่งขันเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาด การใช้กลยุทธ์สงครามราคา และการพยายามเอาชนะคู่แข่งล้วนแสดงถึงความต้องการการได้รับการยอมรับและสถานะทางสังคม การที่เขาไม่ยอมเป็นลูกน้องใครอีกแล้ว เพราะเชื่อว่าจะไม่รวยได้ เป็นส่วนหนึ่งของแรงขับเคลื่อนนี้ การที่เขาพูดในที่สาธารณะว่าตัวเองคือ "เด็กดอย" แต่ประสบความสำเร็จ ก็เป็นการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในตนเอง

3.1.5 ความต้องการความสำเร็จของตนเอง (Self-Actualization Needs) นอกเหนือจากความแค้นและความอยากรวย สันติยังแสดงออกถึงความต้องการนี้

การบรรลุศักยภาพสูงสุด แรงผลักดันในการสร้างธุรกิจขนส่งของตนเองให้เติบโตและเป็นหนึ่งสามารถมองได้ว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เต็มที่และทำให้ความฝันเป็นจริง เขาไม่ได้ต้องการแค่รวย แต่ต้องการสร้างระบบขนส่งที่เปลี่ยนแปลงวงการ และช่วยให้คนยากจนเข้าถึงบริการที่เท่าเทียม

การสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดค้นกลยุทธ์ใหม่ ๆ เช่น การปรับราคาส่งให้ถูกที่สุดเหลือ 19 บาท และ บริการรับพัสดุถึงหน้าบ้านโดยไม่มีขั้นต่ำ แสดงถึงความสามารถในการคิดนอกกรอบและการ

สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในธุรกิจขนส่ง การที่เขาเชื่อมั่นว่าไอเดียของเขาจะช่วยให้คนบ้านนอกเข้าถึงโอกาสเท่าคนในเมือง แสดงถึงวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลกว่าแค่ผลกำไรส่วนตัว

การเอาชนะความท้าทายเพื่อการเติบโต การที่เขายืนหยัดสู้แม้จะโดนกลั่นแกล้ง ถูกหักหลัง หรือเผชิญหน้ากับอุปสรรคนานาประการ โดยไม่ยอมแพ้ และมุ่งมั่นที่จะเป็น "คนสุดท้ายที่ยืนอยู่" แสดงถึงการแสวงหาการเติบโตและบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิตของเขา การที่บริษัทของเขาสามารถ ระดมทุนได้ถึง 30,000 ล้านบาท และขยายบริการครอบคลุมทั่วประเทศ ถือเป็นการบรรลุความสำเร็จสูงสุดตามศักยภาพของเขา

สรุปแล้ว แรงขับเคลื่อนของสันติในซีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" มีรากฐานมาจากความต้องการพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดและความปลอดภัย และพัฒนาไปสู่ความต้องการทางสังคม การยอมรับ และการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง

4. การวิเคราะห์เรื่องราวที่ปรากฏในซีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" (Mad Unicorn) ตามกรอบทฤษฎีพื้นที่ทางสังคม "สนามประลอง" ของปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu)

บูร์ดิเยอเปรียบเทียบสังคมเป็น "สนามประลอง" ที่บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ แข่งขันกันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรและอำนาจ โดยมี "ทุน" 4 ประเภทเป็นองค์ประกอบหลัก ดังนี้

4.1.1 ทุนเศรษฐกิจ (Economic Capital)

เจ้าสัวคณินและ Easy Express มีทุนเศรษฐกิจมหาศาล ทำให้พวกเขามีอำนาจในการควบคุมตลาด การซื้อกิจการ หรือแม้แต่การใช้กลยุทธ์ราคาที่สูงแรง ตัวอย่างเช่น เจ้าสัวคณินสามารถเสนอซื้อทรายในราคาถูก ธุรกิจใน Easy Express ของสันติไป และสามารถเพิ่มทุนมหาศาลเพื่อลดสัดส่วนหุ้นของสันติได้

สันติ ต้องพยายามระดมทุนเพื่อต่อสู้ในสนามนี้ โดยเริ่มต้นจากการเก็บเงิน 50,000 บาทจากการขายทราย ต่อมาใช้เวลา 1 ล้านบาทที่เก็บมาได้แลกกับรายชื่อคอนโด 40 ห้อง และภายหลังบริษัท Thunder Express ก็สามารถระดมทุนได้ถึง 30,000 ล้านบาท แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อสร้างทุนเศรษฐกิจของตนเอง.

4.1.2 ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) ในเรื่องนี้ ทุนวัฒนธรรมปรากฏผ่าน ความรู้ความเข้าใจในธุรกิจและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

สันติ มีความรู้ด้านการขนส่งจากการไปสำรวจที่จีน รวมถึงความสามารถในการใช้ภาษาจีนได้อย่างคล่องแคล่วซึ่งเป็นสิ่งที่แม่ของเขาสอนไว้

รุ่งเจีย มีความรู้ความสามารถด้านการเขียนโค้ดและระบบ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในธุรกิจขนส่งยุคใหม่

4.1.3 ทุนสังคม (Social Capital)

เจ้าสัวคณิน มีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง เช่น การรู้จักเจ้าของตลาดและเจ้าของสนามบิน ซึ่งเขาใช้เพื่อขัดขวางธุรกิจของสันติ

สันติ เองก็พยายามสร้างทุนสังคมเช่นกัน ผ่านการผูกมิตรกับเสี่ยเดชเพื่อขยายเครือข่ายขนส่งในภาคอีสาน และการกลับมารวมตัวกับเพื่อนสมัยเด็กอย่างบอมเพื่อช่วยงานใน Thunder Express รวมถึงการที่เสี่ยหวงใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับเจอลิส หวัง เพื่อกู้ยืมเงินมาช่วยบริษัท

4.1.4 ทุนสัญลักษณ์ (Symbolic Capital) ทุนสัญลักษณ์หมายถึง ชื่อเสียง เกียรติยศ และการยอมรับ

สันติ พยายามสร้างชื่อเสียงให้กับ Thunder Express ด้วยการเอาชนะ Easy Express และการเปิดตัวแคมเปญต่าง ๆ เช่น การลดราคาค่าขนส่งเหลือ 19 บาท และการเปิดตัวแคมเปญ Next Day Delivery เขายังพยายามพิสูจน์ตัวเองเพื่อเป็นที่ยอมรับ และเพื่อลบล้างความแค้นที่โดนหักหลัง

เคน ลูกชายของเจ้าสัวคณิน รู้สึกกดดันที่ถูกเปรียบเทียบกับพ่อและไม่สามารถเป็นที่ยอมรับได้ ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการการยกย่องเคารพตนเองและการยอมรับจากผู้อื่นที่ยังไม่ได้รับการเติมเต็ม จึงนำไปสู่การกระทำที่มุ่งทำลายคู่แข่ง

การจ้างคนมาต่อแถว เพื่อสร้างภาพลักษณ์ว่าตลาดเติบโต และ การเผาพัสดุปลอมเป็นการประกาศสงคราม ล้วนเป็นการใช้ทุนสัญลักษณ์เพื่อแสดงอำนาจและสร้างการรับรู้ในตลาด

การแข่งขันในสนามประลองของอุตสาหกรรมขนส่งด่วนในซีรีส์ "สงคราม ส่งด่วน" สะท้อนให้เห็นว่าผู้เล่นแต่ละฝ่ายใช้ทุนที่มีอยู่เพื่อช่วงชิงความได้เปรียบ ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งหลายมิติ ทั้งด้านผลประโยชน์ ข้อมูล และความสัมพันธ์

การประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธี หลักภavana 4 เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง

หลักพุทธสันติวิธีมุ่งเน้นการแก้ไขความขัดแย้งที่รากเหง้าคือจิตใจของมนุษย์ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ให้มีเมตตา กรุณา และปัญญา ผ่าน ภavana 4 เพื่อสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน ภavana 4 ประกอบด้วย 1) กายภavana 2) สीलภavana 3) จิตตภavana 4) ปัญญาภavana (Wisdom Development) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การประยุกต์ภavana 4 กับความขัดแย้งในซีรีส์

1. กายภavana (Physical Development) การพัฒนาพฤติกรรมทางกายให้สงบเรียบร้อย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรง เพื่อให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติธรรมและเผชิญสถานการณ์ความขัดแย้งด้วยสติ

ปัญหาที่พบในซีรีส์ สันติทำงานหนักจนร่างกายอ่อนล้าและเกือบหมดสติ ซึ่งแสดงถึงการละเลยกายภavana และอาจส่งผลต่อการตัดสินใจภายใต้ความเครียด การหักโหมทำงานโดยไม่ดูแลสุขภาพกายอาจทำให้ประสิทธิภาพในการใช้ทุนทางวัฒนธรรม (ความรู้ด้านการบริหารจัดการ) และ ทุนเศรษฐกิจ (การทำกำไร) ลดลงในระยะยาว

แนวทางการแก้ปัญหา สันติ ควรเรียนรู้ที่จะรักษาสมดุลระหว่างการทำงานหนักกับการดูแลสุขภาพ ร่างกายการมีร่างกายที่แข็งแรงจะช่วยให้มีสติในการตัดสินใจมากขึ้นเมื่อเผชิญหน้ากับความกดดันใน สนามประลอง ของธุรกิจขนส่ง องค์กร ควรส่งเสริมสวัสดิภาพและสุขภาพกายของพนักงาน การดูแลพนักงานให้มีสุขภาพดีจะลดความขัดแย้งภายในองค์กรที่เกิดจากความไม่พอใจเรื่องสภาพการทำงานที่หนักเกินไป

2. สीलภavana (Moral Development) การพัฒนาพฤติกรรมทางวาจาและการกระทำให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม ไม่พูดโกหก หยาบคาย หรือกระทำการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การมีศีลเป็นพื้นฐานจะสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ

ปัญหาที่พบในซีรีส์ เจ้าสัวคณินและเคน ใช้กลยุทธ์ที่ขาดจริยธรรม เช่น การอุบายกิจการของสันติ การส่งพัสดุปลอมมาท่วมคลัง การขัดขวางธุรกิจโดยใช้อำนาจและเส้นสาย ซึ่งเป็นการบ่อนทำลาย ทุนสัญลักษณ์

(ชื่อเสียง) และ ทุนสังคม (ความสัมพันธ์ที่ดี) สันติ เคยจ้างคนมาต่อแถวเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่บิดเบือน และ พนักงานบางคนโกงค่าใช้จ่าย ซึ่งก่อให้เกิด ความขัดแย้งด้านข้อมูล (การบิดเบือนความจริง) และ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (ความไม่ไว้วางใจภายในองค์กร)

แนวทางการแก้ปัญหา ผู้บริหารและองค์กร ควรยึดมั่นในหลักจริยธรรมและความซื่อสัตย์เสียวยุติที่เสียสละเพื่อบริษัทแม้ถูกเข้าใจผิด และ รุ่ยเจียที่ไม่ยอมรับพนักงานที่โกหกเรื่องเล็กน้อย เป็นตัวอย่างที่ดีของการให้คุณค่ากับความซื่อสัตย์ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้าง ทุนสังคม ที่แข็งแกร่ง (ความไว้วางใจภายในทีม) ภาครัฐหรือสมาคมธุรกิจควรส่งเสริมและบังคับใช้กฎระเบียบที่ส่งเสริมการแข่งขันอย่างเป็นธรรม เพื่อลด ความไม่เท่าเทียมทางสังคม และ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

3. จิตตภาวนา (Mental Development) การฝึกฝนจิตใจให้สงบ มีสมาธิ และควบคุมอารมณ์ เพื่อเผชิญสถานการณ์ขัดแย้งอย่างมีสติและเหตุผล แทนที่จะตอบสนองด้วยความโกรธ ความกลัว หรืออิจฉา

ปัญหาที่พบในซีรีส์ สันติ เริ่มต้นด้วยความแค้นและโกรธเจ้าสัวคณินอย่างมาก และบางครั้งแสดงออกถึงความโมโหใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ เช่น การเผาพัสดูปลอมกลางแจ้ง และการปนาฬิกาความแค้นนี้เป็นแรงผลักดันหลักที่ทำให้สันติไม่ "สันติ" เคน เต็มไปด้วยความกดดันและความไม่พอใจจากการถูกเปรียบเทียบกับพ่อ ซึ่งแสดงถึงการขาดการควบคุมอารมณ์และสติ สิ่งเหล่านี้ล้วนนำไปสู่ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ และ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

แนวทางการแก้ปัญหา ระดับบุคคล สันติและเคนควรฝึกจิตใจให้สงบ ระวังความโกรธและความแค้น การมีจิตที่มั่นคงจะช่วยให้มองเห็นปัญหาได้อย่างรอบด้านและมีเหตุผล เสียหาย เป็นตัวอย่างที่แสดงจิตใจที่สงบและมองสถานการณ์อย่างมีเหตุผล ระดับองค์กร ควรส่งเสริมการฝึกสติและการจัดการอารมณ์ให้กับพนักงานและผู้บริหาร เพื่อลดความขัดแย้งภายในที่เกิดจากอารมณ์และพฤติกรรมส่วนบุคคล

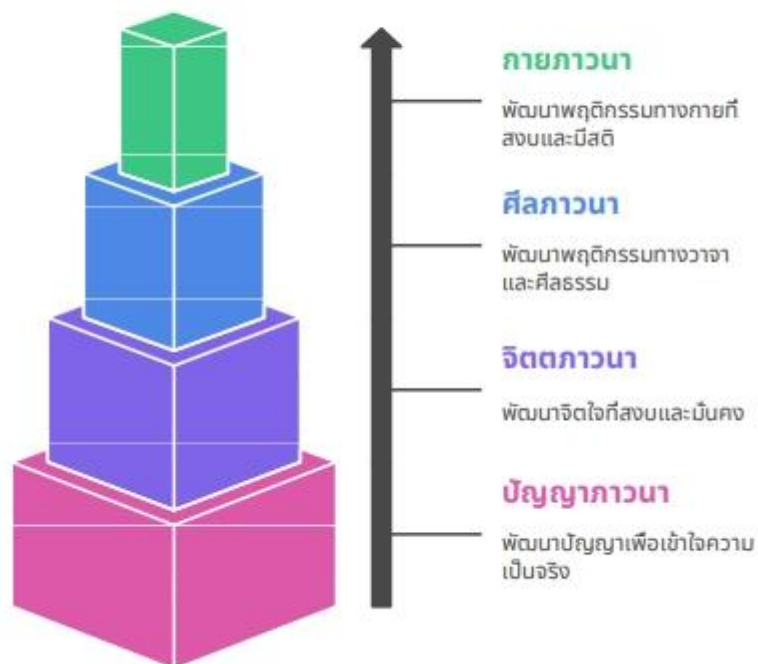
4. ปัญญาภาวนา (Wisdom Development) ความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติของสรรพสิ่ง รวมถึงสาเหตุและผลของความขัดแย้งอย่างแท้จริง เพื่อหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย (Win-Win Solution) โดยปราศจากอคติและกิเลส

ปัญหาที่พบในซีรีส์ การแข่งขันส่วนใหญ่เป็นแบบ "แพ้-ชนะ" (Zero-sum game) โดยแต่ละฝ่ายพยายามทำลายอีกฝ่าย เช่น สงครามราคาที่สันติใช้ เจ้าสัวคณินเชื่อว่า ความจนทำให้คนทำได้ทุกอย่าง ซึ่งเป็นมุมมองที่ขาดปัญญาในการมองเห็นภาพใหญ่และผลกระทบของการทำลายผู้อื่น สถานการณ์ที่สันติแก้ปัญหาด้วยการให้ข้อมูลเท็จเรื่องที่ยวบยาบ แสดงให้เห็นถึงปัญญาในการวางกลยุทธ์เพื่อการต่อสู้ ไม่ใช่เพื่อการสร้างสันติภาพร่วมกัน

แนวทางการแก้ปัญหา ผู้เล่นในสนามประลอง ควรมี ปัญญาภาวนา ในการมองเห็นปัญหาแบบองค์รวม และแสวงหาทางออกที่สร้างคุณค่าร่วมกัน (Win-Win Solution) การที่สันติยอมลดทิฐิและขอความช่วยเหลือจากเสียหาย หรือการที่รุ่ยเจียแบ่งหุ้นให้พนักงาน เป็นแนวทางที่เริ่มมองถึงประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการสร้างคุณค่าร่วมกัน ภาครัฐและสังคม ควรส่งเสริมการศึกษาที่เน้นการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและการมองเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

องค์ความรู้ใหม่

การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยหลักพุทธสันติวิธี

สรุป

ความขัดแย้งที่ปรากฏในซีรีส์ "สงคราม สงค์วน" โดยใช้ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ทฤษฎีพื้นที่ทางสังคมของบูร์ดิเยอ และ หลักพุทธสันติวิธี ความขัดแย้งของตัวละครหลักอย่างสันติ แซ่ลี มีรากฐานมาจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และการแข่งขันช่วงชิงทรัพยากรใน "สนามประลอง" ทางธุรกิจ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีหลากหลายมิติ ทั้งด้านข้อมูล ผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ โครงสร้าง และค่านิยม สาเหตุของความขัดแย้งเหล่านี้เกิดจากการขาดการพัฒนาตาม หลักภาวนา 4 (กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา) จึงได้เสนอ หลักพุทธสันติวิธี เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ ผ่านการพัฒนาตนเองภายในเพื่อสร้างสันติภาพที่แท้จริง ข้อเสนอแนะในการวิจัย ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีในสถานการณ์ความขัดแย้งทางธุรกิจในโลกแห่งความเป็นจริง หรือการขยายการวิเคราะห์ไปสู่สื่อบันเทิงประเภทอื่น ๆ ที่สะท้อนความขัดแย้งทางสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ขจรจิต บุณนาค. (2554). ความขัดแย้ง VS ความรุนแรง. วารสารนักบริหาร, 31(3), 136-144.

- ฐานิดา บุญวรรณ. (2565). ความไม่เท่าเทียมทางสังคม. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุศรินทร์ เลิศขลิทสกุล. (2565). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมร่วมสมัย. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภาณุมาศ อีสริยศไกร. (2565). เกมคือโลก โลกคือเกม: การช่วงชิงอำนาจในวรรณกรรมเยาวชนร่วมสมัยแนวดิสโทเปีย. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2553). ความขัดแย้งและการแก้ปัญหา. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 8(1), 8-22.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2537). ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ออฟเซต.
- สุนทรี่ พรหมเมศ. (2564). ทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Deutsch, M. (1973). The resolution of conflict: Constructive and destructive processes. Yale: Yale University Press.
- Galtung, J. (1969). Violence, peace, and peace research. Journal of Peace Research, 6(3), 167-191.
- Maslow, A. H. (1970). Motivation and Personality. New York: Harpers and Row.
- MGRONLINE. (2568). เรื่องย่อซีรีส์ไทย “สงคราม ส่งด่วน (Mad Unicorn)”. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2568 จาก <https://mgronline.com/drama/detail/9680000051794>
- Roy J. L. et al. (2012). Essentials of Negotiation (4th Edition). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.